

Sultan Veled: İÇİNDEKİLER

1. SULTAN VELED'in HAYATI

2. SULTAN VELED'in DİLİNDEN KÂMİL İNSANI TANIMAK

Sultan Veled'in "*İntihâ-Nâme*"sinde, velilerin bazı özellikleri:

İbtidâ- Nâme'de Kâmil İnsan

Maârif'de İnsân-ı Kâmil

- SULTAN VELED'de MÜRŞİT – MÜRİT ANLAYIŞI
- SULTAN VELED'in HAYATINDA BABASININ ROLÜ
Babası hakkında: Hazreti Sultan Veled'den

Babası ve Hz. Şems hakkında

Salâhaddin Zerkûbî Hazretleri hakkında

Hüsâmeddîn Çelebi Hakkında

3. SULTAN VELED'in KİŞİLİĞİ

Havâslığını/Seçkinliğini Vurgulaması

Tevâzu

Affediciliği

Coşkusu

Mânevî Halleri –Veliliği

- SULTAN VELED'in ESERLERİ

1-DİVAN

2-İBTİDÂ-NÂME

3-REBÂB-NÂME

4-İNTİHÂ-NÂME

5- MAÂRİF

4. SEMÂ'NİN MÂNÂSI

1. SULTAN VELED'in HAYATI

Bahâeddin Muhammed Sultan Veled, 25 Rebiulâhır 623/25 Nisan 1226 tarihinde (Karaman) Lârende kasabasında doğdu. Babası, 13.yy'da Anadolu'da yaşayan büyük Türk mutasavvıfı ve şâiri, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî; annesi, Mevlânâ'nın lalası ve dostu olan Semerkandlı Şeyh Şerâfeddin'in kızı, Gevher Hâtun'dur.¹

Mevlânâ Hazretleri'nin üç erkek, bir de kız çocuğu vardı. Bunlardan büyüğünün adı Bahâeddin Muhammed Veled, ikincisinin adı Alâeddin Muhammed'di. Üçüncü oğlunun adı da Muzaffereddin Emîr Âlim'di. Kızının adıysa Melike Hâtun'du. Bu kız, efendipula, yani Hüdâvendigârzâde diye anılırdı. Sultan Veled ve Alâeddin Muhammed kardeşler Semerkandlı Hoca Şerâfeddin Lala'nın kızı ahretlik hâtun Gevher Hâtun'dan; Melike Hâtun ve Emîr Âlim Çelebi de Konya'lı Kira Hâtun'dan dünyaya gelmişlerdir.²

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, eskiden beri Belh'de yaşayan bir Türk âilesine mensup bulunan, nesebini Hz. Ebû Bekir'e kadar çıkararak, Eflâkî'ye nazaran, Harzemşehlar'la akrabalığı olan, bazı kaynaklara göre, Harzemşah Mehmed Tekeş'in tesiriyle veya Moğol istilâsı yüzünden 616-618/1219-1221 tarihleri arasında Belh'i terk ederek, Bağdat ve Hicaz'a gelip buralarda birkaç sene kaldıktan sonra, Anadolu'ya gelen Erzincan veya Lârende'de birkaç yıl ikâmet ederek, Selçuklu sultanlarından 1. Alâeddin Keykubat'ın dâveti üzerine Konya'ya gelerek yerleşen ve burada 628/1230 tarihinde ölen Sultanü'l-ulemâ Muhammed Bahâeddin Veled'in oğludur. Bahâeddin Veled, 628 tarihine kadar yaşadığına göre, 623 yılında doğan torununa ismini kendisi vermiş olabilir.³

Gevher Hâtun'un küçük oğlu Alâeddin'in doğumundan bir müddet sonra ölmesi üzerine, küçük yaşta annesiz kalan Sultan Veled'le dadısı Kiramana ve üvey annesi Kira Hâtun'un annesi Büyük Kira Hâtun meşgûl olmuşlardır.⁴

Nakledildiğine göre, Mevlânâ'nın çocuğu ile çok yakından ilgilendiğini anlıyoruz: Sultan Veled Hazretleri küçükken dâima Mevlâna'nın kolları arasında uyurdu. Mevlânâ teheccüd zamanı kalkıp,

¹ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.2

² Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.721

³ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.1

⁴ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.2

gece namazını kılmak istediğinde Sultan Veled uyanır ve ağlardı. Mevlânâ Hazretleri onu susturmak için namazı bırakıp kucağına alırdı; süt emmek istediğindeyse mübârek memesini onun ağzına sokar ve Tanrı'nın emriyle babalık şefkatinin çokluğundan memesinden “İçenler için çok elverişli hâlis ve saf süt akardı”(Nahl, 66). Sultan Veled de bu mânâ ve hakikat aslanının sütünden doya doya içer ve uyurdu. Nasıl ki Peygamber'in parmaklarından tatlı su akmış ve Sıddık-i Ekber'in tükürüğü Tanrı elçisinin mescidinin çerağının yağı olup, seher vaktine dek etrafı aydınlatmış ve nasıl ki Halil Hazretleri süt emme zamanında mağaranın bir köşesinde tam kırk gün küçük parmağından hâlis süt emip bununla yaşamıştır; olgun velilerin ve peygamberlerin kerâmet ve mucizeleri sayısızdır.

Veled on yaşına geldiğinde bütün toplantılarda babasının yanında otururdu. Sultan Veled'in bir hâtirasını anlatırken: “Henüz küçüktüm; yeni yetişiyor, yeni yazı yazıyordum” (Menâkibü'l-ârifin, s. 441) demesi, Mevlânâ'nın bu lüzumu ne kadar erken gördüğünü gösteriyor. Böyle bir hazırlık devresi geçirdiği kuvvetle tahmin edilen Sultan Veled, daha sonra, yine Mevlânâ'nın gördüğü lüzum üzerine, daha sistemli bir şekilde öğrenmek ve yetişmek için, küçük kardeşi Alâeddin ile beraber, dedesi Şeyh Şerâfeddin'in nezareti altında olarak, önce Halep'e daha sonra Şam'a gitmiştir. Eflâkî, bir vesile ile çocukların Şam'da uzun zaman kaldıklarını yazıyor, fakat ne zaman gittiklerini, ne kadar kaldıklarını ve hangi medreselerde okuduklarını söylemiyor. Mevlânâ'nın da bu sırada, çocuklarına büyükbabalarına itaat etmeleri ve onu incitmemeleri için yazdığı, onların tahsilleri kadar terbiyeleri ile de ilgilendiğini gösteren bir mektup vardır. Dînî ilimleri öğrendikten sonra Konya'ya dönen Sultan Veled, babasının bulunduğu her toplantıya iştirak etmiş, buradaki ilmî, dînî ve tasavvufî konuşma ve tartışmaları büyük bir dikkatle takip ederek, bilgisini ve görgüsünü artırmıştır.⁵

Mevlânâ'nın bu toplantılarda, oğlunun bilgi ve anlayış derecesini tâyin etmek ve konuşmalarını onun ve başkalarının anlayabileceği, faydalanabileceği bir hâle getirmek için oğluna müracaat ettiği anlaşılır. Sultan Veled'in yirmi yaşında halvete girip çile çıkarması, bu tarz bir yetişmenin, onun için ne kadar verimli olduğunu gösterir.⁶

⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.3

⁶ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.5

Bu şekilde oğlunun istediği gibi yetişmesinden, olgunlaşmasından memnun olan Mevlânâ, sevincini ve oğluna verdiği değeri: “*Bahâeddin, benim bu âleme gelişim, senin zuhûrun içindir. Benim bütün söylediklerim, nihayet sözlerimden ibârettir. Hâlbuki sen, benim işim, eserimsin*” sözleriyle ifade ediyor.

Sultan Veled, yalnız babasından faydalanmakla kalmamış, gençliğinin ilk devrelerinden itibaren, sırasıyla, Mevlânâ’nın bazen tesirinde kaldığı ekseriye tesirde bulunduğu ve büyük bir değer verdiği, Seyyid Burhaneddin Muhakkik Tırmızı, Şemseddin Tebrizî, Salâhaddin Zerkubî ve Hüsameddin Çelebi’den de istifâde etmiş, bunlara gösterdiği saygıya mukabil, hepsinin sevgisini kazanmıştır. Mevlânâ’nın kadar derin, kuvvetli ve devamlı olmamakla beraber, bunların da sırasıyla Veled’e tesir ettiği anlaşılıyor.⁷

Şeyh Selâhaddin Zerkûb’un ölümünden sonra Mevlânâ, müritlerinden Hüsameddin Çelebi’yi halife seçmişti.⁸

Sultan Veled tam on bir yıl boyunca Çelebi Hüsameddin Hazretleri’ni babasının yerine geçen kişi olarak tanıdı, şefkatli bir baba ve irşat edici bir halife olarak bildi. Tam bir içtenlik ve doğrulukla ona kulluk ve müritlik etti. Yetmiş yıl boyunca aralıksız bir şekilde akıcı bir dil ve güzel bir ifadeyle babasının sözlerini açıkladı. Sırları açıklamak ve hadisleri tefsir etmekte olağanüstü bir başarı gösterdi. Bütün Rum ülkelerini değerli halîfeleriyle doldurdu ve gerçekten de Sıddık Hazretleri’nin hânedânının sırlarını yaydı.⁹

Sultan Veled, Şems’in ebediyyen kaybolmasından sonra, babasının teveccühünü kazanan Şeyh Salâhaddin Zerkûb’un da ilgisini çekmiş, îtimadını ve sevgisini kazanmıştır ve bu zâtın kızı Fâtıma Hâtun’la evlenmiştir. Fâtıma Hâtun’un Mevlânâ’nın evinde büyüdüğünü ve Mevlânâ’nın kendisini çok sevdiğini, ona okuyup yazma öğrettiğini, babası Şeyh Salâhaddin’i çok sevdiği için, kızını oğlu Sultan Veled’e aldığını ve Fâtıma Hâtun’un dindar, fazîletli, kerâmetler gösterecek kadar ermiş bir

⁷ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.7

⁸ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.11

⁹ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabcacı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.586

hanım olduğunu Eflâkî'den öğreniyoruz (Menâkibü'l-ârifin, s. 392). Fâtıma Hâtun, Mevlânâ'nın kendisine gösterdiği yakınlığı: *“Benim hakkımda, küçüklüğümden beri inâyeti vardı. Bana padişahlık ve babalık ederdi”* sözleriyle anlatıyor (Menâkibü'l-ârifin, s. 452).¹⁰

683/1284 tarihinde Hüsameddin Çelebi'nin ölmesi üzerine Sultan Veled, büyük bir sarsıntı geçirmiştir ve halkın şiddetli ısrarı üzerine 683/1284 tarihinde Sultan Veled, halîfeliği kabul ederek Mevlânâ'nın postuna oturmuştur. Bu tarihten ölüncüye kadar bu makamda kalarak eserlerini yazmış, Mevlevî tarîkatının sistemli bir şekilde kurulmasına çalışmış, babasının esaslarını koyduğu tarikat âdâbına yeni bir takım usuller, kâideler ilâve etmiş, Konya dışında tekke ve zaviyelerin kurulmasını temin etmiştir. *“İbtidânâme”*de, bu faaliyetlerini; *“Hepsi hakkıyla rehber oldular ve her biri şeyh ve rehberliğe lâyıktı. Hepsi güneşten birer lâl oldu, hepsine Tanrı'dan bir müjde erişti; hepsi mertçe yollarına devam ettiler, canlarını ve vücutlarını bıraktılar; biz onlar için şecere yazıncaya kadar onların bağları, hesapsız meyveler verdi; hepsi Faruk gibi sadâkat gösterdiler ve her birinin sesi ayyuka çıktı”* sözleriyle anlatmaktadır (Velednâme s.156).

Birinci Alâeddin Keykûbat'tan sonra Anadolu refahını kaybederek, Moğol hâkimiyeti altına girmişti. Moğol zulmü ile halkta büyük bir bezginlik meydana gelmiş; bu durum insanlara gerçek bir saadet ve huzur vadeden şeyhlerin ve dervişlerin halk üzerinde büyük bir nüfus elde etmelerini temin etmiştir. Ebedî bir hayata ve sermedî bir saadete kavuşmak isteyen ve mânen perişan olan insanlar, mütemâdiyen şeyhler ve dervişlere koşmuşlar, bunların fikirlerine neşr ve telkin ettikleri tekke ve zaviyelere sığınmışlardır. Sultan Veled'in de babasının tasavvufî akîdelerini yayması ve tarîkatini kurup kuvvetlendirmesi için, bu durum gayet müsait bir zemin hazırlamıştır.¹¹

Eflâkî'den nakildir ki: Bir gün Mevlânâ Hazretleri mübârek medresenin sofasında oturmuştu. Bütün has arkadaşlar da bu değerli özel mecliste hazırды. Sultan Veled Hazretleri Mevlânâ'nın sağ, kardeşi Alâeddin de sol yanındaydı. Bunların ikisi de gençlik çağındaydı. Birdenbire gayb âleminden yeşiller

¹⁰ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.10

¹¹ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarkâhya, MEB, İstanbul:1985,s.11-13

giymiş iki şahıs geldi. Mevlânâ'ya selâm verdiler ve Mevlânâ ayağa kalktı. Bu iki şahıs hiç oyalanmadan Sultan Veled'in elinden tutarak alıp götürdüler. Bir süre sonra tekrar gelip, Sultan Veled'i de yanlarında getirip: “*Bu genç, Bahâ Veled'in neslinin devamı için insanlara lâzımdır*” dediler. Sonra da Alâeddin'i alıp gittiler. Mevlânâ Hazretleri hiçbir şey söylemedi. Dostlar hep birden feryatlar koparıp bu hâlin nasıl olduğunu sordular. Mevlânâ Hazretleri: “*Bahâeddin'i bizim soyumuzun devamı için bir süre dünyada saklayacaklar. Fakat Alâeddin'i çok tutmayacak, yakın zamanda götürecekler*” buyurdu.

Sultan Veled babasının ölümünden sonra temiz bir kalple uzun yıllar yaşadı. Üç cilt mesnevî, bir cilt divan yazdı. Bilgiler, hakikatler ve garip sırlarla dünyayı doldurdu. Babasının bütün sözlerini nadir örnekler ve eşi olmayan benzetmelerle açıkladı. “*Çocuk babasının sırrıdır*” hadîsi, Sultan Veled için söylene gelmiştir (Tanrı bu oğul ve babanın rûhunu kutlasın, onların lûtf ve ihsanını âşıkları üzerine döksün).¹²

Doksan yıllık ömrünü medreselerin, husûsî toplantıların dînî, ilmî ve tasavvufî havası içinde büyük bir samimiyetle inandığı şeyleri öğretmek ve yaymak gayesi ile bazen sadık bir mürid, bazen otoriter bir mürşit olarak çalışmakla geçiren Sultan Veled, nihayet 10 Receb 712/2 Kasım 1312 tarihinde bir cumartesi gecesi, sabaha doğru Konya'da öldü. Cenaze namazı, Mecdüddin Aksarayî tarafından kıldırılarak, Mevlânâ'nın yanına defnedilmiştir.¹³

Sultan Veled Hazretleri mekânsızlık âlemine göçme ve yönelme hakkında şu beyitleri buyuruyor, dostlar da ağlayıp sızlıyorlardı:

*Tehlikeli sular vardır, her tarafa gitme;
Sakın dikkat et de her ırmağa girme.*

Yine buyurdu:

Üzerinde iki nar bulunan bir göğüs, dedim.

¹²Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.597

¹³Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s:15

O, benim göğsümdür, dedi.

Ben, ey put! Sanevber(sevgilinin boyu posu) gibi olan nedir? dedim

O, göğsümdür, dedi.

Her gittiğin yere beni götürür müsün? dedim.

Götürürüm, dedi.

Göğsüme ne koyarsın? dedim.

O da göğsümü koyarım, dedi.

Öldüğü gece de şu beyti söyledi:

*Bu gece sevinç duyduğum ve
kendi kendimden kurtulduğum gecedir.*

Bundan sonra öteki âleme göçtü. Tam yedi gün boyunca birbiri arkasından onun kutsal türbesinin civarından tâ göklere, Simâk yıldızının tepesine kadar bir nur yükseldi. Yüksek ve alçak tabakadan herkes bunu gördü. Âşıkların îmanı bir iken bin oldu. İç göz sahibi dostlar ve sır sahibi kardeşler, bunun Ârif Çelebi Hazretleri'nin nûru olduğunu naklettiler. O, kutlu tahta oturduğunda bu nur şekil bağladı ve dünyayı aydınlattı. Çünkü o yedi velînin nûrunu beraber getirmişti.¹⁴

Risâle-i Sipehsâlâr'da Sultan Veled'in türbesinden üç gün, üç gece göğe kadar nur yükseldiğini, Konyalılar'ın bu nûrun azameti karşısında hayran kaldığı ve günlerce ağlayarak yas tuttukları yazılıdır (Risâle-i Sipehsâlâr tercümesi, s. 58).¹⁵

Sultan Veled'in Şeyh Selâhaddin'in kızı Fâtıma Hâtun'dan üç akıllı ve kuvvetli çocuğu olmuştur. Bunlardan biri Celâleddin Emîr Ârif Çelebi, diğer iki kızdan büyüğünün adı Mutahhare Hâtun, küçüğünün ise Şeref Hâtun'dur. Mevlânâ bu iki kızdan birine Âbide, diğerine Ârife adını vermişti.

¹⁴ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.608-609

¹⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.16

Bunların ikisi de kerâmet ve velîlik sahibiydi. Rum ülkeleri kadınlarının çoğu bunlara mürit olmuşlardır.¹⁶

Eflâkî'nin Ulu Ârif Çelebi'den naklen yazdığı şu hikâyeden Sultan Veled'in Fâtıma Hatun'un ölümünden sonra iki defa evlendiğini ve bunlardan da üç oğlu olduğunu öğreniyoruz: *“Bir gün muhterem babam çok hastalanmış, dostlar ümitlerini kesmişlerdi. Annem Fâtıma Hâtun bu sırada bir gece babamın başucunda sessiz sessiz ağlayarak murakabeye dalmıştı. Birden bire babam gözlerini açarak, Fâtıma Hâtun üzülme, hakkını helâl et. Bu dünyadan göçmenin zamanı geldi. Ben ölüyorum, dedi. Annem de: ‘Hayır! Hayır! Sen ölmeyeceksin, ben senden önce öleceğim, sen beni mübârek ellerinle toprağa teslim edeceksin; üzülme, için rahat etsin. Benden sonra bir kadınla evleneceksin, bundan bir oğlun olacak; bundan sonra biriyle daha evleneceksin; bundan da iki oğlun olacak. İşte çocukların baba, baba! diye etrafında dolaştıklarını görüyorum’ dedi.”*(Menâkibü'l-ârifin, s. 466)¹⁷

Sultan Veled'in iki câriyesi vardı. Sultan Veled, bu cariyelerin yüzlerinde hakikat sırrını gördüğü için onları Halil Hazretleri'nin Hacer'i, Mustafa Hazretleri'nin Mariyetü'l-Kıptîye'yi nikâhladıkları gibi nikâhı altına aldı. Sultan Veled'in bu cariyelerden üç çocuğu oldu. Bunlardan Çelebi Şemseddin Emir Âbid, Nusret Hâtun'dan; Çelebi Selâhaddin Emîr Zâhid ve Hüsameddin Emîr Vâcid de Sünbüle Hâtun'dan dünyaya gelmiştir.

Sultan Veled'in kızından iki torunu oldu. Bunlardan biri Burhaneddin İlyas Paşa, ikincisi Hızır Paşa'dır. Şeref Hâtun'dan da iki oğlu dünyaya geldi. Bunlardan biri Muzafferredin Ahmed Paşa, diğeriye Emir Şah'tır.¹⁸

Mevlânâ hayatta iken ve ölümünden sonraki ilk halîfeliğinde aileden olma şart kılınmamışken, sonradan halîfeler hep bu aileden olmuş ve böyle devam etmiştir. Sultan Veled'in ölümünden sonra Emir Ârif Çelebi halîfe olmuş, Muhammed Saîd Hüdâbende'nin Şiiliği bırakıp Sünnî mezhebe irşat

¹⁶ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.721

¹⁷ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Tarıkâhya, MEB, İstanbul: 1985, s.16

¹⁸ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.722-723

edilmesi için İran'a yolculuk etmiş, onun Sultaniyye'ye gelişi, Hüdâbende'nin ölümüne rastlamıştı. Ârif Çelebi'nin müritlerinden olan Ahmed Eflâkî, onun emriyle 718/1318 yılında "Menâkıbu'l-Ârifin"i yazmaya himmet etmiştir.¹⁹

Ârif Çelebi, 8 Zilkâde 670 (8 Haziran 1272) salı günü ikindi namazından önce mutlu bir tâlihle ve mübârek bir saatte kıdem âleminden varlık sahrasına ayak basmıştı.²⁰

Bir gün Mevlâna Hazretleri Sultan Veled'e "*Bahâeddin! Ben bu çocukta yedi velînin nûrunu görüyorum. Yüce Tanrı nurları onun canına yoldaş etmiştir*" dedi. "*Bu nurlar içinde sizinki de vardır*" dedi Sultan Veled, baş koyup "*Evet, bizimki de yâni Bahâ Veled, Seyyid Burhaneddin, Şems-i Tebrîzî, Şeyh Salâhaddin ve Çelebi Hüsameddin'in, benim ve Veled'in nurları. Gerçekten de bizim Ârif'imiz kutupların nurlarını nefsinde toplamıştır. Akıllıların ruhlarının sevgilisidir. Şimdi onun adı Ferîdûn olsun, bu onun anne babasının adıdır; fakat siz ona Ârif diye hitap ediniz, çünkü Bahâ Veled beni Hüdâvendigâr diye çağırıyor, adımı hiç söylemiyordu. İşte benim bu mânevî hediyem ona lakab olsun. Yani adını Celâleddin Emîr Ârif diye yazsınlar*" diye buyurdu.²¹

Veled Hazretleri Ârif Çelebi'ye dâima "*Şeyhü'l-Ervâh*"(ruhların şeyhi) diye hitap eder; onu uzaktan görünce "*Ruhların şeyhi geliyor*" der ve çok ikramda bulunurdu. Aybaşı olup yeni ay ufukta görüldüğünde Veled Hazretleri "*Ârif'i çağırın yeni ayı onun yüzünde göreyim, çünkü onun yüzü ölümlere de dirilere de uğurludur. O, mübârek âlemden gelmiş, mübâreklik içinde yaşıyor. Onun mübârekliği Yâsin ve Tebâreke'dendir*" der ve Ay'ı gördüğünde Ârif Çelebi'nin mübârek gözlerine öpücükler kondurup şu gazeli okurdu:

Saklanma. Çünkü senin yüzün bize mübârektir.

Seni seyretmek bütün canlılara mübârektir.

Bu gece senin arzunla arkadaş olan her gönülün

Yarımının mübârek olacağını gerçek olarak bil.

¹⁹ Fûrûzanfer, *Mevlânâ Celâleddin*, s. 238

²⁰ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.614

²¹ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.615

Mevlânâ'nın kızı Melike Hatun, Çelebi Hz.leri'ni kucaklar, yüzünü onun yüzüne kor ve: “Ârif'ten Mevlânâ'nın kokusu geliyor; çünkü eğer yüce ve her şeyden arı duru olan Tanrı kıskançlık örtüsünü onun yüzünden kaldırsa, onun canının nurları Kaf'tan Kaf'ı tutar ve dünyayı nur içinde bırakırdı. Ârif'in nûrunu anlayabilmek ve o elbise içinde onun kulu, müridi olmak için çok nurlu bir ruh ve aydınlanmış bir göz lâzımdır” derdi.²²

Ulu Ârif Çelebi'nin ölümünde sonra hilâfete Mevlânâ'nın dördüncü halîfesi olarak, yine Sultan Veled'in ikinci oğlu Âbid Çelebi geçmiş, 730/1329'a kadar bu vazifede kalmıştır. Ârif Çelebi Hazretleri'nin Âbid Çelebi Hazretleri hakkında bol inâyetleri ve sınırsız lûtufları olduğu için âhir ömründe kendi tahtını ona teslim edip can verdi; bu dünyadan gaybü'l-gayb âlemine göçtü. Çocuklarının ve müritlerinin bütün işlerini o ulu kişiye havale etti. Bunun sadece işaret ve sözle değil, can yolu ve gönül nûruyla da yaptı. Kereminin çokluğundan ve yaradılışındaki adâletinden ötürü, dâima Tanrı'dan başka olan şeyleri terk ederek, dünyalık para vs. elinde ne varsa kendi çoluk çocuğuna ve müritlerine verdi. Hepsine hilatler ve bağışlarda bulunurdu. Onun zamanında Hâtim Tâ'î cömertlik menşurunu (*fermanını*) dürmüş, Âbid Çelebi'nin cömertliğine muhtaç olmuştu.

Yine Şahzade ve Emir Âdil Çelebi Hazretleri, imkânları ve bilgilerinin derinliği ölçüsünde candan ve tam bir inançla o sultana (Âbid Çelebi'ye) saygıda birlik gösteriyorlardı. Bu ikisi, onun ölümüne kadar vefâlı olmakta sebat göstermiş, hizmet ve inançlarını arttırmışlardır. Mübârek Âbid Çelebi Hazretleri mübârek Mevlevî tahtına oturduğu, Veled'in makamını Ârif'in nûruyla süslediği ve şeyhlikle meşgul olduğunda, ihsan kapılarını açtı, dünyayı terk etmek ve Sıddık'a yaraşır cömertlikte olağanüstü davranıyordu. Kendisi kalender mizaçlı, dünyanın kayıtlarından kurtulmuş bir adam, özgürlerin özü, iyilerin örneğiydi.²³

Âbid Çelebi Hazretleri, 5 Muharrem 739 (24 Temmuz 1338) perşembe günü bu dünyadan göçüp cennete yerleşti.

²² Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabcacı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.695,666

²³ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabcacı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.707

Dînin ve şerîatın kılıcı, âriflerin ve şeyhlerin sultanı Emîr Vâcid, zengin ve şerefli Tanrı'nın inâyetiyle şeyhlik etmeye ve kutsal Türbe'nin hizmetiyle meşgul olmaya başladı. Bir süre yaşadıkdan sonra 29 Şaban 742 (7 Şubat 1342) İlliyyîn sakinleri civarına yerleşti ve verâsetle elde ettiği velîlik ve saltanatı, padişahlığın devlet tacı, saf kişilerin halefi, velîlerin sülâlesi, irfan denizinin incisi Mevlânâ Bahâeddin yüce Şâhzâde'ye erişti. Yaptığı uzun geziler yüzünden yıllarca gurbet âlemlerinde yandığı, Tanrı'ya yakınlaşmaya çalıştığı için halîfelik anne ve baba kardeşi olan Emîr Âdil Çelebi'ye geçti. Sultan Veled'in Mutahhara Sultan Âbide Hâtun isimli bir kızı olup, onun torunlarından Karahisarlı Üçüncü Mehmed Ârif Çelebi, Mevlânâ'nın onaltıncı halîfesi olmuştur²⁴

Tanrı'ya hamd ve minnet olsun ki o hânedânın çocuklarının çocuklarının çocuklarının çocukları erkek ve kadın olarak artmaktadır. Onların temiz olan neslinin aslı, Âdem'inki son buluncaya kadar yeryüzünden eksik olmasın. Ey âlemlerin Rabbi! Âmin.

Benim güzel huylu sultanım yüzüne güldüğü için

Benim neslim, çocuklarımın çocukları hep mübârek oldular.

Bir gün Hz. Ali, Peygamber'e: “Ey Tanrı'nın elçisi, Tanrı'ya ve Tanrı erlerine gidilmesi en kolay, en fazîletli yolu bana göster” diye ricada bulundu.

“Ey Ali, benim bereketiyle peygamberliğe ulaştığım şeyi sen de elden bırakma” dedi Peygamber.

“Ey Tanrı'nın elçisi! Bereketiyle peygamberliğe ulaştığın o şey nedir?” diye sordu bunun üzerine Ali.

“O, halvette Tanrı'yı zikretmektedir” dedi Peygamber.

“Tanrı'yı zikreden bütün yaratıkların zikrinin fazîleti böyle mi olur?” diye sordu Ali.

“Sus ey Ali! Yeryüzünde Tanrı'nın adı zikredildikçe kıyâmet kopmaz” dedi. Bunun üzerine Peygamber, ardından da “lâ ilâhe illallah” kelimesini telkin edip Ali'nin üzerine okudu ve “Ey Ali! Ben bunu üç kere tekrarlayıncaya kadar sen sus ve dinle. Sonra da sen tekrar et, ben dinleyeyim” diye buyurdu.²⁵

²⁴ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.718

²⁵ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.723

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SUITAN
VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

Böylece müminlerin emiri Ali, Hasan-ı Basrî'ye; Hasan-ı Basrî, Habîb-i Acemî'ye; Habîb-i Acemî, Dâvud Tâ'î'ye; Dâvud Tâ'î, Mâruf Kerhî'ye; Mâruf Kerhî, Serî-üs-Sakatî'ye; Serî-üs-Sakatî, Cüneyd Bağdâdî'ye; Cüneyd Bağdâdî, Şiblî'ye; Şiblî, Muhammed Zeccâc'a; Zeccâc, Ebû Bekir Nessâc'a; Ebû Bekir Nessâc, Ahmed Gazâlî'ye; Ahmed Gazâlî, Hatîb-i Belhî'ye; Hatîb-i Belhî, Şemsü'l-Eimme Abdullah Serahsî'ye; Şemsü'l-Eimme Abdullah Serahsî, Bahâ Veled adıyla anılan Mevlânâ Bahâeddin Muhammed'e; Bahâ Veled, Seyyid Burhaneddîn Muhakkik-i Tirmizî'ye; Seyyid Burhaneddin Muhakkik-i Tirmizî, Mevlânâ Celâleddin Muhammed'e Peygamber'in bu zikrini telkin ettiler.

Ey âlemlerin rabbi olan Tanrı! Âmin!²⁶

²⁶ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabcacı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.724

2. SULTAN VELED'in DİLİNDEN KÂMİL İNSANI TANIMAK

Sultan Veled'in bütün eserleri baştan sona “Kâmil İnsan”ı anlatır. Görenin gördüğünün cinsinden olduğu hükmünce kendini de anlatmış olur. Eserlerinde peygamberlerin vârisi olan kâmil insanlara; kâh Tanrı eri, kâh velî, kâh erenler, kâh Tanrı adamı der.

Sultan Veled'in “İntihâ-Nâme”sinde, velîlerin bazı özellikleri:

1. Velîler, Haktan aldıkları nûrları yansıtan nurlu mekânlar ve Hak'kın mazharlarıdır/ ortaya çıktığı mahallerdir:

Velîler Hak'tan aldıkları nûrları yansıtan nûrlu mekânlar gibidirler ancak gizli olduklarından onları aramak ve onlara tâlib olmak gereklidir. Cüneyd, Şiblî, Bâyezid hazretleri de böyle gizli bir merd-i Hüdâ'ya tâlibdiler, O'nu arıyorlardı. Çünkü onlara tâlib olmak, hakîkatte, Allah'a tâlib olmaktır. Çünkü Hak'kın nûru, onlarda daha ziyâde iltimâ' etmiş, parlamıştır. Nasıl ki bir şahıs bulunduğu yerdeki güneş ışığına kanâat etmeyerek, daha nûrlu ve hararetli bir yer arar. Bu şahısın hakîkatte aradığı nûrlu ve sıcak yer değil, bizzât o nûru neşr eden güneştir. İşte merd-i Hüdâ da böyle nûrlu mekânlar mesâbesindedir. Matlûb/aranan, bizzât Bâri-i Teâlâ/Allah'dır ama yol onlardan geçer.

Merd-i Hüdâ/ehlullah, Hüdâ'nın mazharıdır, yâni tecelligâhıdır; onun eteğine yapışmalı ve ondan ayrılmamalıdır. Onunla oturmak Hüdâ'yla oturmaktır. Bu sebeple o rehber edinilmeye lâyıktır. İnsan yüzyıl mücâhede etse bile, onun eteğine yapışmadan Hak'ka varamaz. Pîşvâsi/rehberi şeyh olan bahtiyârdır. Çünkü her kimde mukaddes güneş olursa iki âlemde de ondan ışık ve nûr alır. Gerek cemâatte gerek halvette, nefsiyle mücâhede zahmeti olmaksızın Hak'kı bulur. Öyle bir mürşidin makbûlu olan, emeksiz ve zahmetsiz maksûduna ulaşır. Yıllarca sa'y/çalışma ve mücâhede ile meşgûl olanlardan hiç biri öyle bir hâle nâil olamaz. Cenâb-ı Hak bize peygamber lisânında “Kim Allah'la oturmak isterse velîlerle otursun” buyurmuştur ki dünyâda sâf sûfilerle oturup kalkılsın (sohbet edilsin). İşte bu, gizli define bulmak gibidir. Öyle kâmil bir şeyh insana mürşid olursa, yüz yıl mücâhede ile elde edemediği feyzi, ondan az zamanda alır. Kendilerine

böyle bir rehber bulamayan, değil bu yolla kazandığı vuslat/ kavuşma, böyle bir vuslatı talep etmeye bile yol bulamaz; çünkü Hak yolunda nıgehân/koruyucu olan, mürşiddir. O insanın yardımcısı olursa Cennet-i Adn ve Kevser'e (yâni en yüce maksatlara) tez vâsıl olunur. Orada revâç bulan ancak onun irâde ve arzusudur; o ne isterse Allah onu yapar. Nitekim bir kimse senin dostunla dost olursa, o kimse sana bîgâne/yabancı da olsa nihâyet seninle de dost ve âşinâ olur. Onu da dostun gibi seversin.

Sultan Veled evliyânın insanı âhirete yönelttiğini, dünyanın aksine insanı cennete götürdüğünü söyler: Çirkinlikler dünyada açıkça ortaya çıkar. Sırlara vâkıf olan Allah Teâlâ, bunu Kur'ân'la da te'yîd etmekte, "*Dünyâdan sakının; o sizi cehenneme doğru götürür*", buyurmaktadır. Fakat evliyâ, dünyanın tersine insanı dâima cennet tarafına kılavuzlar. Onlar dâima masnu'da/yapılmış ve yaratılmış olanda Sâni'i/Yapan Allah'ı görürler. Koşa koşa mekândan lâ-mekâna/mekân olmayana, âhirete doğru giderler.

2. Velîler, Asl'a dönebilenlerdir:

Sultan Veled'in sıkça kullandığı bir metafora göre, müminler Hak'kın ezelde terbiye olunmuş doğanlarıdır. Hepsi de o şaraptan içmiş ve mest olmuşlardır. "*(Dünyaya) inin!*" emriyle buraya gelerek bir müddet Şâh'dan ayrı kaldılar. Kur'ân-ı Kerîm'in dâvetini safvetle dinledikleri zaman hepsi de Hak'tan tarafa yüz döndürdüler. Terbiye edilmiş doğanlar gibi o tarafa uçtular. Çünkü böyle bir dâveti sabırsızlıkla bekliyorlardı. Kulakları (dön!) nidasını işitince akli olanlar sevinçten bîhûş oldular. Zîra şâhın dâvetine, şâhın doğanı gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de "*Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz*" (Bakara, 156) buyurulmuştur ki, son merci' Hak'kın yanıdır. Fer'/bir şeyin parçası, nereye giderse gitsin sonunda aslı tarafına gider. Toprakta doğan, toprağın altına girer. Pâk olan da pâk tarafına gider. Âkıbet, cüz'ler kendi küllerine/parçası buldukları bütünlere doğru giderler. İyi-kötü her şey kendi aslına iltihâk eder/kavuşur. İyi bil ki candan doğan cana gider. Aslı ne ise muhakkak o olur.

Kolayca anlaşılacağı üzere Sultan Veled burada, Kur'ân-ı Kerîm'deki "*Ey huzûra kavuşmuş nefis, Sen O'ndan, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön!*" (Fecr, 27-30) âyetine telmihte bulunmakta, müminlerin Rab'blerine dönüşünü, şâhın elinden uçan doğanın tekrar geri gelmesine benzetmektedir.

Velîler, Hak deryâsının dalgalarıdır ki her biri Hak'kın emriyle yeryüzüne halka rahmet olmak için gelmişlerdir ve yakînen bilmelidir ki yine dönüşleri Hak'ka olacaktır. Mâdem ki o deryâdan gelmişlerdir, yine o deryâya giderler. O deryâda temekkün ederler/yaşarlar. Nitekim güneşin nûru her eve girer, her kapiya vurur ama güneşten ayrılmaz. Ancak göze inen perdenin göz nuruna mâni' olduğu gibi, evliyânın cisimleri de nurlarına perdedir. Onların rûhunda Hak'kın nûru vardır. Onu görenin îmânı kuvvetli olur. Onların nûru ile körlerin gözü açılır, bu aldanma dünyasının tuzağından kurtulurlar. Onunla yollarında emniyetle yürürler ve ebedî hayat dünyasında otururlar. Canlarını ve tenlerini/bedenlerini bırakarak Canân tarafına giderler. İşleri onlarla yoluna girer ve altın gibi kıymetli olur. Onlar, herkesi gerçek hayatla âlemlerle meşgûl edip, bu dünyaya meyillerini keser. Onları fânî ederek bekâyâ erdirir, orada vuslat ve bekâyâ kavuşturur.

Sultan Veled'in evsâfını resmettiği velî, aslında velî-i vâsıldır/ Hak'ka kavuşmuş olan velîdir ve velî-i vâsıl da Hak'kın mazharıdır: "Vâsıl olan velî Hüdâ'nın mazharıdır" (Hak onda zuhur eder/görünür). Böyle bir velîye tesâdüf eden kimse hiç şüphe yok ki Hak'kı bulur.

Sultan Veled aynı meâlde şunları söyler: "Hak'kın velîsi, Hak'kın tecellî ettiği yerdir. Her kim Hak'kın dîdârını/yüzünü, yani zâtını talep ederse, velîyi intihâb etsin/seçsin. Çünkü velî ölmeden evvel ölmüş ve aradan ikiliği kaldırarak muvahhid olmuştur. Evvel, Hüdâ ile bende/ kul idiler; kul kalmadı, (Tek olan ve ortağı olmayan) sözünün de anlatmak istediği gibi, yalnız Hüdâ kaldı. O kulun vücûdu/varlığı, ölüm ve fenâdan sonra Hak'ka âlet/ vâsita oldu. Artık ondan sudûr eden/onun yaptığı her hareket Hak'tan sudûr etmektedir. Çünkü arada kul kalmamıştır. Nitekim Hak Teâlâ Hazretleri Kelâm-ı Mecîd'inde (Kur'ân'da): "Senden fırlayan ok, (aslında) bizim kemânımızdan/yayımızdan çıkmaktadır. Çünkü sen orada yoksun, sen sadece bir vâsitasın (Enfâl, 17). Sen fânî olmuşsun; senin işlerini yapan benim." Ondaki esrâr-ı ilâhîye/ilâhî sırlar ortaya çıktığı zaman, bütün işleri ve hareketleri Hak'tan olur. Hak, sırlarını ondan/onun vasıtasıyla izhar eder/açığa çıkarır. Kendi nûrunu sondan revân eder ki her ruh, ondan nur alsın. Halk, yaptıklarını ondan görür/kendisi yapıyor sanır. Halbuki Hak'tandır. Hak'kı arayanlara dersi, Hak onun vasıtasıyla verir. Pâk vücûdu/varlığı Hüdâ'nın tecellî ettiği yer olur. Hak Teâlâ Hazretleri iki âlemde ondan zuhur eder.

Her kim bu anâsır âleminde Hak'kın mazharı olmak isterse, onun etrafında dolanır ve ondan öğrenir. Dînin sırları Hak'kın mazharı/zuhur ettiği yer olan velîye açılır. İster şekli, ister fikri olsun ona kapalı olan hiçbir şey kalmaz.

Velî havâstan olduğuna göre, havâs için söylediklerini velî için söylenmiş addetmekte de bir beis yoktur. Buna göre, havâsın canı, avâmın canı gibi değildir. Onun iki âlemde de canı, Hak'tır. O, Hak'kın tecellî ettiği yer, hatta "Ayn-ı Hak" (Hak'kın hakîkati, O'na bitişik)'tır. Artık onun görmesi, Hak'kın görmesi gibi olur. Nitekim Cenâb-ı Hak bir kudsî hadîste: *"Benimle görür, benimle işitir. Ben dostlarımdan ayrı değilim"* buyurmuştur.

Sultan Veled'e göre bu şu demektir:

"Onun hayatı bendendir; candan değil. Ten gözü nasıl can ile görüyorsa, o gözler benden görür. Duyması, söylemesi de bendendir. Cansız vücûd göremez, işitemez, ne uyanır, ne de uyur. Ben o merd-i güzînin canı olunca, artık onun gözleri yolu benden görür. Vücûdunun bütün a'zâsı benimle hareket eder. Her işe benden kuvvet alarak koşar. Yaptığı ve söylediği dâima benden olur. Akşam-sabah (her zaman) benim fiillerim ondan zuhûra gelir/ortaya çıkar. Onunla yaptığın sohbet, benimle olur. Çünkü onun dilinden söyleyen benim. Eli ayağı da benimle hareket eder. Başka türlü gören husrândadır. Onu benim Zât'ımın mazharı bil! Onu gören, âfillerden (fânîlerden) olmaz. O, bâkî kalır/kalıcı olur. Çünkü bâkîyi ele geçirmiştir. Can şarabı içer. Çünkü sâkîsi/içkiyi sunan, yanındadır."

3. Veliler gizlidir:

Velî'nin diğer insanlar tarafından tanınıp tanınmayacağı öteden beri sûfleri meşgûl etmiş sorulardan birisidir. Genel kabule göre, velîlerin irşâdla görevli olan kısmı tanınabilirken, diğer büyük bir kısmı gizlidir. Bu konuda sıkça referans gösterilen ve hadis olarak kabul edilen bir rivâyet de vardır: *"Evliyâm, benim gayret kubbelerim altında gizlidir."*

Sultan Veled de aynı rivâyeti kullanır ve şöyle şerh eder:

"Velîlerimi zamanlarında benden başka kimse bilemez. Çünkü onlar cihanda gizlidirler; benim gözümünden başkası onları görmez."

"Öyleyse merd-i Hüdâ'yı Hak'kın sırrı bilmelidir. Her ne kadar o bu cihan halkına benzerse de, onun şekli yüz örtüsüne benzer. Kendisi o perde altında gizli hazînedir. Her fakîr o hazîneye yol

bulmasın diye, ten sûreti cânının yüzünde perde olmuştur. Onun cânının kokusunu sûretinden almalı, yaşamak için huzurunda ölmelidir.”

Sultan Veled, aynı konuyla ilgili olarak yine Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yardımına baş vurur ve onun "ihvân-ı safâ'nın (temiz kardeşlerin, sûflerin) vuslatına olan iştiyâknı (*Vâh iştiyakım/ nasıl da özlüyorum!*) nidâsıyla izhar buyurduğunu, bunun da Hak'kın gizli velîlerinin bulunduğunu anlatmak için olduğunu söyler.

“Velîler, Hak'kın sırlarıdır ve sır gizli olduğu için, herkesin evliyâyı görecektir aklı ve gözü yoktur. Onu sadece Hak ve başka bir velî yakînen bilebilir ve görebilir. Çünkü Güzin/seçkin olana güzînden başkası cins olamaz. Melek meleklerle namazda, şeytan şeytanla ateşdedir.”

Ancak dikkat edilmesi gereken bir husûs vardır ki o da Sultan Veled'e göre, bütün bunlara rağmen velîyi tanımanın mümkün olduğudur. Böyle olmasaydı, mürşid aramak da mânâsız olurdu. Öyleyse dünyâda bir velîyullah aramalıdır. Eğer insanda temyiz/ doğruyu yanlıştan ayırma kudretine mâlik/sâhip bir ruh varsa velînin kim ve nerede olduğunu bilir, bulur, halk arasında o kişiyi tanır ve seçer. Mahir bir sarraf gibi hâlis nakdi/parayı, kalp olanlardan tefrik eder/ayırır. Toza, toprağa bulanarak rengi siyahlaşmış olsa da hâlis altını görünce tanır. Çünkü insan, dâima gördüğü ve tanıdığı akraba veya kendi oğlu, kendini gizlemek maksadıyla tebdîl-i kıyafet karşısına dikilse, yine de görür görmez onu tanır ve yanına çağırıp oturtur. Derviş de yüz türlü kıyafete girse, merd-i Hak onu pekâlâ tanır. Sultan Veled bunun kendisine de müyesser olduğuna: "*Halk arasında o merdi pekâlâ bilir ve bizim gibi seçersin*" diyerek işâret etmekte, isimlerini zikretmeye gerek görmemektedir ama babası ve onun ashâbını kastettiği açıktır.

4. Evliyâ ile Zikir (Kur'ân) ve enbiyâ aynıdır:

Evliyâ, ezelde Hak'la bir oldukları için onun indirdiği Zikir'in, yâni Kur'ân'ın da, insanları hidâyet için gönderdiği enbiyânın/peygamberlerin de aynısıdır; onlardan farkları yoktur; onlar da insanları doğru yola iletirler. Sultan Veled'e göre, Kur'ân-ı Kerim'deki "*Bu Zikr'i Biz indirdik...*" (Hicr, 9) âyetinde "*Zikr'den kasıt, merdân-ı Hüdâ'dır/ehlullahtır. Çünkü doğru yolu onlarla aydınlatmıştır. İyi kötü herkes, velîden işitmedikçe Kur'ân'ın lafzı Peygamber'den zâhir olmaz/ortaya çıkmaz. Velî, ser be ser/baştan başa zikir ve fikirdir. Zikirler halka ondan müncelî*

olur/yayılır. Öyleyse velîyi cisim değil, zikir bilmelidir. Velî ile zikri bir (şey-i vâhid bil) bilmelidir. Hâsîyet itibâriyle o, bunun; bu, onun aynıdır. Çünkü ikisinin de mâhiyeti birdir. Bir şeye yüz isim versen, senin isim verdiğin o şey iki olmaz; mânâları aynıdır. Çünkü onun zikirden başka meşgalesi yoktur. Hatta onda zikirden, fikirden başka şey yoktur. Ser â pâ/baştan ayağa zikir ve fikirdir. Zikir, bir katredir; o zikir deryâsıdır. Akli olan bunu düşünerek anlar.

5. Velî, Resûlullah (s.a.s.)'in mürididir ve onu anlayacak tek kişidir:

Sultan Veled'e göre, Fahr-ı âlem/âlemin övünç vesilesi olan Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), ins ve cini islâh ve onlara türlü ni'metler bahşetmek üzere gönderilmiştir ki ondan herkesin rûhu dirilsin, o sürû/ins ve cin topluluğu, kurtların tasallutundan kurtulsun. O buraya Hak'kı aramak için gelmemiştir; zîra bu şeref ona ezelden verilmişti. O Hak'kın sırrı, bedene kendi cemâlini izhar etmek için taalluk etmiştir ki mahlûklar ondan hayat bulsunlar, mesrûr ve mübârek olsunlar. Hz. Peygamber (s.a.s.), havâstan başkasını mürîd edinmez. Hüdâ'nın tek ve müstesnâ yarattığı zâtı ancak havâs anlayabilir. O hassu'l-havâs, ancak havâssa rehber olur. Onun vuslatı, vâsılların melcei/sığınağı olur.

6. Kâinattaki bütün varlıkları anlayacak olanlar da sadece velîlerdir:

Kâinat, yerin ve göğün bütün eczâsı, gizli veya âşikâr Cenâb-ı Hak'ka hamd ü senâ ederler. Onların tesbihini Hüdâ'dan ve Hüdâ'ya mahrem olan velîlerden başka kimse işitemez. O sırrı, o sessiz sesleri Hak'kın nuruyla velîler işitir. Şu halde işiten yine beşer değil Hüdâ'dır. Çünkü o her şeyden hattâ kendinden de kurtulmuştur.

7. Velî, televvünden kurtulmuş, ebu'l-vakt olmuştur:

Velî, televvünden/hâlden hâle değişmekten kurtulmuştur. Her insan durmadan değiştiği, renkten renge, hâlden hâle girdiği halde, hatta 72 milletin dînini nefsinde yaşadığı halde, velî hiç değişmez. Şöyle ki: Her insanın kalbinde 72 milletin akîdeleri/inançları gizlenmiştir. Herkes az çok bunlarla dolmuştur. Her an değişir: Bir zaman mü'min olur, bir zaman kâfir, bir zaman câhil, bir zaman âlim. Küfür de îmân da onun rûhundan zuhur eder. Ona her an başka bir hâl mihmân/misafir olur. İnsanlarda dem be dem o rûhî haller gamla keder gibi zuhur eder. Zaman olur biri, zaman olur diğer gâlib olur. Mü'minin hallerini yaşadığı an, mü'min; kâfirin hallerini

yaşadığı zaman kâfir olur. Sâlih bir kulun hâlindeyken sâlih, kâfir bir kulun hâlindeyken kâfirdir. Fakat velîler bu televvünlerden kurtulmuşlardır. Çünkü onlar Hak'la görür ve Hak'la bilir...

8. Velî, şâhiddir ve bu hâliyle unutmaz, zîra o, her şeyden ölmüş, "O" (Allah) olmuştur:

Sultan Veled, neden birçok şeyi tekraren söylediğini îzah ederken, bunun te'yîd için olduğunu söyleyip şöyle devam eder: "Çünkü İnsanda unutmak hassası galiptir "insanda" diyorum; Hak'ka talib olan "şâhitte" demiyorum. Çünkü o ölmüştür. Nasıl unutulabilir ki o unutkanlar sırasından çıkmıştır. Ayn-ı O (Allah) olmuştur. O'ndan ayrılamaz. Hüdâ'nın nûru can gibi cismine yerleşmiştir (cismini kaplamıştır)."

9. Velîlerin zühd anlayışları farklıdır: Bazıları zengin bazıları fakirdir:

Sultan Veled'e göre, bazı velî olur ki zâhiri itibariyle dünyaca zengindir. Mal-mülk ona zarar vermez. Bazı velîler ise zâhirleri itibariyle fakirdirler. Bunun velâyetin aslıyla ilgisi yoktur; zîra velâyet aşktır. Kul ile Halik'ı arasında muaşakadır. Nitekim peygamberlerin birçoğu pâdişâh idiler. Hz. Süleymân, Dâvud, Muhammed aleyhimü's-selâm gibi. Birçokları da fakir idiler. Nübüvvet ve velâyetin zenginlik ve fakirlikle alâkası yoktur. Nübüvvet ve velâyet, Hüdâ-şinâsıktır, yani Hüdâ'yı tanımak, her yerde onun bir vechini görebilmektir ve dâima Hüdâ ile meşgûl olmaktır. Mal-mülk, aşka ve velâyete mâni değildir. Dünyâyı terk, halkın anladığı gibi zâhiren değil, mânendir. Ehl-i dünya, dünyaya âşıktır. Onun üstüne titrer, onsuz yaşayamazlar. Onlara göre dünyayı terk etmek ölümden beterdir. Hak'kın kulluğunu yerine getirmezler. Getirseler de tam değildir. Kulluk vazifelerini yapmadıklarından dolayı kederlenmezler. Mü'minlerle tâlibler bunun aksinedir. Aşksız, ibâdetsiz geçen zamanlarında âlem başlarına zindan kesilir. Onlara bu hâl ölümden beterdir. Dünya işlerine o kadar ehemmiyet vermezler. Varlığı ve yokluğu onlarca müsâvîdir.

10. Velî, ruhbân değildir:

Zîra velâyet mertebesine ulaşmak için evliliğin terki gerekmez. Sultan Veled'e göre, evli olup eşle meşgûl olmak nâfileyle meşgûl olmaktan daha fazîletlidir. Çünkü evlilikten dünyada ümmetin sayısı artar; onlar da Hak'ka candan ibâdet ederler. Gerçi bunun aksi de mümkündür. O nesil tâatı terk ederek isyânla me'lûf/dost da olabilirler ama evliyâ zümresi her hâl ü kârda ibâdeti yüklenerek ihtimal ki o güzîn bendelerden olurlar. Yoksa onların isyânla dost olanlarla münâsebeti yoktur. Ve mâdemki evlenmek, dîn nazarında ibâdetten daha faydalı oldu, "daha

iyi", "daha çok" gibi tâbirlerle bu fark anlatılamaz. Sultan Veled'e göre zâten bu meziyetin vasfı ve anlatımı beyâna sığmaz, kelimelerle anlatılamaz.²⁷

Kâmil insanı “*Maârif*” ve “*İbtidâ-Nâme*” adlı eserlerinde özetle şöyle ifâde etmiştir.

“*İbtidâ- Nâme*”de Kâmil İnsan:

Peygamberlerle erenler, bir candır, bir nur; hepsi de bir tek Tanrı'dan söyler, O'ndan bağışlarda bulunur, Onlar, kendi varlıklarından kurtulmuşlardır; Tanrı'yı anıştan, O'nu ululamaktan başka bir şey kalmamıştır onlarda; Tanrı'dan özge her şeyden yok olmuşlardır, Tanrı'yla var olmuşlardır.

*“Kendilerinden yok olmuşlardır, Tanrı'yla var;
Şaşılacak şey su ki hem yoktur onlar, hem var,”*

Büyük erenler böyledir; hepsi de taşkın deniz gibi dalgalanıp durur.

Bütün seçkin erenler, gerçekten de bir nurdandır.

Görünüşte adları ayrıdır ama hepsi de bir ışıktır, bir kıvılcım.²⁸

Tanrı velîleri, bir asıldandır; dünyada güneş gibi parlamaktadır onlar.

Nur, nurdan ayrılır mı hiç? Gülün kokusu, gülle beraberdir.

Erenlerin her biri, o denizin dalgasına benzer; coşup baş çekmiştir; göğün yücesine ağmıştır.

Melek gibi yemeden-içmeden diridir onlar; güneş gibi, Ay gibi göktedir onlar,

Felek de kuldur onlara, melek de; gök onların çevresinde döner–dururlar.

Tanrı nûru sanki sudur da onların bedenleri ırmak; Hak, onlardan yüz gösterir hep.

Onların dirilikleri candan değil, Hak'tandır; onların gönülleri,

Tanrı'nın iki kudret parmağının arasında oynar–durur.²⁹

²⁷ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar, İntihâ-Nâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınevi, İstanbul 2010, s.66-77

²⁸Sultan Veled, *İbtidâ- Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.20 beyit başlık, 338-340

Bahar mevsimi gibi ruhları birdir de bedenleri, sayılı ağaçlara, yapraklara benzer.

Su halde cana bak, bedene değil; bak da birlik dünyasında çadır kur.

Erenlerin hepsi de bir candır, bir zattır, bir sıfatta incilerdir onlar; hepsi de, ışığın parıltısıyla bir Ay'dır ancak.

Oğul, yolları çeşit-çeşittir ama bundan geçneliği-niteliği bırak; neliksizdir-niteliksizdir onlar.

Âlem halkı erenlerin sırlarına erişemez; halk yer ehlidir. Göge ağamaz.

Erenlerin yolları, candan da ötedir, bedenden de; onların aşk denizinde ne biz vardır, ne ben.

Hoş bir tarzda, birbirlerini kucaklamışlardır onlar; öpüşlerine de bir son yoktur.³⁰

Akıllı-fikirli erenler, bil ki varlık âleminin, mekân yurdunun bezentisine aldırılmazlar, aldanmazlar.

Ne varsa, hepsini de bilgiyle bilirler; yüce-alçak, her varlığı bilgiyle görürler.

Onlar, işin dış yüzüne bakmazlar; çünkü sırlar, onlardan gizli kalmaz.

Zahmette gömülü defneyi görürler; azlıkta çokluğu bulurlar.

(...)

Onlar, Tanrı bilgisine mazhar olmuşlardır; sen de onların tapısına var; çünkü kılavuzdur onlar.

Onlar, gökten de yücedir; Arş'tan da, yücelikten de; hepsi de Tanrı nûruyla dopdoludur.

Onlar seni, yedi göğün ötesine götürürler de cin de haset eder sana, insan da, melek de.

Gök de kul-köle kesilir sana, melek de; çünkü onlar o yana adım atarlar, oraya ayak basarlar.

Hepsi de o adımla muratlarına ererler; Ay gibi, güneş gibi, gök olmasa da, parlarlar, ışık saçarlar.

Onların sözlerine karşı inci de nedir ki? Yüzlerine karşı Ay da ne oluyor ki?

O âlem, bedensiz can âlemdir; onların yüzlerinin nûrunun vurduğu âlemdir.

O, önüne ön olmayan âlem, ebedîdir; çünkü bu âlem, o âlemden meydana gelmektedir.

Cüz'î akıl, nerden yol bulacak o yana? Tüm aklın bile başı dönmüş-gitmiş.

²⁹Sultan Veled, *İbtidâ- Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.277 beyit 6128-6135

³⁰Sultan Veled, *İbtidâ- Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.48 beyit 970-976

Erlerin vasıflarını yüzyıllarca söylesem, söylerim, gene de onların mâdenlerinden bir zerreden de azdır.

Şeyhin eteğine sarıl, elinden bırakma da yücel, aşağılık âlemde kalma.

O seni, âlemin ötesine götürür; onun sevgisiyle güneş kaynağına dön.³¹

O arayan, kendi nûrunu gördü mü, Allah'ı da apaçık görmüş demektir:

Bir başka anlamı da şu ki eren, dâima irfanla ganîdir, bilgiyle doludur.

Zâtı baştan başa nurdur o; hem cennetin bezentisidir; hem hûrinin bezentisi.

Âlemde, Hak'ka mazhar olan odur, Âdem gibi padişahdır, halîfedir o.

Ayağı, meleklerin secde yeridir; soluğundan ululuk nûru ışıır, görünür.

Bilgisi, Tanrı bilgisidir; kendine bakma hiç; onu tanı, onu bil.

Boyuna onu gör, başkasını değil: onu gör de Tanrı'ya doğru yol al.³²

Böyle kişi, varlığa gönül vermemiş, halka güvenmemiş, yokluğu, alçalışı seçmiştir,

Öyle bir yokluk seçmiştir ki kendi varlığı, ancak ondan, o yokluktan ibârettir, o yokluk, her bedeninin aslıdır, her canın özü.

Öyle bir yokluktur ki bütün varlar, o yokluktan var olmuştur; iyi-kötü, berrak-tortulu, dost-düşman, hep ondan varlık âlemine gelmiştir.

Ama böyle bir var, dünya ehline yok görünmüştür; çünkü Hak, kendisine açılan kapıyı kapamıştır onlara.

Yokluğu, aksine var göstermiştir; altın suyuna batmış kalp akçayı geçer akça göstermiştir.

Oysa varlığı olmayan, yokluktan varlığa ermiştir; yeniden yeniye de varlar, varlıklar âlemi, yokluktan meydana gelmektedir.³³

³¹Sultan Veled, *İbtidâ- Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.30-31 beyit 580-583, 588-599

³²Sultan Veled, *İbtidâ- Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.62 beyit 1270-1276

³³Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.32 beyit 605-610

Erenlerin gözlerinin açılmasının belirtisi şudur: Gaybe ait şeyleri sır gözüyle görürler, sır kulağıyla sözler duyarlar. Hani cisim ehlinin rüyada şehirler, bağlar-bahçeler, çeşit-çeşit insanlar gördükleri gibi erenler de uyanırken rüya görürler.³⁴

“Ölmeden önce ölün” dediği gibi Tanrı eri, ölümden önce ölmüştür, varlığı kalmamıştır, Tanrı varlığına bürünmüştür de bu yüzden o ne söylese sözü, Hak’kın sözü olmuştur. Hani “*Kulumu sevdim mi, onun kulağı, sözü, dili olurum; benimle duyar, benimle görür, benimle söyler, benimle yürür...*” buyurulmuştur.³⁵

Erenlerin şiiiri, tamamiyle tefsirdir, Kur’ân’ın sırlarıdır; çünkü onlar, kendi varlıklarından yok olmuşlardır, Hak’ladır varlıkları; onların işleri-güçleri, duruşları Hak’tandır; nitekim “*İnananın kalbi,Rahmân’ın kudret parmaklarından iki parmak arasındadır, dilediği gibi çevirir*” buyurulmuştur, Onlar, Tanrı’nın kudret elinde âlettir ancak; akıllı kişi, âletin hareketini, âletten bilmez.³⁶

En büyük mucize, velîlerin sözüdür; çünkü mucizelere, kerâmetlere büyü, düzen, simya sığabilir; büyücüler de, olağanüstü şeyler yapabilirler. Velîlerin kerâmetlerinden olan gönüllerden geçenleri bilişi, remilciler, kâhinler, düzenbazlar,cinlere karışanlar da gösterebilirler; onlar da, gönülden geçeni bilebilirler; ama velîlerin sözlerini, bunların hiçbiri söyleyemez.

Hak yoluna gidenlerin kılavuzu sözdür; gökyüzüne Hak merdiveni sözdür.

³⁴Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.66 başlık

³⁵Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 68-69 başlık

³⁶Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 52 başlık

Sözü gıda edinen kişi, denizin üstünde gemisiz yürür.

Îsâ gibi göğşe ağı; bedensiz olarak can cihanına varır.

Mutlak ruh kesilir de bedenden kurtulur; güneş gibi iki cihanı da aydınlatır.

Dünyaya Tanrı'dan gelen şey, sözdür; söz, Ledün bilgisinden gelmiştir.

Dünyada söze benzer bir mucize yoktur; sözden başka bir şeye sığınma sakın.

Gerçek mucize değil mi Kur'an; dertlerle dolu gönüle derman değil mi Kur'an?

Bütün, Kur'an, baştan başa sözdür; onda kuru-yaş, ne varsa sözdür.

Dikkat edersen, bütün varlık sözdür; iyice bakarsan görürsün ki yukarı-aşağı, hepsi sözdür.

Şu yeryüzü, gök, güneş, sözdür; dağ, ova, deniz, kara, sözdür.

Âlemde sözden başka bir şey yoktur; anlayış, ayırt ediş varsa sende, anla ki her şey; sözdür.³⁷

O kişi, Hak bilgilerinin tercümanı olmuş, Tanrı ona, perdesiz olarak tecellî etmiştir.

O, artık dâima Tanrı'yladır; Allah onu, davulsuz, bayraksız padişah etmiştir.

Yerdekilere, göktekilere üstün etmiş, onu seçmiş, iki âleme de hükmetmesini takdir eylemiştir.

Cömertliğinden, onun yüzünden hakla bâtılın ayrılması için onu mutlak hâkim kılmıştır.³⁸

Bilgi, hikmet, onların canlarından coşar; gönülleri, kadehsiz şarap içer.

Halkın bilgisi bayattır, kurumuş, kadit olmuştur; erlerin bilgisi, terü tazedir, yepyenidir.

Bu halkın bilgisi, çalışılarak elde edilen bilgidir; o toplumun bilgisiyse sebepsiz meydana gelir.

Erlerin bilgileri, Tanrı ihsanıdır, çalışıp elde edilmiş değil; onlar, atsız olarak herkesi, daha fazla geçmişlerdir, herkesin önündedir onlar.

Dudaksız, ağızsız lokmalar yerler; o çağın dirileridir onlar, solukla diri değil.

Onlar, insan elbisesinde Tanrı nurlarıdır; seher gibi gece karanlıklarından baş göstermişlerdir.

Bedenleri geceye benzer ama Rab'bin cilvesiyle gecenin ta kendisi, gündüz olmuş-gitmiştir.

³⁷Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 348 beyit başlık, 7779-7789

³⁸Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 353-354 beyit 7916-7919

Kimya, aşağılık bakıra sürüldü mü bakır, o sayede hâlis altın olur.
Bedenler de o bağışla değişir; göz, bir görmeye başlar, şaşı olmaz.
Şaşı, biri iki gördü ama şaşılık gitti mi, bir, yüz gösterir.
Bir gören, tek bir er olur; boyuna da birlikte yürüyüp gider.
Onun tertemiz gönlünde sayı kalmaz; kiblesi, artık bir Tanrı'dan başkası değildir.
O erlerin hepsi de peygamberlerden mirasa konmuşlardır; her yolun dosdoğru giden kılavuzu kesilmişlerdir.
Zâtı peygamberlerin mirasçıları onlardır; söz yoluyla nur saçarlar onlar.
Bilgileri gönüllere nur bağışlar; gerçekten uzak olan kişi, onların sözleriyle yakınlığı bulur.
Onların tapısına gelenler, Tanrı sıfatıyla bezenirler.
Onlar, canlara elbise giydirebilirler; onlara tertemiz içki içirirler.
Onlar, erlerin bilgilerini adamakıllı bilirler; Tanrı buyruğundan baş çevirmezler.³⁹

Yüce Tanrı'yı tanımak, erenleri tanımaktan daha kolaydır; çünkü yüce Tanrı, güneşten de daha apaçıktır; bildirdiğimiz gibi her şahsı hüneriyle, sanatıyla bilirler, tanır; bütün âlemin de Tanrı sanatı olduğunu bilirler; bu, nasıl gizli olabilir ki? Hatta yetmiş iki millet, O'nun Tanrılığı'nı ikrar eder; ama erenleri tanımak güçtür; çünkü onların sanatları, hünerleri de kendileri gibi gizlidir. “Allah dostları kubbelerimin altındadır; onları benden başkası tanıyamaz.”

Ama gönül ehli olanlar, balçıktan karılmış bedendedirler; fakat
Onları bulmak, pek yüce, pek büyük bir iştir, Kelîm, Hızır'ı aşkla aramadı mı?
Zamanın padişahı olduğu halde Muhammed, Hak kokusunu Yemeniden almadı mı?
Yemen'den, Karen'li padişahın can kokusu gönlüne erişince onu göreyim demedi mi?
(...)
Erenler, çalışmakla görülemezler; meğer ki onlar, kendilerini gösterebilirler.
Kerem ederler de yüzlerini gösterirlerse, sözleriyle cehennem bile cennet kesilir.

³⁹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 73 beyit 1515-1532

Böylesine devlet kime nasîb olur ki sarayda padişahla beraber otursun.

Öyle bir padişahla diz dize otursun da bir sofrada, aynı tastan yemek yesin.⁴⁰

Kör değilsen gözünü aç da erenleri düşmandan ayır.

Erenler incidir, düşmanlarsa taş; erenler aparıdır, düşmanlarsa kir-pas.

İnciyle taşı bir sayma; eşeğe benzemiyorsan bunu ayırt et.

Erenler salt nurdur, düşmanlarsa kör; erenler tatlı sudur, düşmanlarsa acı, tuzlu su,

Erenlerin vasfı dile sığmaz; deniz, oluğa sığar mı hiç?

Dünyada her eren, Allah sırrıdır; şüphe yok ki sır da yabancılardan gizlidir.

Yaratıkta gizli olan bile bilinmiyor; artık yaradanın sırrı, nasıl olur, bir düşün.

Tanrı ereninden haberin olursa bil ki yere de can kesildin, göğe de.

Öz oldun, yokluğa erdin; güneş gibi her şeye ışık saçarsın artık.

Onları gören, onlardandır; yabancı değildir, yakınlardandır o.

Ama ereni de eren görebilir...⁴¹

Onlar da sana Hak'kı gören göz bağışlasınlar; böylece bağışlarıyla dînin-îmanın artsın.

(...)

Böylece sen de sonunda ona dönersin; bedenken tümünden can olursun,

Topraktan olan bedenin, onun sayesinde altına döner; hatta altın de ne? inciyle dopdolu deniz kesilir.

Onun sohbeti, her solukta seni, Mesîh gibi ayaksız olarak göğe ağdırır.⁴²

Hak erinin nazarı, insana gerçek îman bağışlar; nefse anlayış: Akıl - fikir ve din

ihsan eder.

⁴⁰Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 90-91 beyit başlık, 1909-1912, 1925-1928

⁴¹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 106 beyit 2275-2284

⁴²Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 98 beyit 2090, 2095-2097

Gerçeklik nuru serpilir sana; burnuna ondan bir kokudur, gelir.⁴³

Kim ona kul olursa padişah kesilir; meleğin de sığındığı kişi olur, insanın da.

Kul, kadehe benzer, padişahsa şaraba; ne mutlu o kadehe ki şarapla dolar.

Onun bakışı kimyadır, bedense bakıra benzer; gerçekten de her aşağılık kişi, onun yüzünden Tanrı tecellisini görür bir hâle gelir⁴⁴

Herkesin yolculuğu, kendine göredir; herkes, lâıyk olduğu yere yolculuk eder.

Tanrı erinin yolculuğu, neliğe-niteliğe sığmaz; altı yönde de yücedir, yönsüzlüğe yönelir o.

Onun yoluna ne ayakla gidilir, ne yürüyüşle varılır; konağının ne tavanı vardır, ne duvarı.

Onun yolunda ne ayak vardır, ne adım; konağı, durağıysa sonradan yaratılmış değildir; önüne ön olmayan âlemdendir.

Baş, ayak, bedene göredir; can yolunda ne erkek vardır, ne kadın.

Canın gidişi mânevî gidiştir; canın tavanı, duvarı mânevi.⁴⁵

Erenlerin üç hâli vardır, Biri, kendi elinde olmayan hâldir; bu hâl, kimi vakit o dilemeden ona gelir; gene onun dileği olmaksızın gider; bu durak, zayıf bir duraktır. Öbürü, kendilerinde olan hâldir; dilerse o hâle bürünür, Oyun, nasıl oynayana uyarsa, o hâl de ona uyar; bu, ortalama bir duraktır; öbürüyse, sahsın, o hâlin tıpkı kendisi olmasıdır ki bu, tamamlanmış durağıdır; bu çeşit kişi kutup olur.

46

⁴³Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 92 beyit 1948-1949

⁴⁴Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 103 beyit 2200-2222

⁴⁵Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 99 beyit 2120-2123

⁴⁶Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 133 başlık

Kutup, erenlerin padişahıdır Erenlerin devleti, ululuğu pek büyüktür ama Kutba karşı pek önemsizdir, pek değersiz, Onların büyüklükleri, Kutba göre bir şey değildir; Kutup onlardan bir şey elde etmez; çünkü onun ululuğu, onlara nisbetle yüz binlercedir. Bunu ve “*Dostlarım kubbelerimin altındadır, onları benden başkası bilemez*” haberini anlatış.

27

Kutup hepsinden başkadır; nasıl bir sırrı vardır onun; ne şaşılacak sırrı.

O, erenlerin sözlerinden bir şey elde etmediği gibi onların hâlleri de ona tesir etmez.

Onların yakınlıkları, onca uzaklıktır: onların hâlleri, ondaki miske karşılık havlicandır adeta,

Onların kavuşmaları, ona nazaran ayrılıktır: hepsinin de eşi-benzeri vardır; oysa Hak gibi tektir.

Herkes Allah katında has olabilir ama hasların hası olanın yakınlığı nerede?

Onun yakınlığının öz derecesi pek büyüktür: öbür yakınlıkların buna nazaran değeri yoktur.⁴⁷

Hak herkesledir, kimseden ayrı değil; gece-gündüz, mekânsızlık ve mekân âleminde bu, böyledir ama,

Erenlerle bir başka çeşit beraberdir: gözünü aç da buna bir iyice bak.

Erenlerle ne biçim muamelesi var; onların gönüllerine nasıl bir tohum ekmede, bunu anla.

Onları güzelim Arş'ın yücesine ağdırır, onlara binlerce gömülü define verir.

Onlara can yolunu bildirir; onlara gönül yolunu konak olarak verir.

Onlar da gayb âlemini görüp dururlar; cennet meyvelerini devşirip yatarlar.

Hepsinin de gönlünden hikmet çeşmesi coşar da dillerinden akar–durur.

Onların hepsine de kavuşma definesini açmıştır; gözlerini açmış, kendini göstermiştir.

Böylece de belâdan, korkudan emin olmuşlar, Allah civarında neşeli bir sûrette konaklamışlardır.

Onlar, pek çok kerâmetler göstermişlerdir; açık - gizli nice belirtiler meydana getirmişlerdir.

Onların hepsine de mevki vermiş, halîfelik ihsan etmiş, hepsini de lûtfâ, adâlete boğmuştur.

Gök ehli, onlardan ders alır; hem de yedinci kat göğe dek hepsi.

Ama yeryüzü ehli olan yaratıkları, hayvan gibi, Tanrı'dan haberleri yoktur.

⁴⁷Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 158-159 başlık, beyit 3513-3518

İş böyleyken, onların ihsaniyle hepsi de melekleşirler, sonunda hepsi de göğe açar.

Büyük-küçük herkes onlara sığınır; aşağı - yukarı, herkes onların ordusudur.

Âlem halkının hepsi de onlardan ders alır; onlarsa Tanrı'dan ders alırlar.

Onların hepsi, ululuk kavuşmasının kaynağıdır; susuzlara arı-duru su sunarlar.⁴⁸

En önemsiz görünen zanaatlar, sanatlar bile ustasız, hocasız elde edilemez. Yüce Tanrı'yı tanımaksa işlerin en gücü, en yücesidir; onun üstünde bir şey yoktur, nasıl olur da kendiliğinden elde edilir? Yüce Allah, o iş için de hocalar belirtmiştir ki onlar da, esenlik onlara, peygamberlerdir, erenlerdir, Onlar olmadıkça o işi hiç kimse elde edemez kolay değildir o iş. Ustasız bilen, pek azdır, pek azla da hüküm verilemez. O pek az erişilen durağa eren kişi de başkalarına öğretmek için o durağa ulaştırılmıştır. İster gayb âleminden, ister üstadından öğrensinler, öğrenenler, muratlarına erişmiş olurlar.⁴⁹

Tanrı erlerinin akılları, tüm akıldır; başka akıllar, tikendir, onların akıllarıysa gül.

Onların anlayışları yücedir, pek büyüktür; Nûh'un, Kelîm'in, Mesîh'in anlayışları gibi.

Böyle bir anlayışa sahip olan kişi, yüce olsun, aşağı olsun, her şey nedir, nicedir;

Bu yer, neresidir, niçin var olmuştur; önce neden ve nasıl meydana gelmiştir;

Şekillerden, nakışlardan arı olan gökyüzü, neliksiz-niteliksizken neden nakışlarla, bezentilerle süslendi;

Arş nedir, Kürsî ne, bilir; erenlerden bunları sorarsan hepsini de anlarsın, bilirsin.

Önüne ön olmayan zamandan, dünyanın yoktan var oluşundan beri çağ dışı sıfatların hepsi de,

Onlara gün gibi apaydındır; çünkü Hak onların hepsini de görgü sahibi etmiştir.⁵⁰

⁴⁸Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 115 beyit 2473-2489

⁴⁹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 226 başlık

⁵⁰Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 141 beyit 3107-3114

Tanrı, “*Erenler kubbelerimin altında gizlidirler*”; ama onlar, öz kullarımdır benim dedi.

Bu birliğe ikilik sığmaz; sûretten geç de birliği gör.

Yalnız küpe sarılma, o testiği bul; çünkü kaplar, hep bir suyla dolu.

Dostsan sûretlerden geç de perdesiz olarak Yaradan'a ulaş.⁵¹

Velîler, Hak'kın sırlarıdır; kendi sırrıyla aşk oyununa girişen, kendisiyle aşk oyununa girişmiş olur, başkasıyla değil. Bu yüzden de yüce Hak, kendisiyle aşk oyununa girişir; nitekim esenlik ona, Mustafâ'ya, “*Sen olmasaydın gökleri, yeri yaratmazdım*” buyurur. Yâni, ben ki Tanrı'yım, hikmetlerim, kudretlerim belirsin diye âlemi yarattım.

Hani “*Ben gizli bir defneydim, bilinmeyi, görünmeyi diledim de o yüzden halkı yarattım*” buyurur ya; anlayışlı, akıllı kişi, bilir ki bu iki sözün de anlamı birdir.⁵²

Tanrı velîleri, Tanrı sırrıdır; sırrın, sır sahibinden ayrıldığını kim görmüştür?

Hepsi de, denizin dalgaları gibi denizlidir: ama zâtının vasfı, lûtfu, kahra benzer.

Onlara karşı melek de kuldur-köledir; peri de kapıcılarıdır onların, şeytan da, insan da.⁵³

Evliyâ ve onların içyüzdeki saltanatları, neliksiz -niteliksiz ruhlarının güzelliği, duygu gözünden gizlidir; o saltanatın, o güzelliğin, görünen şeyler gibi bedeni, şekli yoktur, gizli kalmıştır; âlemin görünüşteki varlığı, onların içyüzdeki âlemlerinden bir zerredir. Çünkü bu görünen dünya, duyguyla anlaşılır, pek korkunç, pek büyük ve güzel görünür ama onların iç âlemlerinden bir zerre, duyguyla bilinip görünseydi, âlem, küçücük, hor-hakir görünürdü

(...)

⁵¹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 159 beyit 3536-3539

⁵²Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 217 başlık

⁵³Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 228 beyit 4990-4992

Evlîyânın nûru belirseydi gök de rezil olur-giderdi, yer de.

Gökle yer pek küçük, pek önemsiz bir hâle gelir, hamur çanağındaki kıla dönerdi.⁵⁴

Tanrı ereni, anlam sırrını, olduğu gibi anlatsa, gösterse, gökle yer kalmaz; çünkü onlar cansızdır, kar ve buz hükmündedir; erenin sırrıysa kıyâmet güneşidir; doğup göründü mü, cansızlar erirler, su olurlar, yok olur giderler.⁵⁵

Erenlerin bir durağı vardır ki halka belirse, halkın varlığı kalmaz; bütün âlem yok olur-gider; nitekim kıyâmet güneşiyle gökteki, yerdeki cansız şeyler, sûretler, buz gibi, kar gibi erir-gider de bir tek su kesilir.⁵⁶

Erenler, Tanrı sırrını gizlerler; yabancılara karşı bu sırrı dile getirmezler.

Çünkü onların hepsi de sırlara emindir; sınıkları onaran Tanrı'nın haznedârıdır onlar.

Sırrı halka açsalar dünya, o anda yıkılır-gider.

Bütün varlık, yokluğa yüz tutar; hilâfsız ne bir fazlalık kalır, ne eksiklik.

Tanrı ışığıdır onlar, bedene bakma; anlama yüz çevir, addan vazgeç.⁵⁷

Erenlerle düşüp kalkmak, Tanrı'yla birlikte olmaktır; çünkü Tanrı ereni, kendi varlığından ölmüştür; yüce Tanrı'nın kudret elinde bir araç gibidir; yazan kişinin elindeki kalem gibi. Kalem yazdığını, kalemden değil, kâtipten bilirler. (...)

⁵⁴Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 254 başlık, beyit 5551-5552

⁵⁵Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 84 başlık

⁵⁶Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 137 başlık

⁵⁷Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 170-171 beyit 3773-3777

Kim Allah ereniyle diz-dizeyse o, Tanrı'yla oturup kalkmaktadır,
Âşıkın bedeni, cübbeye benzer; cübbeden baş gösteren, Tanrı'dır.⁵⁸

Kim Tanrı velîsiyse, gerçekten de onun varlığı-benliği kalmamıştır; gerçekten haberi olmayan aşağılık kişilerin zarûrî ölümlerinden önce, bu çeşit kişi, Allah'ın ululuğu karşısında ölmüş, tamamiyle yok olmuştur, “ölmeden önce ölü” buyruğuna uyup var olmuş, dirilik bulmuştur; böyle kişi artık ölmez; ebedî olarak kalır; çünkü pis olan varlığı, tertemiz buluşup kavuşma tuzlasında arınmış, baştan başa tuz kesilmiştir.⁵⁹

Erenlere, ölümden yaşayış vardır; çünkü onlar, ölümden kurtuluşu görmüşlerdir.
Ölüm, onlara rahmet ve yaşayış görünmüştür; ruha rahattır, kurtuluştur.
Ölüm âşıkları sevgiliye ulaştırır; tersine, kötü kişileriye helâk eder.
Erenlerin ölümü, onun havasıyla bir zevktir: onun bayrağı altında çalıp çağırırlar.
Onların ruhları, ölümleriyle yücelir; gönülleri, Tanrı'nın yakınlığında cilvelenir.
Bedenleri toprakta yok olur ama ruhları, onun gözünde ölümsüzlüğü bulur.
Beden kafesi kırıldı mı, o kafesteki kuşlar, kurtulup uçarlar.⁶⁰

Velîler balıklardır, Hak'sa deniz; onların yerleri-yuvaları, dâima denizdir.
Denizden başkası onlarca “Lâ”dır, “Lâ”dan sonra duraklarıysa “illâ”dır.⁶¹

⁵⁸Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 171 başlık, beyit 3787-3788

⁵⁹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 219 başlık

⁶⁰Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 112-113 beyit 2415-2421

⁶¹Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 231 beyit 5060-5061

Peygamberlerle velîlerin ve müminlerin nurları ezelîdir, Tanrı'yla birliktedir. Sonradan oluş, sayı, onların sûretlerindedir, anlamlarında değil.

(...)

Erlerin canları, Hak'kın nûru olduğundan, Hak'tan başkasıyla esenleşemezler.⁶²

Her velî, önce bir katreydi; gerçekliğin; sevginin çokluğu, Tanrı'yı dilemenin, sevmenin sonsuzluğu yüzünden, sonunda bir deniz oldu, Demek ki her velî, bir denizdir ki ucu-bucağı yok. Bu denizdekilerin her bir eri de Hak'kın ulu mu, ulu, rahmetle dolu denizinde birer dalgaya benzer. Denizdeki dalgalar da derece bakımından değişiktir. (...) Kimin himmeti yüceyse o, daha ulu olur; daha öne geçer.

Her velî, önce denizi arayan bir katreyken sonra Hak'kın lûtfuyla bir deniz kesilmiştir.

Testiye benzeyen bedeninde derya kesilmiş, altı-üstü olmayan en yüce bir mertebeye ağmıştır.

Her velînin, kendine lâıyk bir durağı vardır; kerâmetleri de kendine, mertebesine uygundur.

Denizlerden maksat, duraklardır; her birinin de onca kerâmetleri vardır.

Her denizin kerâmeti, dalga gibi kabarır; bölük-bölük baş gösterir, yücelere açar.

O denizlerde Tanrı denizinden dalgalar gibi belirmedi.

O dalgalar, denizden ayrı değildir; Âsâ ile Meryem gibi denizle beraberdir.⁶³

Evliyânın şaşılacak bir âlemi vardır; onların kokularını, ancak edep sahibi alır.

Onların topraktan karılmış bedenlerine bakmaz; can gözüyle onların temizliğini görür.

Canla-gönülle onların ayaklarına toprak kesilir de Çigil güzelinden başkasına yüzünü döndürmez bile.

Onların toprağını, gönülden de üstün bilir; onları topraktan da öte bilir, gönülden de öte.

⁶²Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 236-237 başlık, beyit 5157

⁶³Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 248-249 başlık, beyit 5425-5430

Gönüller, onları toprak olarak gösterir ama o toprağa karşı şu gönüllerin ne değerleri var.
Onun gönlü, aparı nurla dopdoludur; ondan başkalarının gönülleriye tümünden helâk olur gider.
Çünkü onlar akreple, yılanla doludur; a gönül alan sevgili, her gönüle gönül deme,
Gönül de odur, can da o; başkalarıysa toz-toprak; o deniz gibidir, başkalarıysa kıyı.
Onun gönlü Allah hazinesidir; orada sonsuz defineler var.
Hatta o uyanık gönül Arş'tır: topraktan olan bedeniye o nurların yayıldığı yer.
Aşağılık halktan gizlidir ama onun sûreti, cismi, öylesine bir nûru taşımaktadır.⁶⁴

Ona ve soyuna esenlik, Mustafâ, “*Velîler, benim vârislerimdir*”; kıyâmet günü şefaattçidir onlar diye haber vermiştir: “İnsanlara onlar şefaatt ederler”. Toplumun içinde şeyh, ümmeti içindeki peygambere benzer buyrulmuştur.⁶⁵

Benim yakınım, benim gibi olandır; nimetler, keremler sahibine kavuşmak isteyendir.
Onun ünsiyeti, kendisiyle değil, Tanrı'yladır; onun gözü kendinde değil, Tanrı'ya kavuşmaktadır.
Canla-gönülle arayışa düşmüştür; balçıktan tiksindir, kaçır.
Arayıştta nefsi, gönül sahibinin ayak bastığı toprağa kurban eder.
Boyuna ölüme doğru yürür-gider; her solukta ölümden azıklar, bağışlar gelir ona.
Yoklukta varlık bulur, yaşayış bulur; hatta onun hayatı, ölümün ta kendisindedir.
Ölüm, yokluk, ona Tanrı'yı anıştır, namazdır; ölümü yüzünden ona, Tanrı'dan bağışlar gelir.
Varlıktan kaçır da sarhoşluğu, kendinden geçişi yüzünden ebedî olarak kararsız bir hâle düşer.
Yokluğu canla-başla yurt edinir; bu sığınakta tehlikeden kurtulur.
Her ne söylerse Hak'tan söyler; Hak'ka canla-gönülle koşır.
Onun katında dünyadan bahsedilemez; sözü, ancak can âlemine dâirdir.
Ağzından hikmet ve ilim doğır; yeri-yurdu, dâima Tanrı aşkıdır.

⁶⁴Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 276 beyit 6099-6109

⁶⁵Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 363 başlık

Gönlü, hikmetler kaynağıdır; tertemiz canı, Hak nimetlerini saçar–döker.
Sözü de, hâli de Ma'rûf gibi yücedir; cihanın müşkülleri, ona apaçıktır.
İyi de, kötü de ona görünür, gizli kalmaz; ne söylerse, gördüğünü söyler.
Sözü birisinden, bir kitaptan aktarma olmadığı gibi kıyas yoluyla da değildir;
işi, aslından temele oturmuştur.

Dünya karanlıklarında muma benzer, anlatır, bildirirken can bağışlar.
Bu âlemde Hak mazharıdır; kendisine uyulur; Âdem gibi halîfedir.
Kim bu çeşitse, odur benim yakınım; odur derdimin dermanı, yaramın merhemi.
Gönül derdine dermandır sanki; boyuna Tanrı'ya kavuşmayı diler o.
İki gözüm, onun ayağının bastığı topraktır; o, erkeğin rûhunun da kıblesidir, kadının rûhunun da.⁶⁶
Tanrı velîsi, zamanında, vaktin Nûh'udur; yardımıysa, gemiye benzer; belâ tufanında, sığınanları korur. Su tufanı da belâdır ama ondan kurtulmak kolaydır; çünkü o belâ bedenlere gelir; bilgisizlik tufanıysa ondan güçtür; çünkü ona dalıp boğulan, ebedî olarak kurtulamaz.

Tanrı eri, âleme rahmettir; iki dünyada da düşkünün elini tutandır, ona sığınılır.
Elinizi ona atın, ona sarılın da kurtulun; aşkla, gerçeklikle ona yüz tutun.
O, bu âlemde vaktin Nûh'udur; onun gemisi insanı tufandan kurtarır.
Su tufanının derdinden kurtulmak kolaydır; bilgisizlik tufanı, ondan da güçlüdür.
Gerçekte tufan, bu âlemdir; bey de o tufanda boğulup gitmiştir, padişah da, adamları da.
Nûh'un gemisine doğru kaçın da can, ondan halâs olsun.
Dünyanın şehvetleri, tufana benzer; kim bundan kurtulursa, odur müslüman.
Bilgisizlikle şehvetlerde kalansa, salavat getirse bile kâfirdir.
Sizin için eminlik gemisi, aranızda bulunan Tanrı velîsidir.
Sizi tufandan kurtarmak için aranızdadır; çünkü o derdin dermanı, odur.
Allah için olsun, Allah için, hepiniz, ona bakın, onu gözetin de ondan, can defineleri elde edin.
Allah için olsun, Allah için, canlarınızı ona fedâ edin de onun gibi dokuzuncu göğün yücesine ağın.

⁶⁶Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 381-382 beyit 8637-8658

Allah için olsun, Allah için, ona kul-köle olun; o ne yana giderse, siz de o yana gidin.
Allah için olsun, Allah için, hepiniz ona sarılın; Allah için olsun, Allah için, ondan ayrılmayın.
Ayrılmayın da böyle bir devleti yitirmeyim; ölümden önce ona yüz tutun.
Ganîmet olarak ele böylesi bir devlet gelmiş, kimin gönlü varsa onunla esenleşir;
Kimin gönlü yoksa o, o kişiye gönül bağışlar, o da Güneş gibi, Ay gibi parlar, nurlandırır.
Onu inkâr eden, kendi canına düşmandır; kim ona kul olmadıysa, akılsızdır.⁶⁷

Herkes ondan feyz alır, o ise Hak'tan: o, burçlardan da üstün bir derecededir, yedi kat gökten de.
Ahmed gibi dereceleri aşmıştır; gözünü bir olan Allah güzelliğiyle doldurmuştur, gözünde başka şey yoktur onun.
Hak'ta mahvolmuş, o dîdâra gark olup gitmiştir; onun zatını başkaları gibi sayma.
Şekli başkalarına benzer, şu halk gibidir bedeni, onlar gibi yer, içer.
Beden bakımından yeryüzündedir ama sırrı, Arş'ı da aşmıştır.
Kim o yüzü perdesiz gördüyse solmuş, pörsümüştür bile olsa dirilir.
Hem de sonunda gene ölecek, varını-yoğunu başkaları alacak bir hayata değil, ebedî hayata erer.
Hak'tan gelen dirilik, ebedîdir; güneş gibi aydıdır, parlar, parlatır–durur.
Hak'la ebedî olarak bâkîdir canlara hem şarap olur, hem sâkîdir.
Her şey, gerçekte onunla diridir; her şey ölür-gider, diri olarak o kalır.
Ölüm karanlık, nursa hayattır; nur, şu karanlıklardan gitti mi,
Dünya da ölü bir hâlde kalır, dünyadakiler de; çünkü sevgilinin yüzü gizlenmiştir onlardan.
Çünkü her şey, onun nûruyla doludur: hepsine de nur, o güneşten gelir.
Bu şeyler, evlere benzerler; Allah nûrunun vurmasıyla aydınlanmışlardır.
Nûrunu onlardan gizledi mi, hepsi de cansız kalıba döner.
İyiden-kötüden, pisten-temizden ne varsa hepsi de helâk olur–gider.
Böylece de arılığın, yaşayışın onlardan olmadığı, eğreti bulunduğunun bilinmesini sağlar.

⁶⁷Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 330-331 başlık, beyit 7359-7376

Eğretiymi, gene aslına gitti; güneşin ışığı, güneş değirmisinden nasıl ayrılır?
Her şey onun nûrundan mahrum kalınca hepsi de ölüp gitti, yalnız Hak kaldı.
Ama nurda yok olan can, yokluktan sonra nurda varlığa erer.
Böyle kişinin zâtı, latif ışıklardandır; tümnden aşağılık kişileri de aydınlatır, yüce kişileri de.
Öyle bir nûra yokluk eremez; çünkü o Hak'tandır, Hak'tan özgeye gitmez.
Tanrı durdukça o da durur; dâima Tanrı'yla bâkîdir.
Bedeni yok olur, ölür-giderse canı, mekânsızlık âleminde saltanata kavuşur.
Balıktan Simâk'a dek her şeyi nurlandırır: müminlere cenneti bağışlar, hûrileri ihsan eder.
Can cihanında vâli olur; herkes alçaktan yürür, oysa yücedir.
Sayıdan kurtulur velî olur; onu da Ali gibi Allah arslanı bil.
Peygamberleri onda görebilirsin; sana perdesiz görünürler.
Hiçbir şey ondan dışarıda değildir; iç âlemin yolundan sana yüzlerce âlem bağışlar.
Çünkü Hak onunla, onsuz değil; onun kapısını seç, orada dur.
Tanrı, yere, göğe sığmam, beni orada arama:
Ama müminlerin gönüllerine sığarım; canla onların kapılarını bir iyice çal.
O gönüllerde beni bulursun da sulardan da kurtulursun, topraklardan da buyurdu.
A arayan, şeyhin eteğini tut; çünkü Hak, o dilden söylemekte.
Onun işi de tümnden Hak'tandır, sözü de; soluktan soluğa gerçek bir gönülle ondan ders al.
Böylece o dersle öne geçersin, bütün önde gidenlere ulaşır, onlara katılırsın.
Yeter artık, bundan böyle susayım; ağızsız olarak o şaraptan içeyim,
Yönsüz-yöresiz yöne, kimi gönül yolundan, kimi sözle çok salâ verdim, çok seslendim.
Kimin tâlihi kutluysa tahttan, taçtan geçer.
Hak için dünyadan bezer; o pazarda dükkân arar.
Yokluktan geçer, varlığa ulaşır; varlıktan-benlikten geçip Tanrı vuslatına yol alır.⁶⁸

“Maârif”de İnsân-ı Kâmil:

⁶⁸Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev:Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 384-385 beyit 8706-8746

Kemâle ermiş olan Tanrı adamlarının yüzünü görmek, doğrudan doğruya Tanrı'yı görmekten daha güç olmaktadır. Yalnız bu, "Evliyâ ve Tanrı ayrı gayrıdır" demek de değildir. Böyle düşünmek bile yanlış ve küfürdür. Bu, "Onların Tanrı'yı gördükleri kuvvet ve kudret, sizde yoktur." demektir. Kemâle ermiş olan Tanrı adamını arayıp onun gördüğü gibi görürsünüz.⁶⁹

Evliyâ ve müminler bu sebeplerin örtüsünde ve bu dâima değişen dünyada Tanrı'yı görürler. Hadiste: *"Her neye baktıysam onda Tanrı'yı gördüm"* buyrulmuştur. Eğer perdesiz görmüş olsaydı niçin "her şeyde" derdi. Binâenaleyh "bir şey" kelimesini zikretmesi, Tanrı'yı perdede görüyorum, demek içindir. Bu, sebeplerde de görüyorum, demek içindir. Bu, sebeplerin perdesi altında ve değişmekte olan cihanda Tanrı'yı görüyorum ve Tanrı'dan başkasını faal görmüyorum ve bilmiyorum ve bilemiyorum, bu perdede hep O'nu görüyorum ve öyle bir yere eriştim ki perde kalksa bile Tanrı'ya olan yakînim artmayacak, demektir. Hazret-i Ali: *"Bu perde kalksa da dahi Tanrı'yı bundan fazla göremem"* demiştir.

Tanrı adamları, bu dünyada Tanrı'yı kaybetmediler ve hepsini Tanrı'dan gördüler ve Tanrı'dan gayri kimseyi faal bilmediler. Onların bilgisi, tanınması ve görmesi o dereceye vasıl oldu ki: "Eğer sebeplerin yüz örtüsü ve cihanın perdesi önümüzden kalkarsa ve kıyâmet yüz gösterirse bizim yakınımız daha ziyade olmaz. Perdede onu öyle tanıdık ve bildik ki perdesiz olarak tanımamız, perdeli olarak tanımamızla bir olur. Hiçbir fazlalık olmayacaktır" dediler.⁷⁰

Tanrı'yı yine Tanrı görür, Ondan başka bir şey Ona nasıl sığabilir?

Birlik deryasında Ondan başka hiçbir yabancı yoktur.

Tanrı'yı ancak Tanrı adamı gösterir, Tanrı'dan gayri olan bir şey O'nu nasıl gösterebilir?⁷¹

⁶⁹Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.14

⁷⁰Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.81

⁷¹Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.23

Peygamberlerle aynı nefese, aynı zaman ve aynı nûra sahip bulduklarından, onların vârisleri olan evliyâ da, peygamberler gibi halkı Tanrı'ya dâvet ederler. Aslı Tanrı'ya bağlı olan ve ondan nur alan ve muhakkik olan her kimse yine ona meyleder ve bu dâveti kabul eder. Aynı zamanda o kimsenin canı, evliyânın nefesiyle ondan, yeni bir ağaç gibi kök tutar. Bu bahardan her an bir tazelik ve bir dirilik meydana getirir ve meyve verir.⁷²

Her ne kadar, sûreten sayılı iseler de, mânâ bakımından bir zat ve bir nefestirler, bir nurdurlar. Çünkü Kur'ân'da: *“Onları birbirinden ayırt etmeyiz, biz yalnız Tanrı'ya ram olmuş Müslümanlarız”* (Bakara), buyrulmuştur. Sen bir mânâyı Türkçe, Farsça, Arapça, Kürtçe gibi türlü türlü dillerle söyleyen, fakat mânâ bakımından birdir. Yalnız söylendiği diller çeşitlidir; çünkü Türkçe, Arapça'dan başkadır. Fakat mânâda ayrılık yoktur. Bu, çeşitli dillerle söylenen aynı mânâdır. Sen, velîler ve nebîleri de bu diller gibi bil! Sûrette çok ve çeşitli, fakat mânâda bir ve birleşmiştirler. Elif harfini, hangi renk kalemle, hangi kâğıda yazsan elif yine eliftir. Elif, Hak'kın tecellîsidir. Kâğıt, kalem bunlar velîlerin sûretleri gibidir. Sûretler değişirler; fakat mânâ her hâlde birdir, değişmez.⁷³

Evliyânın kalbi, Tanrı'dan ayrı olamaz ve onsuz hareket edemez. *“Müminin kalbi, Tanrı'nın kudretinin iki parmağı arasındadır. O, kalbi istediği gibi çevirir.”* (Hadis) Eğer bu söz umûmî olsaydı ve herkesin bunda hissesi bulunsaydı, Tanrı bunu mümine tahsis etmezdi. Hak'kın kudretinin elinde bir âlet haline gelmiş olan o kalbi, Tanrı bizzat vasıtasız olarak idare eder. Tıpkı bir binicinin, âleti olan atı idare etmesi gibi. Binici istediği her tarafa onu sürebilir. O halde böyle bir müminin yaptığı her şey doğrudur, onu yanlış gören, hatâyı bizzat kendisi yapmış olur.⁷⁴

Onlar kendi varlıklarından fânî ve dost ile bâkîdirler.

Bu ne garip şeydir ki onlar hem varlar, hem yoklar.

⁷²Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.18

⁷³Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.137

⁷⁴Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.27

Eğer sen onlardan bir ses işitirsen o ses, onların sûretine girmiş olan başka birisininidir. Çünkü onlar kalmamışlardır ve yok olmuşlardır. Nitekim bir duvardan ses işittiğin zaman nasıl hayrete düşersen ve bu hal sende ne gibi bir değişiklik yaparsa, evliyâdan bir söz işittiğin vakit de böyle olman, yani o sesi duvardan bilmemekliğin gerekir.

*O ses, her ne kadar kulun ağzından çıkıyorsa da
hakîkatte Tanrı'dandır.*⁷⁵

Hazret-i Peygamber: “Müminin kalbi Hak'ın kudretinin iki parmağı arasındadır, O kalbi istediği gibi çevirir.” (Hadis), buyurmuştur.

O halde velînin hareket etmesi ve dolaşması, Hak'ın kımıldaması ve dönmesi ve dolaşması, demektir. Bu şuna benzetilebilir: Meselâ, bir kimse bir başkasına değnek vursa, bu vuruşu değnekten değil, vurandan bilirler.

Tanrı buyuruyor ki: “Eğer ben bir kulu seversem, onun vücut evini benden gayrı olan şeylerden boşaltırım ve bu evin efendisi ben olurum. Bundan sonra bu, her ne görürse, ben olurum. Bundan sonra bu, her ne görürse benimle görür, her ne işitirse benimle işitir, her ne söylerse benimle söyler. Onun dili ben olurum. Yani onun dilinden söylenen her şeyi ben söylemiş olurum.” Evvelce o aynı hayvânî kalıp, bir can ve nefs-i emmâre ile yaşamıştı ve onun konuşmak, işitmek, gelmek, gitmekten ibâret olan hisleri, hayvânî olan o can vasıtasıyla işlemekte idi. O hayvânî ruh kalmayınca, bütün o âletleri benim vasıtamla işlediler.⁷⁶

*Müminlerin, evliyânın ve enbiyânın canları
Hak'ın Zâtı'nın güneşinin şualarıdır.*⁷⁷

⁷⁵Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.30-31

⁷⁶Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.45

⁷⁷Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.33

Tanrı'nın nûru, Tanrı'nın velî olan kulunun gönlünden parlar. Yeri ve gökleri aydınlatır; onları diri, parlak ve ışıkla dolu bir halde tutar. Tanrı, velînin gönlünde bulunması hususunda şöyle buyuruyor: *"Ben ki Allah'ım, göklere ve yerlere sığmadım, ancak mümin kulunun gönlüne sığıldım."* (Hadis) ⁷⁸

Tanrı'nın velîsi, kendi zamanında her iki âlemin de padişahı ve efendisidir. Onun nûrunda bütün âlem aydınlık ve ışıklıdır. Ondan gıda alır, onunla doğru yolu bulur. ⁷⁹

Bütün bu ışıklar, o nûrun eserleri ve akisleridir. Binâenaleyh gerçek hayata, Tanrı'yla kâim ve Tanrı'nın halîfesi olan bir velî mâliktir. Gökte ve yeryüzünde bâkî olan bütün şeyler, onun nûrunun aksi ile diridirler. ⁸⁰

Tanrı'nın velîleri, Tanrı'nın aşkından titreyen ince, nazik dallar gibidirler; onlar ağacın gölgesiyle kâimdirler. Ağacın gövdesi, o büyüklüğüne ve ululuğuna karşılık tatlı bir meyve vermez; ince dallar ise, gövdenin yardımı ve kuvvetiyle meyve verirler. ⁸¹

Onlar, kendileri ile fânî, dost ile bâkîdirler.

Ne kadar tuhaf! Hem varlar, hep yoklar.

Bunun delili de şudur: Âdem (selâm onun üzerine olsun)'in zamanından, bu zamana kadar, bunların sûretleri yok olup gittikleri halde, bu yakîn ve doğru zanların mânâsı ölümsüzdür. Yalnız bunlar başka sûretlerle zuhur ediyorlar. Devirden devre ve asırdan asra, esvap değiştiriyorlar, başka bir esvapla görünüyorlar. Esvaba bakanlar, şahsın ne olduğunu bilenler, aradan böyle yüzbin devir geçse de, onun öylece evvelkinin aynı olduğunu bilirler. ⁸²

⁷⁸Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.52

⁷⁹Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.54

⁸⁰Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.58

⁸¹Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.143

⁸²Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.145-

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SULTAN VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

Tanrı erleri, Tanrı'nın sıfatı ve ahlâkiyle vasıflanmışlardır. Peygamber'in: “*Tanrı'nın huylarıyla huylanınız*” (Hadis) dediği gibi, olanlar Tanrı'nın sıfatlarıyla sıfatlanmışlardır.⁸³

Tanrı'nın velîsi bir rahmet madenidir. Herkes, onun görünen varlığından zevk bulur, rahata kavuşur. Onun nûrundan canlanır. O nur ile hiç eksilmez. Bu sıfatlara sahip olmayan bir kimse, Tanrı'nın velîsi değildir.⁸⁴

⁸³Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.185

⁸⁴Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.208

3. SULTAN VELED’de MÜRŞİT – MÜRİT ANLAYIŞI

Bu dünyada bir takım büyük padişahlar adâlet tahtlarına oturdukları zaman, husûsî ve umûmî her tabakadan insanların yanlarına girmelerine müsâade ederler. Her birinin ihtiyacını, onların buldukları yere göre ve mertebeleri nisbetinde temin ederler. Onlara güler yüz gösterirler ve bağışlarda bulunurlar. Fakat güzel câriyelerini ve kölelerini, hiç kimseye göstermezler. Eğer bir kimse padişah onları mahremi olmak ve onlarla beraber düşüp kalkmak isteğinde bulunursa, padişah onun derhal başını kestirir. Ancak isterse, huyuna ve doğruluğuna güvendiği bir kimseyi, bunların mahremi yapar.

Mûsâ, Tanrı tarafından halka gönderilmişti. Aynı zamanda peygamberdi. “*Ulu Tanrı Mûsâ’yı, vahyin son mertebesi olan ‘kelâm’ ile taltif etti.*” (Nisâ, 164) O, bütün bu büyüklüğüne, bilgisine ve Tanrı’ya olan bu kadar aşinâlığına rağmen Hızır’a talip oldu ve Tanrı’dan Hızır’la konuşmayı, duâ ederek diledi. Pek çok yalvarıp yakardıktan sonra Ulu Tanrı, onu isteğine: “Sefer et ve benim o has kulumu ara ki ona eresin” hitâbesiyle karşılık verdi. Mûsâ, böylece hareket etti. Bir deniz kıyısına gelince orada Hızır’ı buldu. (Kefh, 65) Gözü ve gönlü onun yüzü ile aydınlandı ve istediği birçok şeyler onunla bir konuşmada hâsıl oldu. Bir bakışta o kadar hil’atlar giydi ve o kadar nimetler tattı ki, bunları şimdiye kadar ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş, ne de bir insan tahayyül etmiştir. (Hadis) Hızır’ın arkadaşlığını ve sohbetini istedi. Daha görmeden ona nasıl âşıktı! Bunları gördüğü ve tattığı zaman aşkının ne hâle geldiğini sen kıyas et!⁸⁵

Sultan Veled’in hayatına baktığımız zaman onun en belirgin özelliğinin “Adem’e secde” olduğunu gözlemliyoruz. Sultan Veled, Hz. Şems, Hz. Mevlânâ , Hz. Salâhaddin Zerkubî, Muhakkık Tirmizî ve Hüsameddin Çelebi arasında hiçbir fark gözetmemiş, hepsini kendi mürşidi olarak görmüştür. Bu mânâyı da şu sözleriyle açıklamaktadır: “*Bir ay parçası gibi gelen o kırmızı elbiseli, bu sene de bu pas renkli hırka içinde geldi. O sene de yağmada gördüğüm o Türk, bu sene Arap gibi gelen bu aynı kimsedir. Her ne kadar kadeh değişmişse de şarap aynı şaraptır. Bak şarapçının başına gelen ne*

⁸⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s. 7-9

*kadar hoş! Elbisesi değişmişse de yâr, aynı yârdır. O elbiseyi değiştirip, tekrar başka şekilde geldi.*⁸⁶

Sultan Veled'in mürşitlerine gösterdiği tevâzu, kendisinin bilgilerinin bir aynasıdır. Onun inancı, sevgisi ve bilgisinin derecesi tevâzu nisbetinde bilinebilir. Bu tevâzu ile kendi büyüklüğünü gösterir; yani bu: *“Benim her şeyi gören parlak gözlerim, temiz bir muhayyilem, her şeyi bilen bir aklım var. Ben cevheri tanıyanım, onu sağlam ve doğru tartan bir terazim var. Ben her şeyi ayırt edebilirim, zîra mümin mümeyyiz bir kiyâset sahibidir”* (Hadis) demektir.⁸⁷

Hız. Şems vücut aynasını bir keçeğe sararak, gayb örtüsü ve Tanrı'nın gayret kubbeleri altında saklı bir Allah sevgilisiydi. Sürekli olarak “Acaba bütün bu dünya ve melekût âleminde, Tanrı hasları içinde benimle arkadaşlık etmeye tahammül edebilecek biri var mıdır?, diye münacatta bulunurdu. Bunun üzerine gayb âleminde “Bütün kâinatta Mevlânâ Rûmî Hazretleri'nden başka senin şerefli arkadaşın yoktur” diye bir ses geldi. Bu söz onun Rum ülkesine hareket etmesine sebep oldu.⁸⁸

Hız. Şems kendisi hakkında şunları söylemektedir: Benim bu âlemde halkla bir alışverişim yok. Ben onlar için gelmedim. Ben bu dünyada Tanrı yolunu gösteren kimseleri seçerim. Ben mürit kabul etmem, fakat şeyhleri eğitirim. Her şeyhi değil, kâmil olanı.⁸⁹

Benim usulüm şöyledir; kimi sevsem önce ona karşı sert davranırım. Sonra her şeyimle onun olurum. İyiliğimle, kahrımla, etimle ve kemiğimle.⁹⁰

Benim varlığım öyle bir kimyadır ki onu pirinç üzerine dökmek gerekmez. Eğer pirincin üzerine dökerlerse, hemen altın olur. Zâten kimyanın üstünlüğü de bu olmalıdır.⁹¹

Hoş söylerim ve neşeli söylerim. İçimde aydınlık var, ışık var. Kaynayan bir su gibi içimde coşuyordum. Mevlânâ'nın varlığı bana ulaştı ve bu su akmaya başladı, neşeli, taze ve hoş olarak.⁹²

⁸⁶ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya 2002, s.19

⁸⁷ Sultan Veled, *Maârif*, Çeviren: Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya 2002, s.82

⁸⁸ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.518

⁸⁹ Erkan Türkmen, *Şems-i Tebrizî'nin Öğretileri*, NKM Yayınları, Konya: 2009, s. 59

⁹⁰ Erkan Türkmen, *Şems-i Tebrizî'nin Öğretileri*, NKM Yayınları, Konya: 2009, s.78

⁹¹ Erkan Türkmen, *Şems-i Tebrizî'nin Öğretileri*, NKM Yayınları, Konya: 2009, s.87

⁹² Erkan Türkmen, *Şems-i Tebrizî'nin Öğretileri*, NKM Yayınları, Konya: 2009, s.90

Veled Hazretleri şöyle anlattı: Bir gün babam hazretleri Mevlânâ Şemseddîn'in ululuğu ve şânı hakkında haddinden aşırı övgülerde bulundu. Onun büyüklüğü, dereceleri, türlü kerâmetleri, Tanrı'ya yakınlığı ve anlatılmayacak daha öyle garip hallerinden söz etti ve öyle şeyler söyledi ki bütün dostlar hayran kaldılar. Sonra şu beyiti okudu:

Ayağı ruhların üstünde olan Şems-i Tebrizî'nin

Bastığı yere ayağını değil, başını koy.

Ben de şeyhin herkesin içinde bana bulunduğu iltifatların verdiği sevinçle koşarak Şems'in hücreğine gittim. Başımı ayaklarına koydum. Mübârek elini öpüp, yüzüme gözüme sürdüm, kendisine öyle aşk ve sevgi gösterdim ki, o da benim bu hareketlerime şaşırarak “Bahâeddin! Sana ne oldu? Fazla lûtuflarda bulunuyorsun. Gönlümü almak için sevgiler gösteriyorsun. Sen böyle dilenciye yakışır hareketlerde bulunmazdın. Bu neden icap etti?” diye sordu.

“Babam büyüklüğünüz hakkında o kadar söz söyledi ki, hepimiz deli olduk. Eğer bin sene ömrüm olsa ve başımın üzerinde döne döne size kulluk etsem, hizmetlerimin hepsi kabul edilse bile yine de bu candan kulunuzun kalbinde lâyıkiyle hizmet edememekten dolayı bir düğüm kalır.” dedim ve şu şiiri okudum.

Dünyanın en büyük galip padişahı senin adi bir kölen

Zenbili elinde avuç açmış bir dilencindir.

Felek yüzyıl senin kapının toprağının hizmetinde bulunsa,

Yine de senin bir günlük hakkını ödemiş olmaz.⁹³

Birgün Mevlânâ, gayb âleminde, apaçık olarak yüce bir padişah gördü.

Dörtbin müridi vardı: hepsi de bilgindi, ermişti, seçilmişti.

Binlerce yalvarışla, özlemle, edeple dileğini istiyor, Yarabbi diye sesleniyordu.

Gizli, âşikâr, bütün varlık da bu sözde ona eş olmuştu.

Böyle bir mertebeye sahipken Allah, istiğnâ göstermekte, bir tek cevap bile vermemekteydi.

Hak'kın nûru, insan duygusunun ötesinde, Güneş ve Ay değirmisi gibi, parlamakta;

O nur, Şemseddîn'in başına, yüzüne, kulağına, sağdan-soldan olmamak üzere cihetsiz vurmakta:

O solukta, o tertemiz, latif nur, ağızsız-dudaksız, sayısız Lebbeyk demektedir.

⁹³ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 488-489

Şemseddîn, o, Yarabbi demektedir, nur ne diye bana vurup duruyor dedi.

Bu sözü söyler-söylemez nur, hemencecik yüzlerce kez ona da vurmaya başladı.

O Allah çavuşu da binlerce gönül alçaklığıyla, binlerce Lebbeyk sözüyle Şemseddîn'i ağırladı.

Sende herşeyi ayırd edecek nur ve sır varsa onun nasıl ki mâşuk olduğunu bundan anla.⁹⁴

Şam'dan Konya'ya olan seyahatlerinde Şems Hazretleri Sultan Veled'in hizmetlerinden ve iltifatlarından o kadar memnun olmuştur ki, Mevlânâ'ya: “Şimdi benim Tanrı vergisi olan iki hâlim vardır: Biri başım, öteki de sırrımdır. Başımı tam bir içtenlikle Mevlânâ'nın yoluna fedâ ettim. Sırrımı da Bahâeddin'e verdim. Mevlânâ Hazretleri bu hâle tanık olsun. Çünkü eğer Mevlânâ Bahâeddin'in Nûh kadar ömrü olsaydı, hepsini ibâdet ve riyâzata harcasaydı, yine de bu yolculukta benden ona erişen sır kadarına kolayca kavuşamazdı. Sizden de nasiblere nâil olacağı ve bir pîrin olgunluğuna ulaşacağı büyük bir şeyh olacağı umulur, inşallah.” dedi.⁹⁵

Sultan Veled Şam'a Hz. Şems'i Konya'ya dâvet için huzuruna vardığında yaşadıklarını “*İbtidâ-Nâme*” isimli eserinde şöyle anlatıyor:

Veled, Şemseddîn'in huzuruna, temkinli erenlerin padişahının tapısına varınca.

Gök gibi yere baş koydu da ey meleklerin kendisine kul köle kesildiği padişah dedi;

Ondan sonra edeble oturdu. O padişah lûtfedip de iki dudağını açtı;

Söze geldi, inciler yağdırdı; cana-gönüle yepyeni aşklar ekti.

Hadîsin, Kur'ân'ın sırlarının sırlarından bahsetti, gizli sırrı açtı.

Veled'i kolsuz kanatsız göklere uçurdu; bedensiz olarak Arş'ın çevresinde dolandırdı.

Gönül gözünden perdeleri açtı da kapkaranlık geceyi kuşluk çağı gibi gösterdi.

Bedenden karanlığı giderdi; candan-gönülden coşkun akan sel gibi aktı.

Ucu-bucağı olmayan denize ulaştırdı; oraya varınca da aman buldu.

Tuzaktan kurtulmuş kuş gibi yokluktan da tümünden kurtuldu tehlikeden de.

Onun maiyetinde, zorla değil, gerçeklikle, canla-gönülle yelip yöpürmedeydi.

Padişah ona, sen de filan güzel, iyi yürüyüşlü ata bin dedi.

⁹⁴Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya:2001, s.281-282 beyit 6231-6242

⁹⁵Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.523

Veled, ey padişahlar padişahı dedi; seninle aynı tarzda olmak elimden gelmez.

Hem padişah ata binsin, hem kul; lâıyık değil bu, sakın söyleme bunu, nasıl olabilir bu.

Atlı olmak sana değer padişahım; çünkü sen sevgilisin, bense aşığım.

Sen, gerçekten de efendisin, bense kulum; hatta sen cansın, ben seninle diriylim.

Benim yaya gitmem, senin ardında başımı ayak yapıp koşmam gerek.

Böylece Veled, bir aydan fazla bir müddet yayan-yapıldak yürüdü; kimi inişte, kimi yokuşta, durmaksızın yol aldı.

Yol, yolculuk güçtü ama kolay göründü; çünkü o zahmet, definenin kapısındaki kilidi açmıştı.

Yolda O’ndan binlerce sır duydu; göğün de ardında yüzlerce âlem gördü.⁹⁶

Sultan Veled Hazretleri’nin Hz. Mevlânâ’nın terbiyesindeyken başından geçen birkaç olayı mürit-mürşit ilişkisine ışık tutması açısından burada anlatmak istiyoruz:

“Bir gün babamla birlikte Çelebi Hüsameddin’in bağına gitmiştik. Dostlar beni bir hayvana bindirmişti. Ben onların arkasında etrafı seyrederek ağır ağır gidiyordum. Birdenbire babamın, Tanrı’nın rahmetinin büyüklüğü sayesinde bir deniz olup, bu toprak âleminde ve topraktan yaratılmış yaratıklar arasında aktığını gördüm ve kendi kendime “Böyle bir sultanı inkâr edenleri, böyle bir rahmet deryasından niçin yüz çeviriyor, ona niçin itiraz ediyorsunuz diye keskin bir kılıçla parça parça edip etlerini köpeklere dağıtırdım” dedim.

Babam bana dönerek “ Bahâeddin, bu senin kendini büyük görmen ve görkemin de yükseklik belâsından ötürüdür, çünkü sen hayvana binmişsin, dostlar yaya yürüyor. Kuşkusuz bu yüksekliğin uğursuzluğundan aşağıda bulunanlara saldırıyorsun. Senin, inkâr edenler, büyüklük taslayanlar ve inananlarla ne işin var? dedi ve şu beyiti okudu:

Öküz gelmiş, eşek gitmiş bize ne.

İşte vakit hoştur, vazgeç kavgadan.

Bunun üzerine attan inip Mevlânâ’nın ayaklarına kapanarak tövbeler ettim.

⁹⁶ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya 2001, s. 46-48 beyit 927-936, 947-956

“Senin inkâr edenleri kötü bir şekilde anman hoşuma gitmiyor. Çünkü bunların hepsi (Tanrı’nın) isteğine tâbidirler. Bu huyun onlardan giderilmesi ve Tanrı’nın fazîletiyle onların da senin istediğin gibi olmaları umulur” diye buyurdu Mevlânâ.⁹⁷

Ulu kişiler bir gün Mevlânâ Hazretleri’ni ziyarete gitmişti. Mevlânâ o gün bilgiler saçtığı sırada Mûsâ’nın asâsını anlatıyordu: “Mûsâ’nın asâsı, o dinsiz sihirbazların sapıklıklarının ve boş hayallerinin eseri olup yetmiş deve yükü tutan ve dağları sahraları dolduran sihir âletlerini, celâl sahibi Tanrı’nın yardımıyla öyle bir yuttu ki bunlardan hiçbir eser kalmadı. Bunların hepsini yuttuğu halde asânın kendisinde ne bir şey arttı ne de bir şey eksildi. Ben şimdi bu benzeri olmayan olayı nasıl anlatayım ki halkın zihnine girebilsin ve halk bunu anlayabilsin” dedikten sonra zekâ ve iç sezgisiyle dâima babasının teveccühünü kazanan Sultan Veled’e dönerek “Bahâeddin bunu sen söyle” dedi.

Sultan Veled baş koyduktan sonra şöyle anlattı: “Bu tıpkı şuna benzer: Birinin büyük ve yüce bir sarayı olsa ve son derece karanlık bir gecenin içinde bulunsa, sonra da o sarayın içine bir mum getirselers, o mumun ışığı onca karanlığı öyle bir yutup yok eder ki hiçbir şey kalmaz ve onca karanlığı yutmaktan kendisinde ne bir şey artar ne de bir şey eksilir.”

Bunun üzerine Mevlânâ hemen kalkıp Sultan Veled’i kucakladı, yüzünü gözünü öptü, duâlar etti ve “Aferin Bahâeddin! Aferin! Çok güzel hareket ettin, çok güzel söyledin, çok nadir bir inci deldin” diye buyurdu.⁹⁸

Yine Sultan Veled buyurdu: Bir gün büyüklerden bir cemaat babama gelmişti. Babam da bilgiler saçmakta hararetlenmişti. “Bahâeddin, eğer dâima cennette olmak istersen, herkesle dost ol, hiç kimsenin kinini yüreğinde tutma” dedi bana ve şu rubaiyi okudu:

Fazla bir şey isteme ve hiç kimseden de fazla olma!

Merhem ve mum gibi ol, iğne gibi olma.

Eğer hiçbir kimseden sana kötülük gelmesini istemezsen,

Kötüleyici, kötü öğretici ve kötü düşünceli olma.

⁹⁷ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.594-595

⁹⁸ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.588

Çünkü bir adamı dostlukla anarsan, âaima sevinç içinde olursun. İşte o sevinç cennetin ta kendisidir. Eğer bir kişiyi düşmanlıkla anarsan, dâima üzüntü içinde olursun, işte bu üzüntü de cehennem ta kendisidir. Dostları andığında içinin bahçesi çiçeklenir, gül ve fesleğenlerle dolar. Düşmanları andığıdaysa için dikenler ve yılanlarla dolar, canın sıkılır, içine bir dağımklık gelir. Bütün peygamberler ve velîler böyle yaptılar, içlerindeki bu karakteri dışarı vurdular. Halk onların bu güzel huyuna yenilip, tutuldu. Hepsi irâdet getirip onların ümmeti ve müridi oldu.⁹⁹

“Hz. Mevlânâ’nın Sultan Veled’e türlü lûtufları vardı bu yüzden boyuna onu, erenleri ululamaya yöneltirdi.” Hz. Şems’in gaybubetinden sonra da bir gün oğlunu yanına çağırarak şöyle dedi:

Dedi ki; Bundan böyle Salâhaddîn’e, o dosdoğru padişahlar padişahına uy.

Bakışı sana düşerse, kimyadır; ululuk ıssı Tanrı’nın rahmetidir.

Denizi, katreyi, inci haline getirir; eritti mi, toprağı bile altın eder.

Pörsümüş gönlü diriltir; sana tertemiz, ebedî bir can bağışlar.

Seni ölümden, yok olmaktan kurtarır; ebedîlik saltanatının tahtına oturtur seni.

Sır bilgilerine bilgin eder seni; bütün sırlar ondan belirir.

Yeryüzüysen, seni gök haline kor; can gibi mekânsızlık yönüne ulaştırır seni.

Bunu kabul ettim dedim; Salâhaddîn’e kul-köle olayım.

Ayağının tozunu gözüme çekeyim de o Tanrı nuruyla gerçek görüşe erişeyim.

Gerçeklikle niyaz ederek ona yüz tuttum; aşkla niyaz ederek ona kul oldum.

Beni görünce baktı, beni, iki dünyada da kul olmuş gördü.

Sarhoş oldum ama üzümünden yapılmış şarapla değil; canım da nura gark oldu, cismim de. Adamı yok eden gark oluş değildi bu; öylesine bir olgunluk veriyordu ki onun üstünde bir olgunluk olamaz.

Canım bir katreydi, derya kesildi; gönlüm, aşağılık âlemden yücelere ağdı.

O anda düşündüklerim gözümün önüne geldi; salt ruh, bir beden gibi şekle büründü. Peygamberler, başı, elleri, ayakları olan insan şeklinde, o anda gözümün önünde belirdi.

Her biri, dille, işaretle, uyanık olarak sırlara ait sözler söyledi.¹⁰⁰

Salâhaddîn’in irşâdı bir başka çeşitti; ihsanı, keremi, herkesten fazlaydı.

⁹⁹ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.596

¹⁰⁰ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.65-66 başlık, beyit 1340-1356

Erenlerden, yıllarca elde edemediğini insan, ondan bir solukta elde ederdi.
Dudaksız-damaksız sırlar söyler, can incisini sözsüz delerdi.
Sözü, içten ve gönüllere söylerdi; melek gibi onun sözü de sudan topraktan arıydı.
Gönüllere, canlara akardı; Hak gibi her ruhun canıydı o.
Pişkin bir mürşitti o olgun er; işi de olgundu, dili de, sözü de olgun.
Çağında tek padişahı; ne mutlu o kişiye ki onun yüzünü gördü.¹⁰¹
Çünkü Sultan Veled biliyordu ki;
O, yedi göğün de, yedi yerin de kutlusuydu; lâkabı da padişah Salâhaddîn'di.
Güneşin nuru bile yüzünden utandı onun; onu gören herkes, gönül ehli oldu.
Hat sahibi Şeyh, onu gördü, Abdal bölüğünden onu seçti.
Yüzünü ona tuttu, herkesi bıraktı; ondan başkasıyla görüşüp konuşmayı yanlış saydı.
Şemseddîn diyordum ya dedi; ne diye uyuduk biz? Geldi işte gene.
Elbisesini değiştirdi de yüzünü göstermek, salına-salına yürümek için gene geldi.¹⁰²

Sultan Veled, kayınbabası Şeyh Salâhaddîn'e karşı o kadar alçakgönüllülük gösterir, kendini o kadar küçültürdü ki târif olunamaz.

Sultan Veled, dedesinin müridi olan Seyyid Burhaneddin Muhakkik'i de canının ve kalbinin kiblesi yapmış, ona çok hizmetlerde bulunmuş, gönlünü haddinden aşırı bir şekilde almıştır. Horasan, Tirmiz, Buhara vb. ülkelerde bu Seyyid Hazretleri'ne "Seyyid-i Sırdan" dediklerini bildirdiler.

Sultan Veled Seyyid Hazretleri için şunları söylemiştir: Seyyid Burhaneddin gençliğinin ilk çağında kırk gün Büyük Mevlânâ'ya hizmet etmiş. Velîlik ve keşiflerden her ne elde edilmiş ise o kırk gün içinde edilmiştir. Bahâeddin Veled'e mürit olan Seyyid Hazretleri, mürşidinin Hak'ka yürüdüğü haberini alınca bir yıl boyunca matem tutmuş, ayrılık acılarıyla yanmıştır. Bir gece mürşidini rüyasında görüyor. Şeyh hiddetle ona bakıyor ve "Burhaneddin nasıl olur da bizim Hüdâvendigâr'ın

¹⁰¹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya 2001, s:70 beyit 1450-1452, 1454-1457

¹⁰² Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya, 2001, s.63-64 beyit 1301-1306

yanına gitmiyor, onu yalnız bırakıyorsun? Bu lalalık ve atabeklik vazifesine yaraşmaz! Yaptığın bu kusura nasıl cevap vereceksin?” diyordu.

Bunun üzerine Seyyid, o halin heybetinden uyandı ve aceleyle Rum ülkesine hareket etti. Mevlânâ Hazretleri’ne kavuşup, onun türlü hizmetleriyle uğraştı.¹⁰³

Sultan Veled onun hakkında “*İbtidâ-Nâme*” isimli eserinde şunları söylüyor:

Bu anlamlar, bu eşsiz anlatışlar, bil ki Burhâneddin-i Muhakkık’ın bağışlarıdır.

O Tanrı seçilmişti, o ileri gidenlerden ödülü alıp en ileri giden, kulağıma dedi ki:

Tanrı, kimsenin ortaya çıkarmadığı, kimsenin söylemediği nokteleri belirtip Burhân’a gösterdi.

Onun canı sırlar madeniydi; güneş gibi ışıklar kaynağıydı.

Erenlerden hiçbir kimse onun gibi söz söylemedi; o aşkta da tekti, Ledün bilgisinde de.

Sözünü işiten kişi, gerçek olarak boyuna onu över-dururdu.

Sarhoş olur, kendinden geçer, şaşırır-kalırdı; aklının fikrinin evi-barkı yıkılır- giderdi.

Uzaktan yüzünü gören bile gerçeğe ererdi de gözüne gizli bir şey kalmazdı; her şeyi görürdü.

Birisi söyleyip anlatmadan da anlardı ki bu dünyada eşi yoktur.

Şeksiz-şüphesiz Tanrı dostlarından o; herkese gayb âleminde yol göstericidir.

O, halk içinde, yıldızlar arasındaki parlak Ay gibiydi.

Ay, yıldızlardan apayrı değil midir ki? Kim diyebilir ki serçe, alıcı doğana benzer?

Altı yaşındaki çocuk bile, onun dengi bir erin Anadolu ülkesine gelmediğini bilirdi.

Tanrı dostlarının özüydü-özetiydi; su gibi hem meydana daydı o, hem gizli.

Herkes ona kuldu-köleydi ama onu anlamakta da herkesin noksanı vardı.

Herkes onu, kendi miktarınca tanımişti; kendince, ne kadar mümkünse, o kadar görebilmişti onu.

Onun hallerini, nasılsa, öylece bilen ancak Tanrı’ydı; ondan başkası, onu bilememiştir, tanıyamamıştır.

Bu yüzden de hem meydana daydı hem gizli; gizlilik âleminde denizdi; dere gibi görünmedeydi.

Kerem yüzünden bize görünmüştü; bağışlarıyla ıslaklığımız deniz olup gitmişti.

Ama onda, daha binlerce deniz vardı ki insanların gözlerinden gizliydi.¹⁰⁴

¹⁰³ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.112-113

¹⁰⁴ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çeviren: Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 178-179 beyit 3944-3963

Sultan Veled, Hz. Mevlânâ'nın Hak'ka yürümesinden sonra Hüsameddin Çelebi'nin önünde baş koyup elini öpmüştür. Sultan Veled'in babasının halîfelerine gösterdiği alçakgönüllülük ve kulluk hiç bir şeyh oğlunda görülmemiştir.

“Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ göçüşünden sonra Çelebi Hüsâmeddîn, Veled'e dedi ki: Babanın makamına, geç, otur, şeyhlik et; ben de hizmetinde bulunayım, Veled kabul etmedi, dedi ki: Mevlânâ geçip gitmemiştir ki, hâlâ bizimle *'Mü'minler ölmezler'* Nitekim Mevlânâ'nın zamanında sen halîfeydin; ondan sonra da sen halîfe ol.”

Bundan sonra Hüsâmeddîn Veled'e, babandan sonra, uyulacak dayanılacak kişi sensin dedi.

Onun makamı sana düşer; onun yerine geç; çünkü senin gibi ârif ve yol gören yok.

Veled, hayır dedi; babam gerçekten de diridir: bedeni yıpranmıştı; ölen, bedenidir,

Rûhu, Allah civarında bâkî; kavuşma şarabından da Hak ona sâkîlik etmede,

"Mü'minler ölmezler" demedi mi Mustafa: anlam incisini demedi mi?

Babamın zamanında halîfeydin bize; değişen birsey yok, öne geç.

İmam sendin, biz sana uyardık; padişaktan bunu bellemiştik biz.

Önce de, sonra da halîfemizsin; önderimizsin; iki âlemde de şeyhsin.

O gerçeği gören er, sonsuz ısrarlarda bulundu; o makam senden başkasına lâyük değil dedi.

Fakat canla-gönülle, riyâsızca, gönülden-candan yalvardım ona.

Lûtfetti de sözümü kabul etti; umulan da böyle müyesser oldu.

Hepimiz de padişahın gölgesinde, şeytanın düzeninden, yanılmaktan, suçtan emîn olduk.¹⁰⁵

Sultan Veled tam on bir yıl boyunca Çelebi Hüsameddin Hazretleri'ni babasının yerine geçen kişi olarak tanıdı, şefkatli bir baba ve irşad edici bir halîfe olarak bildi. Tam bir içtenlik ve doğrulukla ona kulluk ve müritlik etti.¹⁰⁶

Sultan Veled Hazretleri, ölüm döşeğinde bulunan Çelebi Hüsameddin'i iyâdete gelmişti. Çok ağlayıp sızladı. Teessüfler etti ve ona “Siz göçtükten sonra benim canımın yakın arkadaşı kim olacak? Kimle

¹⁰⁵ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.123 başlık, beyit 2668-2679

¹⁰⁶ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev. Tahsin Yazıcı, Kabcacı Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 586

oturup kalkacağım? Rûhumun gıdasını kimden alacağım? Kalbimin sırrını kime döneceğim? Kimle arkadaşlık edeceğim? Bu can eritici ve dünyayı yakan ayrılıktan sonra benim dert ortağım kim olacak? diye sorarak mübârek gözlerinden kanlı yaşlar akıtıp, içtenlikler gösterdi.

Bunun üzerine Çelebi Hazretleri yatağından kalktı. Sultan Veled'e yaslanıp bir süre oturdu ve ona şöyle dedi: “Canım, nûrum, sakın üzülme, gam ve kedere hiçbir şekilde yol verme! Ölümünden sonra karşılaşp da âciz kaldığın her işte ve zorlukta, bu güç sorunların çözümlenip, düğümlerin çözülmesi için başka bir şekil içinde yanına gelip, kendimi sana arz eder, nurlu bir beden içinde şekil bağlar ve türlü nurlarla görünürüm. Sen hiç kimseye muhtaç olmazsın. İrşad etmek yolunda, senin önüne çıkan her şeklin gerçekte ben olduğumu, ondan başkası ve başkasına ait olmadığını bil. Her zaman rüyana girerim, sen de din ve dünyaya ait bütün istediklerini benimle bulursun.”¹⁰⁷

Birisi, Mevlânâ'ya bu üç nâipten hangisi daha üstün diye sordu.

Mevlânâ, a yol arkadaşı dedi ona, Şems Güneş gibiydi, Salâhaddin ise Ay.

Padişah Hüsameddin yıldıza benzer; çünkü o, meleklerle aynı derecededir.

Değil mi ki her biri, seni Tanrı'ya ulaştırıyor; hepsini bir bil.

Hangisinin eteğine yapışsan seni diriltir; artık ölmezsin.¹⁰⁸

“Birisi, itiraz eder de, bu kitapta andığın her velî hakkında, eşin benzerin yok, dünyaya senin gibisi gelmedi de, gelmez de demektesin; bu sözde tenâkuz vardır derse cevap verir de deriz ki: Tenâkuz, velîlerin anlamda da sayılı olmalarına bağlıdır; oysa onların sayılı olmaları, ad ve cisim bakımındandır, anlam bakımından değil. Sözcüğü padişah, katır, at, deve ve daha başka yüz çeşit bineğe biner ama padişah, hep odur; binekler yüzünden sayılı olmaz; bu bakımdan da övgüler, hep o padişaha aittir, tenâkuz yoktur”¹⁰⁹

Sultan Veled mürşit ve müridi şöyle tanımlıyor:

Şeyh ve müritlerin toprak ve sudan mürekkep olan sûretleri ölçüler gibidirler. Ölçüler değişir, fakat o buğday aynı buğdaydır.

¹⁰⁷ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s.598-599

¹⁰⁸ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.114 beyit 2450-2454

¹⁰⁹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.345 başlık

O halde sen yakîni, sûret ve kalıptan soyulmuş şeyh ve doğru zanları da, sûret ve kalıptan ayrılmış müritler bil. Bunlar iki âlemde de bâkîdirler. Bu sûretleri onların mazharı olarak kabul et. Çünkü halk, bu sûretler olmadan onları göremezler ve şunu da bil ve haberin olsun ki müritler öldükten sonra, şeyhin huzurundadırlar. Bu âlemde nasıl beraberseler, öteki âlemde de öylece beraber olurlar. *“Nasıl yaşarsanız, öyle ölürsünüz ve nasıl ölürseniz öyle haşır olursunuz”* (Hadis), buyurulmuştur. Bir mürit, kötü ve yanlış bir zanna sahip, şeyhi inkâr eder ve mânen de şeyh tarafından reddedilmiş olursa, böyleyken şeyh ona görünüşte mültefit ve mânen reddederse bunun böyle olduğuna alâmet, müridin evvelce gördüklerinin, aksini görmesidir ve evvel yakîn ve doğru olarak giden zannı, geri geri gitmeğe başlar. Onun iyi zannı, kötü zanna döner. İnkâr ve küfür vadisine sapar. İşte sen, onun bu iyi zannını, sağlam ve sıhhatte iken sonradan kendisine hastalık ârız olan bir insan gibi bil. Kalplerinde dert var, Tanrı da dertlerine dert kattı (Bakara, 9) onlar bir sağlık gibi olan ikrardan, inkâr tarafına gitmeleri için biz onların kalplerine bir hastalık koyduk. Şimdi doğru zanlar, yakîne doğru gittiği için, yakîn şeyhinin makbulleridirler. Kötü zanlar, onun yanında merduttur. Çünkü onlar, küfre doğru geri geri giderler. Onlar hurma yerler, bunlar diken; onlar şeker yerler, bunlar zehir, onlar Rahman’a ulaşırlar, bunlar şeytana. Çünkü (O gün) bir takım cennette, bir takım da cehennemde olacaktır (Şûrâ, 5) buyurulmuştur. Bununla beraber ümidini kesmemelidir. Tanrı’nın rahmetine nâil olmak ve bir hastalık olan inkârı, sıhhatte döndürmesi için, o inkâr ve kötü zarlardan tövbe etmelidir. Yalnız tövbe edip, doğru dürüst işler işleyenler, müstesnadırlar. Ulu Tanrı onların kötülüklerini, iyiliklere çevirir. (Furkân, 70) Bu sûretle nasıl geri geri gittiyse, yine ilerlemeye başlar. Onun kötü zannı iyi zan olur. Sonra yine yakîn sütünü içmeğe başlar. İstenilmeyenlerin arasından istenilenlerin arasına geçer ve sonunda önder ve yol gösteren, istenmez iken istenilen ve en sonunda da şeyh ve öncü olur ve bunun şeyhliği, halk için hiç inkâr ve hileye sapmamış şeyhinkinden daha faydalı olur. ¹¹⁰

Her kim, bugün ebedî cennet, rahmet, Tanrı bilgisi ve mârifeti, dünya tuzağından ve ölüm kılıcından kurtulmak isterse o, velîlerin eteğine yapışsın.

Şeyhle oturup kalkan kişi, öfkeden de arınır, tertemiz olur, kibirden de, kinden de.

¹¹⁰ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.146-147

Şeyhin sohbeti, Tanrı sohbetidir; iki görme; şeyh Hak'kın rahmetidir. ¹¹¹

Şeyh müritte bir tasarruf yapar ve onun ölmüş olan gönlünü diriltir, kör olan gözünü açar. Böylece onun mânevî zulmeti tamamen nur ve bakır gibi olan varlığı da altın olur. İç âlemi sonsuzlaşır. Bin türlü hikmet bahçeleri, ilim gülzarları, bilgi ve görgüyü bu iç âlemde bitirir. Hûriler ve cennet köşkleri meydana getirir. Bir mürit şeyhinden böyle kerâmetler gördükten sonra, o mürit şeyhin kendisine ; “Sen, dün bunu yedin. Yarın şöyle yapacaksın” gibi gaipten haber vermesine bir kıymet verir mi? Bu gibi kerâmetler zayıf olanlar içindir. ¹¹²

O hâlde her velî, vaktin Süleyman'ı, şeytan ve peri, onun mahkûmu ve Süleyman'ın yüzüğü parmağında olduğu hâlde, devlet tahtına oturmuştur.

Tâlihsiz o kimsedir ki ondan mahrumdur, onu görmez, bilmez ve onun yanında geçmişleri anar. O, ismini zikrettiği geçmişlerin yanında oturduğu halde, bundan haberi yoktur.

Ekmek onun önündedir; o ise eşekliğinden ekmek nerededir? diye bağırır.

Falan iklimle, falan yüzyıldan ekmek varmış, der.

Bu dünyada ne kadar Eshab-ı Kehf vardır ki

Onlar senin şu anda yanındadırlar.

Yâr, gar hem birbiri ile coşup kaynaşmadadır;

fakat ne çare ve ne fayda ki senin gözün ve kulağın kapalıdır. ¹¹³

Evliyâyâ gösterdikleri kerâmetlerden ve kalbindeki gizli şeyleri bildiklerinden dolayı inanmak doğru değildir. Eğer sen bu yüzden onlara itikad ediyorsan ve kendi şeyhine de bu yüzden bağlanıyorsan, bu bağlar pek çabuk kopar, bunun bekâsı yoktur. Çünkü hakîki bir şeyhin bundan daha yüksek, daha değerli ve güzel meşguliyetleri vardır. O bunlarla meşgul ve bunlara müstağrak olursa, bu halde senin yüreğindeki gizli şeyleri, nerede olduğunu, ne yediğini ve ne yaptığını bilmeyebilir. Eğer bu

¹¹¹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.99 beyit 2105-2106

¹¹² Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcıoğlu, Ataç Yayınları, İstanbul, fasıl:14, s.86

¹¹³ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcıoğlu, Ataç Yayınları, İstanbul, fasıl:28, s.177

yüzden itikad etmişsen, ondan bu kerâmetleri görmediğin zaman şeyhin kudsiyetini inkâr edersin. Onunla aranda yabancılık olur.

Kerâmet göstermek, kalpteki gizli sırları bilmek kabiliyeti kendilerine Tanrı tarafından verilen kimseler, gerçek evliyâyâ nazaran çocuk sayılırlar. Çünkü hakîki evliyânın sermayesi aşktır. Onlar Tanrı'dan yalnız Tanrı'yı isterler. Onlardan başka olan her şey onlara eziyet verir. Onlar aşk ile doludur. Kalplerindeki Hak ve Hak'kın nûrundan başka hiçbir şey yoktur. Halkın iyiliği ve kötülüğü ile ilgili degillerdir.

Mesela bir aynayı çarşının ortasına assan, pazarda bulunan kimseler aynada görünür. Aynı aynayı başka bir yere mesela, bir padişahın sarayına götürsen, onda bu defa padişahı ve adamlarını görürsün, pazardaki adamları artık göremezsin. Başka bir makam daha vardır ki Tanrısal olan şekiller, dünyalık olan o yere sığmazlar, çünkü daha yükseğe götürülmüştür. O ikinci makamdaki şeyhten işittiklerini bu makamdakinden işitemezsin.¹¹⁴

Senin ilmینی arttıran şey, sende var olduğu halde, senin bulamadığın, keşfedemediğin bir sırrı şeyhin söylese, kalbindekini keşfetmiş olursun. Ve insana asıl bunun faydası vardır. Çünkü şeyhin söylemeden sen o sırrı bilmiyordun. Evinde defineler olsa ve sen de gerçekten mevcut olduğunu bilsen, ama neresinde olduğunu bilmesen, bir şeyh sana bunun yerini gösterse, işte bu gaipten haber vermenin sana faydası olur. Çünkü sen o defineleri çıkarır ve zengin olursun.¹¹⁵

Gerçek mürid, şeyhin Tanrı'yla olan hâllerini, ona yakınlığını, hem zâhirde, hem bâtında elde eden, şeyhin makamlarına eren kişidir; görünüşte, makamı dolayısıyla ona mürid derler ama gerçekte o, şeyhtir; bu çeşit müridi, geçmiş erenlerden üstün tutarız; ama şeyhin yolunu gerçekte tutmayan, o yola gitmeyen, arayışta gevşek davranan, zahmetlerden kaçınan, tembellik eden, kendini tümünden Hak'ka fedâ etmeyen nefis dileklerinin boynunu vurmayan, savaşta nefisini öldürmeyen, hayvanlık sıfatları, meleklik sıfatlarından üstün olan ve melek sıfatları alt olan nâkis müridi değil. Bu çeşit kişiye de ad bakımından mürid derler ama bu, sâhibi olmayan bir addır ancak; anlayıver.¹¹⁶

¹¹⁴ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, fasıl 40, 45, s. 179-180,195

¹¹⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, fasıl 40,s.180

¹¹⁶ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâki Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.250 başlık

Kâbe'de namazı sağa, sola, öne arkaya doğru kılmak nasıl bir ise ve fark yoksa Allâh'ın âleti olmuş olan Allah adamlarının kibri, tevâzu, hasislik ve cömertliği, adâlet ve zûlmü, uyku ve uyanıklığı hep aynıdır ve aynı hükmü taşır. Allah'ın işlerine itiraz etmek doğru olmaz. Müridin de şeyhi hakkında böyle hareket etmesi lâzımdır. Mürid, riyâzet etmek, yemek yemek, uyumak, uyanmak gibi inkârı gerektiren her sıfatı şeyhde gördüğü zaman bütün bu çocukça ve alelâde işleri kerâmetler ve mucizeler derecesinde bilirse, şeyhin kerâmetlerinden faydalanır, yükselir ve ilerler. Hatta en kıymetsiz bir işten bile müteessir olması, yani bu kötü olan işin bile, en küçük bir ayrılık olmaksızın onda aynı tesiri uyandırması lâzımdır. Böyle olmazsa ona hakîki mürit denemez. Çünkü hakikî mürit, şekeri bilmiş, tadını tatmış olanlardır. Eğer şekerin tatlılığını muhtelif sûretler ve rengârenk şekillerle ortaya koysalar, şekeri bilen ve tanıyan kimse, bunlar arasında bir fark görmez ve yediği zaman hepsinden aynı tadı alır. Eğer; "Şu şeker, bundan daha tatlıydı" derse şekeri, hâlâ olduğu gibi bilmediğinden onda, hamlık damarı mevcut demektir.

Allah adamı değişip, bakır gibi olan rûhu altına dönünce ve acı zehiri şeker gibi tatlılaşınca o, tamamen taât ve müşâhede olur. Yaptığı her şey müritlere örnek ve rehber olur. Müritler bu işlerden Allah'ın eserlerinin tadını alırlar ve nurlanırlar.

"Geç ey mümin! Senin nurun benim şehvet ateşimi söndürdü" (Hadis). Bunun şerhi uzundur.

Mesela:

Akıllı olana bir işaret kâfidir.

Eğer evde biri varsa bir harf yetişir.

Fakat iyi bil ki böyle bir şeyh ve mürit az bulunur. İyice dikkat edersen böyle bir mürit, şeyhin kendisidir. Bunlar ayrı iki şey değillerdir. Hakîkatte bir tek kişidir. Bu hâl şuna benzetilebilir: İnsanın doğurduğu çocuk insandan başka bir şey değildir. Kuş olmadığı gibi, merkeb yavrusu da olmaz. Anasının sütünü emer, büyür ve anasının, babasının bulunduğu mertebeye erişir. Allah adamı için de bu böyledir. Allah adamının rûhu, bu âlemde cismânî kalıba ve şehvânî tabiata zayıf, garip ve bir çocuk gibi düşmüş olduğundan, taât ve ibâdet vasıtasıyla Allah'ın merhamet sütünü içer, büyür ve böylece beslenmiş olur. *"O onları sever. Onlar da O'nu severler"* (Mâide, 54) buyrulduğu gibi, kemâl bulduğu zaman, Allah'dan başka kendisinde ne varsa hepsini yakar ve bu şekilde onda yabancılık damarından tek bir damar ve yabancılık adına hiçbir şey kalmaz. O zaman ondan: "Ben

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SULTAN VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

Hak'kım ve kendimi teşbih ederim, şânım ne kadar büyük oldu. Cübbemin içinde Allah'dan başka bir şey yoktur." sesi yükselir.

*Tevhid âleminde, tâlib ile matlûbun sıfatlarını ayrı ayrı gören, ne tâlib, ne de matlûptur.*¹¹⁷

Gene mürit için şunları söyler;

Bir köle, padişâhın önünde el bağlayıp durursa o, padişâhın, sûretinin önünde el bağlamamıştır. Eğer böyle olsaydı, padişah uyurken de aynı şeyi yapması lâzımdı. Uykuda, padişâhın sûreti, kaybolmuyor, yine yerinde duruyor. Uyandığı zaman, köle gelip karşısında elpençe divan durur! Kölenin, padişâha uyandığı zaman saygı göstermesi, padişâhtaki o "uyanıklık" içindir: Uyanıklık ise mânâdır. İşte köle bu uyanıklığa saygı gösteriyor.¹¹⁸

Her kim Hak'kı cân ü gönülden talep ederse, o dünyada velîyi kıble edinir.

Eteğini tutar, candan hizmet eder, başkasının hizmetinden gönlünü men eder.

Maksûdunu şeksiz ve şüphesiz ondan bulur. Mâbûduna ondan vâsıl olur.

Bir kimse san'atkâra hizmet etmeden kendi kendine san'at öğrenemez.

Bir ustadan o san'atı öğrenmedikçe, o san'atı yüzünden çıra yakamaz (faydalanamaz).

Kendi kendine çalışsa ve san'atı elde etse de onun san'atı mükemmel olmaz (ölçümlükte kalır).

Dünyada hiçbir kimse üstâda hizmet etmeden kendi kendine san'at elde edemez.

Şu hâlde eğer sen de ihlâs ile Hak'ka tâlib isen, evliyâdan başkasına iltifat etme.

Tâ ki bu benlikten kurtularak Hak'ka vâsıl olasın, iyilik ve kötülük tuzağından kurtulasın.

İyi ile kötü iki zıddır. Halbuki orada zıd yoktur. O taraf zıdd ve nidden müberrâdır.¹¹⁹

¹¹⁷ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Ataç Yayınları, İstanbul:2009, fasıl:9, s.61-63

¹¹⁸ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Ataç Yayınları, İstanbul :2009, fasıl:29, s.183

¹¹⁹ Hülya Küçük, *İntihâ-Nâme, Küpten Sızan Sırlar*, Ataç Yayınları, İstanbul:2010, s.222 beyit 1025-1034

4. SULTAN VELED'in HAYATINDA BABASININ ROLÜ

Oğlunu çok seven Mevlânâ ona babasının adını vermiştir.

Eflâkî'nin başkalarından naklen Sultan Veled'in çocukluğu hakkında yazdığı şeylerden, Mevlânâ'nın da çocuğu ile çok yakından ilgilendiğini anlıyoruz: "Hazret-i Sultan Veled küçükken dâima Hazret-i Mevlânâ'nın kucağında uyurdu. Mevlânâ namaza kalkınca o uyanıp ağlardı. Bunun üzerine Mevlânâ, çocuğunu avutmak için namazı bırakır, onu kucağına alırdı. Annesinin sütünü istediği zaman da onu, baba sevgisinin sâf sütü ile doyururdu. Bu mânevî sütle doyan Sultan Veled, tekrar uyurdu." (Manâkıb al-'ârifin s.428).¹²⁰

Aydın bir baba olan Mevlânâ'nın lüzum gördüğü andan itibaren çocuğunun eğitim ve öğrenimi ile bizzat meşgul olduğu bir gerçektir.¹²¹

Mevlânâ'nın, davranışıyla ve tavsiyesiyle, nasıl bir baba ve nasıl bir ruh terbiyecisi olduğunu anlamak için Sultan Veled'in şu hatırasını okuyalım:

Birgün bana büyük bir ruh bezginliği ve iç sıkıntısı geldi. Beni bezgin ve sıkıntılı gören babam: "Birinden mi incindi de böyle sıkıldın?" dedi. Ben: "Bilmiyorum, bu ne hâldir?" dedim. Babam kalkıp eve gitti ve bir müddet sonra, kurt postunu çevirip, başına ve yüzüne geçirmiş bir hâlde ve çocukları korkuttukları gibi "Bu! Bu! Bu!" yaparak yanıma geldi. Babamın bu hoş hareketinden bana bir gülmedir geldi; anlatılamayacak derecede güldüm. Yere kapanarak ayaklarını öptüm. Babam: "Bahâeddin! Eğer güzel sevgili sana sıkı sıkıya bağlansa, dâima sana şaka, şenlik etse ve birdenbire yüzünün şeklini değiştirip gelse ve sana "Bu! Bu! Bu!" dese ondan hiç korkar mısın?" buyurdu. Ben de "Hayır, korkmam" dedim. Buyurdu ki:

¹²⁰Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.III

¹²¹Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.IV

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SUITAN
VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

“Seni sevindiren, seni sevinç ve neşe içinde tutan sevgili, seni üzen ve kendisinden sıkıntılı olan aynı sevgilidir. Hep odur, hep ondandır ve ondan feyizlenirsin. O halde niçin boş yere üzgün duruyor, sıkıntının elinde âciz kalıyorsun?”

“İçinde sıkıntı görünce onun çaresine bak; çünkü dalların hepsi kökten biter.

İçinde genişlik, ferahlık görünce ona su ver. Kalp ferahlığının verdiği meyveyi da dostlara ve ahbablara sun.”¹²²

Mevlânâ, oğluna der ki:

"Bahâeddin, eğer dâima cennette olmak istersen, herkesle dost ol,

Hiç kimsenin kinini yüreğinde tutma!

Fazla bir şey isteme ve kimseden de fazla olma!

Mum ve merhem gibi (yumuşak tabiatlı) ol,

İğne gibi (batıcı) olma,

Eğer hiç kimseden sana fenâlık gelmesini istemezsen,

Fenâ söyleyici,

Fena öğretici,

Fenâ düşünceli olma!

Çünkü bir adamı dostlukla anarsan, dâima sevinç içinde olursun. İşte o sevinç cennetin ta kendisidir.

Eğer bir kimseyi düşmanlıkla anarsan, dâima üzüntü içinde olursun. İşte bu gam da cehennem ta kendisidir.

Dostlarını andığın vakit içinin bahçesi, çiçeklenir, gül ve fesleğenlerle dolar.

Düşmanlarını andığın vakit, için dikenler ve yalanlarla dolar, canın sıkılır, içine pejmürdelik gelir.

Bütün peygamberler ve velîler, böyle yaptıklar, içlerindeki karakteri dışarı vurdular. Halk onların bu güzel huyuna mağlup olup tutuldu, hepsi gönül hoşluğu ile onların ümmeti ve müridi oldular.”¹²³

¹²²A.Selâhaddin Hidâyetoğlu, *Hz.Mevlânâ Muhammed Celâleddîn-i Rûmî Hayatı ve Şahsiyeti*, T.C.Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya: 2005, s.57-58

¹²³A.Selâhaddin Hidâyetoğlu, *Hz.Mevlânâ Muhammed Celâleddîn-i Rûmî Hayatı ve Şahsiyeti*, T.C.Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya: 2005, s. 65-66

Son günlerini yaşayan Mevlânâ'ya ashâbın, kendinden sonra halîfenin kim olacağını ve Bahâeddin için ne vasiyet edeceğini sormaları üzerine Mevlânâ, ilk soruya: "Hüsameddin Çelebi, ikinciye ise, o pehlivandır, vasiyete ihtiyacı yoktur" cevabını vermiştir (Manâkıb al-ârifin s.300).¹²⁴

Eflakî ashâbın ileri gelenlerinden Mevlânâ Hüsâmeddin İskender, Cemâleddin Kumrî, Siraceddin Tatarî ve imam İhtiyarüddin'den naklen şöyle anlatmaktadır: "Sultan Veled, babasından hiç ayrılmazdı; hattâ gençlik çağına kadar dâima babasının yanında otururdu. Gençliğinin ilk devrelerinde birçok kimseler onu Mevlânâ'nın kardeşi zannederlerdi. Mevlânâ de bu benzerliğe: 'Sen, insanların iç ve dış yaratılışları bakımından, bana en çok benzeyenisin' sözüyle işaret etmiştir." (Manâkıb al-ârifin s.428) Ve yine Allahsal dost Siraceddin Mensevîhan şöyle rivâyet eder ki: "Bir gün Hazret-i Mevlânâ'nın ziyaretine büyük adamlar gelmişlerdi. O gün, mârifet esnasında, Mevlânâ, Mûsâ'nın asâsının vasfını anlatıyordu: "Mûsâ'nın asâsı, sihirbazların yetmiş deve yükü ipini ve uydurma takımlarını, Allah'ın yardımı ile, öyle yuttu ki, onlardan en küçük bir iz kalmadı. Böyle hepsini yok ettiği halde, ne büyüdü ne de küçüldü. Şimdi bu eşsiz, benzersiz işe nasıl bir örnek verelim ki, insanların aklına sığsın ve bunun yardımı ile onu kavrayabilsinler" dedi ve dâima babasının inâyet gözünü gözleyen Hazret-i Veled'e: "Bahâeddin, mânâyı sen açıkla", diye iltifat etti. Hazret-i Veled, yere kapanıp, bunun örneği şudur: "Bir kimsenin büyük bir sarayı olsa; karanlık bir gecede, bu saraya yanan bir mum getirselers; bu mumun ışığı, sarayın içindeki karanlığı öyle yutar ki, karanlıktan bir eser kalmaz. Buna rağmen mum, ne artar, ne de eksilir" dedi. Bunun üzerine Hazret-i Mevlânâ hemen kalkıp, Sultan Veled'i kucakladı, gözlerinden öptü ve durup durup aferin Bahaeddin! aferin!... İyi anlattın, nadir bir inciye deldin" buyurdu. (Manâkıb al-ârifin s.431)¹²⁵

Eflâkî, başkalarından naklen,(...) anlatıyor: "Hazret-i Veled, yirmi yaşında iken, bir gün Hazret-i Mevlânâ'dan, halvete girip çile çıkarmak için izin istedi. Mevlânâ: "Bahâeddin, halvet Muhammed

¹²⁴ Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.IX

¹²⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.III-IV

ümme için değildir; bizim dinimizde bid'attır. Fakat Mûsâ ve İsâ'nın -Onlara selâm olsun- şerîatında halvetin yeri vardır. Bizim bütün bu çalışıp çabalamalarımız, oğullarımızın ve dostlarımızın, rahat ve huzurunu yerine getirmek içindir. Halvete lüzum yok; zahmet çekme, mübârek vücudunu inciltme." buyurdu. Fakat Hazret-i Veled: "Mutlaka kırk gün halvette kalıp, çile çıkarmak istiyorum. Yalnız, Hazret-i Hüdavendigâr'dan himmet ve kuvvet dileyecektim." diye ısrar edince, Hazret-i Mevlânâ, izin verip bir halvet hazırlattı ve halvete girdikten sonra ona ara sıra çiçek getirmelerini tenbih etti. Üç günde bir, Şeyh Salâhaddin ve Mevlânâ Hazretleri, halvetin etrafında dolaşıyor ve onu yüklüyorlardı. Kırk gün tamam olunca, yârânın ve büyüklerin hepsi, gûyendelerle hazır olup, büyük bir gurur ve saygı içinde halvetin kapısını açtılar. Hazret-i Mevlânâ, Hazret-i Veled'in, nûra batmış ve yüzünün başka bir şekil almış olduğunu gördü. Hazret-i Veled de, babasının yüzünü görünce yere kapanıp, babasının mübârek ayaklarına sarıldı ve uzun uzun onları öptü. O gün Mevlânâ, ne kadar çok başışta bulundu! Dostları sevinçlerinden semâ etmeye başladılar. Mevlâna birçok hil'at başışladılar. Semâ bitti; ortalık tenhalaştı, en yakın dostlardan başka kimse kalmamıştı. Hazret-i Mevlânâ: "Bahâeddin, haydi! bizim Şeyh Salâhaddin'imizin huzurunda, halvette iken Allah'ın sana bildirdiği sırlardan bir remiz söyle, çünkü halvet erbâbı, onun tadını almadan yapamazlar" buyurdu. Hazret-i Veled, yere kapandı ve: "Halvetin otuzuncu günü yüksek dağlar gibi, rengârenk nurların, birbiri arkasından gözlerimin önünden geçtiğini gördüm ve o nûrun arasından, 'Allah bütün günahları başışlar', diyen bir ses duydum. Bu ses, birçok defalar akıl kulağıma geldi; bu sesin etkisiyle aklım başışmdan gitti, kendimden geçtim. Yine, gözümün önünde kırmızı, yeşil ve beyaz nurların peyda olduğunu ve bunların ortasında, 'Senin benden yüz çevirmenden başka, bütün günahların affedilir.' ibâresinin yazılı bulunduğunu gördüm. Mevlânâ, çığlık kopararak dönmeğe başladı. Dostlar, kıyâmetler kopardılar. Bunun üzerine, Mevlânâ: "Bu söylediklerin gerçekten, gördüğün ve işittiğin gibidir, hattâ anlattığının yüz katıdır; fakat şerîatın namusu ve şerîat sahibine uymak için, bu sırları kimseye söyleme, gizli tut. Çünkü, çalmadan oynayan bu insanlar, eğer bu gerçeklerin sırrına vâkıf olurlarsa, yıkıcılığa başışlarlar. Ümmetten gönülleri zayıf olanların ise, sırları bilmeye tahammülleri yoktur. Bunlar Allah'ın hikmetlerinden habersiz, beşer sûretinde eşeklerdir" buyurdu. (Manâkıb al-ârifin 421-423)

Bu şekilde oğlunun istediği gibi yetişmesinden, olgunlaşmasından memnun olan Mevlânâ, sevincini ve oğluna verdiği değeri: "Bahâeddin, benim bu âleme gelişim, senin zuhûrun içindir. Benim bütün söylediklerim, nihayet sözlerimden ibârettir. Halbuki sen, benim işim ve eserimsin." sözleriyle ifade ediyor.¹²⁶

Sultan Veled buyurdu ki: Gençliğimde tesadüfen birkaç gün babamın yüzünü görmemiştim. İstek ve özlemim son dereceyi bulmuştu. O sırada birdenbire babam beni arattı. Yanına gidip baş koydum. Babam son derecedeki istiğrakından ateşli ateşli bana baktı. Öyle ki ben ve babam kendimizden geçtik. İkinci kez tekrar bana büyük bir nazarla baktı. Tekrar kendimizden geçtik. Bir süre sonra üçüncü kez olarak rahmet nazarıyla bana öyle baktı ki kendimi tamamen mahv ve yok olmuş gördüm.

Hz. Mevlânâ: "Ben Bahâeddin'e ilk seferinde baktığımda onda hiçbir varlıkta olmayan bir cemâl ve hâl gördüm. İkinci sefer baktığımda başında bir taç gördüm; güzellikte Süleyman'a dönmüştü. Üçüncü seferindeyse kulağına zarif ve kıymetli bir küpenin asılı olduğunu gördüm" diye buyurdu, kendime geldiğimde.

Ardından da Sultan Veled şöyle dedi: Babamın bu şanlı şerefli nazarının ne olduğu şu anda bana malum ve aydın oldu ki, onun bende gördüğü yüz güzelliği ve olgunluğunun gerçeği onun bana bağışladığı sırlar ve mârifetleridir. Başımda gördüğü o padişahlara yaraşır taç da benim başıma saldı inâyetinin gölgesidir. Kulağımda asılı gördüğü incilerden yapılmış o küpe de benden vücuda gelen Celâleddin Ârif'imizin sırrıdır. Tanrı'ya hamd ve minnet olsun ki, onun herkese ulaşan inâyetinden içimde bir mârifet deryası, başımda ululuk tacı ve Ârif gibi gönül alan bir çocuğum vardır. Benim dışımdaki ve içimdeki bütün bilgiler, o din sultanının bereketindedir.¹²⁷

Veled râ, nist ney um u ney velayet

Cüzan ilm u velayet keş peder dâd.

¹²⁶ Sultan Veled, *Maârif*, Çev. Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.V-VI

¹²⁷ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri*, Çev: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul: 2006, s. 604

"Veledin babasının verdiği ilim ve velâyetten başka bir ilmi ve velâyeti yoktur." "Benim bütün zâhirî ve bâtinî ilimlerim o Sultan'ın bereketindedir." diyen Sultan Veled'in "*Divan*"ı "*Mesnevî*"leri ve "*Maârif*"inden ibâret bulunan eserleri, onun bu sözlerinde ne derece haklı olduğunu göstermektedir.(...)

Eflâkî de onun ilmini anlattıktan sonra onun öğretim faaliyetini şöyle övmektedir: "Pek çok düşüncesiz ve duygusuzları ârif ve âlim yaptı. Babasının bütün sözlerini başka başka misâller ve eşsiz nazirelerle anlattı ve okuttu. "*El veledü sirri ebih*" (*evlât babasının sırrıdır*) hadîs-i Nebevî'si sanki Hazret-i Sultan için varidî olmuştu (Manâkıb al-ârifin, s.429).¹²⁸

Mevlânâ'dan gerekli dinî ve tasavvufî bilgileri elde eden Sultan Veled, bunları yalnız öğretmekle yetinmemiş bilgilerini başkaları için faydalı bir hale getirmeğe ve öğretmeğe de çalışmıştır.¹²⁹

Hayatını babasına adanmış olan Sultan Veled, geleceğe bıraktığı yazılarıyla da gerçek yolcularına, Mevlânâ yolunda gidenlere, Mevlânâ'nın neş'esini, zevkini, inancını, yolunu, onun eserlerini, onun "*Mesnevî*"sini özetlemiş, sunmuştur.¹³⁰

Bütün ömrü boyunca aralıksız, açık bir dil ve güzel ifâdesi ile babasının sözlerini açıkladı. Gerek tasavvufa ait sırları açıklamada ve gerekse hadislerin anlatımında olağanüstü bir başarı gösterdi.¹³¹

Babasıyla aynı neş'eye sahip olan Sultan Veled, bu neş'eyi zamanının îcâbına göre mihraklaştıran o merkezi meydana getirmekle en gerekli işi başarmıştır.¹³²

¹²⁸ Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.XIII

¹²⁹129 Sultan Veled, *Maârif*, Çev.Meliha Anbarcıoğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2002, s.XIII

¹³⁰ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.IX

¹³¹ Alişan Öztatlı, *Hak Âştığı Mevlânâ Celâleddin*, Eko Matbaası, s.273

O kendisini bir tek varlığa, babasına ve onun yoluna adamıştır. Bu adayış, çağına göre ne yapması gerekiyorsa, tereddütsüz olarak onu yaptırır, kendisine ve bütün varlığı tek bir varlıkta gören, onunla duyan, onunla işe girişen Sultan Veled, ondan başka herkesi, ona hizmetle mükellef sayar.¹³³

Allah sırrını kutsasın, babam Hazret-i Mevlânâ, kardeşler, müritler ve âlemde bulunanlar arasından, "Sen, yaratılış ve huy bakımından, insanların bana en fazla benzeyenisin", mûcebince hıl'at ve taç giydirerek beni seçti, Bu zayıf da, o hazretin emrine uyup, '*Allah kimseye gücünün üstünde teklifte bulunmadı*', muktezâsınca, gücü yettiği kadar, 'Babasına en fazla benzeyen, zulmetmemiştir,' hükmüne uyup o hazrete tâbi' olmak, ona benzemek hususunda çalıştı. Kendileri, çeşitli vezinlerde dîvanlar meydana getirdiler, rubailer düzdüler. Bu zayıf da ona uyup bir dîvan meydana getirdi, Yanında dostlar, sevenler, uyanlar, değil mi ki Allah anılışını ululasın, Mevlânâ'ya uyup bir dîvân meydana getirdin; *Mesnevî*'de de ona uymak gerek diye dilekte bulundular; bunun sonucu kendimi o hazrete benzetmek gayretiyle altıyüz doksan yılı Rabîulevvel ayının ilk günü, bu *Mesnevî*'yi yazmaya başladım; göçüşümden sonra bir anılış vesilesi olarak kalsın dedim, hâsılı ne kadar gücüm yettiyse, elim erdiyse kendimi o hazrete benzetmeye çalıştım, Ama o hazretin öyle makamları, öyle mertebeleri vardı ki onlara erişmeye imkân yok; meğer ki Hak Teâlâ kendi yardımıyla bu dereceye eriştiği gibi o makam ve mertebelere de eriştire; hiçbir sûretle tapısından ümit kesmem.¹³⁴

Manâkıb'ul- Ârifin, Fahreddin Dîvdest'ten naklen, Muîneddin Pervâne'nin Kayseri'de büyük bir medrese yaptırdığını Kutbüddîn-i Şîrâzî'yi oraya müderris olarak tâyin ettiğini, medresenin açılış töreninde bilginlerin Sultan Veled'in vaazetmesini dilediklerini, onun da minbere çıkıp "Bana şeyhim, imamım, kiblem, gücüm-kuvvetim, efendim, dayancım, güvencim, bedenimde ruh

¹³² Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.IX

¹³³ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s.IV

¹³⁴ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 2

mesâbesinde olan, bu günümün de yarımının da azığı bulunan, gerçekliğe ermiş olgunların sultanı, gerçekleyenler arasında Tanrı sırrı, efendim, yerim-yurdum, babam Hak'kın ve Dîn'in Celâl'i söyledi.” deyince dinleyenlerin kendilerinden geçtiklerini, feryâda başladıklarını, Pervâne'nin, elbisesini yırttığını, Kutbüddîn'in, başından sarığını attığını, Pervâne'nin koşup, Sultan Veled'in elini öperek, Mevlânâ Bahâeddîn'in başka bir söz söylemesine lüzum kalmadığını bildirdiğini, meclisin böylece bittiğini hikaye eder.¹³⁵

Şems "Ulu Allah'ın bağışlarından iki şeyim var: Başım ve sırrım. Başımı içtenlikle Mevlânâ'nın yolunda fedâ ettim. Sırrımı Bahâeddin'e bağışladım.” sözleriyle Veled hakkında iltifatta bulunmuştur (Manâkıb al-ârifin s.377-379).¹³⁶

İşte bu bağış, bu ihsan sayesinde ki Sultan Veled, Hz.Şems'de babasının hakikatini, babasında Hz.Şems'in hakikatini seyretmiş, o iki bedenden görünen nûrun tek bir nur, yani nûr-u Muhammedi olduğu gerçeğine ulaşınca da gerek Salâhaddin Zerkûbî Hazretleri'nde gerekse Hüsâmeddin Çelebi Hazretleri'nde aynı nûru görmüş ve göstermiştir.

Bizler Hz.Mevlânâ'yı da, Hz.Şems'i de, Salâhaddin Zerkûbî Hazretleri ve Hüsâmeddin Çelebi Hazretleri'ni de en doğru biçimde kendisinden, özellikle “İbtidâ-Nâme” adlı eserinden öğreniyoruz.

137

Babası hakkında: Hazreti Sultan Veled'den:

“REBÂB-NÂME”den

1. Mevlânâ gibi cihanda olmadı,
Ançılaysın kimse Hak'dan tolmadı.

¹³⁵ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. V

¹³⁶ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. VII

¹³⁷ Meral Hasırcı'nın notu

(Dünyada; Mevlânâ gibi kimse olmadı,
Kimse onun gibi Hak'dan dolmadı.)

2. *Ol güneşdir evliyâlar yıldızı,*

Dükeline ol degürür uruzı.

(O güneştir, velîler yıldızıdır,

O, herkese nasip eriştirir.)

3. *Tenriden her bir kişi bahşiş bulur*

Hasların bahşişi ayruksı olur.

(Herkes Tanrı'dan bir ihsana nâil olur.

Has kulların armağanı başka türlü olur.)

4. *Bahşişi, kim verdi Hak Mevlânâ'ya,*

Anı ne yoksula verdi ne baya.

(Hak, Mevlânâ'ya verdiği ihsanı,

Ne bir yoksula, ne de bir zengine vermiştir.)

5. *Siz anı binüm gözümle görünüz,*

Anun esrarını binden sorunuz.

(Siz onu bir de benim gözümle görününüz.

Onun sırlarını benden sorunuz.)

6. *Ben deyem sözler ki, kimse demedi*

Ben verem ni'met ki, kimse yemedi.

(Ben, kimsenin söylemediği sözleri söyleyebilirim,

Ben kimsenin yemediği nimetleri verebilirim.)

7. *Ben verem hil'at ki, kişi geymedi,*

Kimse benim bahşîşümi saymadı

(Ben kimsenin giymediği hil'ati verebilirim,

Kimse benim verebileceğim mânevî armağanı, sayı ile hesap edemez.)¹³⁸

Dünyaya Mevlânâ gibisi; gizli-açık gelmemiştir: Mevlânâ gibisi, onun benzeri yoktur.

O yüce padişah, kutupların kutbuydu: ona bütün sırlar açıldı

Hiçbir şey, ondan gizli değildi: o sultan, hasların da hasıydı.

Bu kitapta o anlatılmaktadır ama ona nispetle gene de güdük kalmadadır, âciz olmadadır.

Onun övgüsü nerden dile sığacak, söze gelecek? Deniz, oluktan akıtılabilir mi?

Onların hepsi de ona kul olmakla övünür; tüm akıl, onun himmetine mazhar olmuştur.

Ölümsüzlük âleminin uluları, ona hayran olmuşlardır; hepsinin de dükkânı-tezgâhı, onun yüzünden yıkılıp gitmiştir.

Hepsi de onun aşkıyla darma-duman olmuş, hepsi de kendisini tehlikelere atmıştır.

Hepsi de onun gamıyla, ne olursa olsun demiş, dînini de, dünyasını da yele vermiştir.

Seçkin, gözde zâhitler, onun aşkıyla meyhaneci kesilmişlerdir.

Ama üzümünden çekilmiş şarapla değil, adı “Tertemiz” olan şarapla sarhoş olmuşlardır;

Oruçluların hepsi, o mânevî şarabı içmeye koyulmuşlar, zikir yerine şiir okumaya düşmüşlerdir;

Ama geçici aşkın söylediği şiiri değil, sırrın da özü-özeti olan şiiri:

Görünüşü şiir, özüyse tefsîr, Tanrı yolunu en iyi anlatış.

Cennet düşüncesinden de geçmişlerdir, cehennem düşüncesinden de: onlarda ne sırat korkusu kalmıştır, ne berzah endişesi.

Sûfficesine eldeki vaktin peşin akçasını almışlar, veresiyeyi halka döküp saçmışlardır.

Gerçek bir görüşle, tam bir ayırd edişle herşeyi bırakmışlar, Tanrı aşkını seçmişlerdir.

Onlar, Tanrı'ya ihlâslarıyla, yeyip içmeden dağ gibi semirmişlerdir.

İhlâsın ta kendisi olmuşlar, hatta daha da ileri gitmişler, tüm akli delilik perdesiyle gizlemişlerdir.

¹³⁸ A.Selâhaddin Hidâyetoğlu, *Hız. Mevlânâ Muhammed Celâleddîn-i Rûmî Hayatı ve Şahsiyeti*, T.C.Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya: 2005, s.67-68

Dînin nakşını değil, canını bulmuşlar, dînin canı olmuşlar, gönül sahipleri katında seçkin bir mertebeye ulaşmışlardır.

Can suyunun yüzünden tozu, çer-çöpü gidermişler, sonradan olma şeylerin dedikodusundan arınmışlardır.

Aşk bilgisini dilsiz söylerler; can yolunda ağzısız bahsederler.

Mevlânâ, irşâd eden bir şeyhti; onun irşâdiyle mürit de kolayca yüceldi, irşâd sahibi oldu.

Soluğu kutluydu, yomluydu: onun her mürîdi, Zün-Nûn'u da geçmişti.

Attâr'a benzeyen, Senâî'ye dönen yüzlerce kişi, onun tarafından seçilen kişinin kokusunu bile alamamıştı.¹³⁹

Babam, üstâdım ve şeyhim, bilginlerin, âriflerin sultânı, Hak ve Dîn'in Celâl'i Belh'li Huseyn oğlu Muhammed'in oğlu Mevlânâ Muhammed, Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, “*Mesnevî*” sinde geçmiş erenlerin kıssalarını zikretmiş, onların kerâmetlerini, makamlarını beyan buyurmuştur ki; onların kıssalarını anlatmaktan maksadı da kendi kerâmetlerini, kendi makamlarını belirtmektir. Allah'a ulaşanların sultânı, Seyyid Burhâneddîn-Muhakkık-ı Tırmızî, sevilenlerin ve sevgililerin sultanı efendimiz Tebriz'li Şemseddîn Muhammed, kutupların kutbu Kuyumcu lakabıyla tanınan Konyalı Şeyh Salâhaddin Ferîdun, erenlerin ve mânevî yol alanların özü-özeti Konyalı Ahî-Türkoğlu Çelebi Husâmeddin gibi, Allah anılışlarını ululasın, kendisiyle aynı gönülde olan, onunla düşüp kalkan erenlerin hâllerini anlatırken, kendi hâllerini de, onların hâllerini de geçmişlerin kıssalarına sığdırmış, kendinin ve onların hâllerini, geçmişlerin hâllerini bildirerek belirtmiştir.¹⁴⁰

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ, bu sûret âlemindeyken nûru, da gökte de parlardı, yerde de. Dünya'dan göçünce, güneşe benzeyen cemâli, dünyâdan gizlenince o nûru kendisiyle götürmek istedi; gök de mahrum kalacaktı, yer de. Bu yüzdendir ki “*Onlara gök de ağlamadı, yer de*”

¹³⁹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 249-250 beyit 5440-5464

¹⁴⁰ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 1

buyurulmuştur. Gökle yerin kalmayacağından, kıyâmetin kopacağından korkulabilirdi; ancak oğulları ve onun ardında kalanlar için bu âlem, olduğu gibi kaldı. Şimdi âlem ve âlemdekiler bilseler de bilmeseler de, onun evlâdının, yakınlarının ve müridlerinin yüzü suyu hürmetine durmaktadır, onlara kuldur–köledir.¹⁴¹

Babası ve Hz. Şems hakkında:

Esenlik ona, Mûsâ, peygamber olduğu halde, peygamberliğin ululuğuna sahipken gene de, esenlik ona, Hızır'ı aradı. Allah, üstün sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ da o kadar üstünlüklere, güzel huylara, makamlara, kerâmetlere, nurlara, sırlara sahib olduğu, zamanında, onun makamının eşi-benzeri bulunmadığı halde, Allah aziz sırrını kutlasın, Tebriz'li Şemseddîn'i aramıştı.

Kelîm'den maksadım, eşi-benzeri bulunmayan Mevlânâ'dır.

Dünya, dünya olalı dünyada onun gibi bir kişi yoktur.

Yüce erenler, ona nispetle, Allah haslarının yanındaki avam gibiydi.

Ona karşı erenlerin hepsi de çocuk gibiydi; onun lûtfuna, temizliğine nispetle ağırdı, yoğundu onlar.

¹⁴²

Onun da Hızır'ı, Tebriz'li Şems'ti; o, öyle bir erdi ki ona kavuşsan, onunla buluşsan,

Hiçbir kimseyi bir arpa tanesine bile almazsın; karanlıklar perdelerini yırtar–geçersin.

O, gizlilerden de gizli bir erdi; bütün ulaşanların padişahıydı o.

Erenler, halktan gizlidir; halk bedendir, erenlerse can.

Beden, nerden can görecektir? Can yolu, canla aşılabılır ancak.

Bu çeşit erenler, görürler, ezelden bilgileri vardır, yücedir onlar.

¹⁴¹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 283-284 başlık

¹⁴² Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 38-39 başlık, beyit 755-758

Öyle olduğu halde onlar bile arayışta her yanı dönüp durmuşlardı ama Tebriz’li Şems’i görememişlerdi.

Allah gayreti onu gizliyordu; vehimlerden, şüphelerden uzak tutuyordu. ¹⁴³

Birgün Mevlânâ, gayb âleminde, apaçık olarak yüce bir padişah gördü.

Dörtbin müridi vardı: hepsi de bilgindi, ermişti, seçilmişti.

Binlerce yalvarışla, özlemle, edeple dileğini istiyor, Yarabbi diye sesleniyordu.

Gizli, âşikâr, bütün varlık da bu sözde ona eş olmuştu.

Böyle bir mertebeye sahipken Allah, istiğnâ göstermekte, bir tek cevap bile vermemekteydi.

Hak’kın nûru, insan duygusunun ötesinde, Güneş ve Ay değirmisi gibi, parlamakta;

O nur, Şemseddîn’in başına, yüzüne, kulağına, sağdan-soldan olmamak üzere cihetsiz vurmakta:

O solukta, o tertemiz, latif nur, ağızsız - dudaksız, sayısız Lebbeyk demektedir.

Şemseddîn, o, Yarabbi demekte, nur ne diye bana vurup duruyor dedi.

Bu sözü söyler - söylemez nur, hemencecik yüzlerce kez ona da vurmaya başladı.

O Allah çavuşu da binlerce gönül alçaklığıyla, binlerce Lebbeyk sözüyle Şemseddîn’i ağırladı.

Sende herşeyi ayırd edecek nur ve sır varsa, onun nasıl ki mâşuk olduğunu bundan anla. ¹⁴⁴

“Salâhaddin Zerkûbî Hazretleri hakkında”:

O, yedi göğün de, yedi yerin de kutlusuydu; lakabı da padişah Salâhaddîn’di.

Güneşin nûru bile yüzünden utandı onun; onu gören herkes, gönül ehli oldu.

Hat sahibi Şeyh, onu gördü, Abdal bölüğünden onu seçti.

Yüzünü ona tuttu, herkesi bıraktı; ondan başkasıyla görüşüp konuşmayı yanlış saydı.

Şemseddîn diyordum ya dedi; ne diye uyuduk biz? Geldi işte gene.

¹⁴³ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 281-282 beyit 6231-6242

¹⁴⁴ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 39 beyit 773-780

Elbisesini değiştirdi de yüzünü göstermek, salına-salına yürümek için gene geldi. ¹⁴⁵

Mevlânâ, Veled'i çağırdı da, duy ve anla dedi; çünkü sen bilginsin.

Veled, baş eğdi de, bu kuldan ne istiyorsun dedi; maksadın ne, söyle.

Mevlânâ, Salâhaddîn'in yüzüne bak dedi; ne zâttır o Allah sırlarını gören padişah, bir gör hele.

Can âleminin, kendisine uyulacak kişisidir o; mekânsızlık mülkünün sahibidir o.

Evet dedim; ama onu her aşağılık kişi göremez ki; onu, ancak senin gibisi görür.

Bana, Şemseddîn, o atsız, eğersiz padişah budur dedi.

Ben de böyle görüyorum dedim; ondan başka can denizi görmüyorum.

Canla-gönülle onun kuluyum; onun kadehiyle sarhoşum, kendimden geçmişim.

Bana ne buyurursan onu yaparım; padişahım, canla itaat etmişim sana.

Dedi ki; Bundan böyle Salâhaddîn'e, o dosdoğru padişahlar padişahına uy,

Bakışı, sana düşerse, kimyadır; ululuk ıssı Tanrı'nın rahmetidir.

Denizi, katreyi inci hâline getirir; eritti mi, toprağı bile altın eder.

Pörsümüş gönlü diriltir; sana tertemiz, ebedî bir can bağışlar.

Seni ölümden, yok olmaktan kurtarır; ebedîlik saltanatının tahtına oturtur seni.

Sır bilgilerine bilgin eder seni; bütün sırlar, ondan belirir.

Yeryüzüysen, seni gök hâline kor; can gibi mekânsızlık yönüne ulaştırır seni.

Bunu kabul ettim dedim; Salâhaddîn'e kul-köle olayım.

Ayağının tozunu gözüme çekeyim de o Allah nûruyla gerçek görüşe erişeyim.

Gerçeklikle, niyaz ederek ona yüz tuttum: aşkla, niyaz ederek ona kul oldum.

Beni görünce baktı, beni, iki dünyada da kendine kul olmuş gördü.

Sarhoş oldum ama üzümünden yapılmış şarapla değil; canım da nûra gark oldu, cismim de.

Adamı yok eden gark oluş değildi bu; öylesine bir olgunluk veriyordu ki onun üstünde bir olgunluk olamaz.

Canım bir katreydi, derya kesildi; gönlüm, aşağılık âlemden yücelere ağdı.

¹⁴⁵ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 63 beyit 1301-1306

O anda düşündüklerim, gözümün önüne geldi; salt ruh, bir beden gibi şekle büründü.

Peygamberler, başı, elleri, ayakları olan insan seklinde, o anda gözümün önünde belirdi.

Herbiri, dille, işaretle, uyanık olarak sırlara ait sözler söyledi.

Başkalarıysa adetâ uykudaydılar; sanırım ki bundan azacık birşeyi; onu da serap gibi görebildiler.¹⁴⁶

Veled, cevap vererek a padişahım dedi, bu çağda senin benzerin yok.

Sen yücelikle halktan gizlisin; kim bilginse, nasıl bir maden olduğunu bilir senin.

Bir tortuyla aparı bir hâle soktun beni; sarhoş olup kendimden geçince de gönlünü benden aldın.

Oysa gönlüm senin elinde bir doğana döndü; nereye sürersen sür beni, döner, gene sana gelirim.

Beni çağırman, tapından sürmenin aynı; tapına geldim mi, büyürüm, yücelirim sanki.¹⁴⁷

“Hüsâmeddîn Çelebi Hakkında”:

Allah aziz sırrıyla bizi kutlasın, Mevlânâ göçüşünden sonra Çelebi Hüsâmeddîn, Veled'e dedi ki: Babanın makamına, geç, otur, şeyhlik et; ben de hizmetinde bulunayım. Veled kabul etmedi, dedi ki: Mevlânâ geçip gitmemiştir ki, hâlâ bizimle “Mü'minler ölmezler” Nitekim Mevlânâ'nın zamanında sen halîfeydin; ondan sonra da sen halîfe ol.

Bundan sonra Hüsâmeddîn Veled'e, babandan sonra, uyulacak dayanılacak kişi sensin dedi.

Onun makamı sana düşer; onun yerine geç; çünkü senin gibi ârif ve yol gören yok.

Veled, hayır dedi; babam gerçekten de diridir: bedeni yıpranmıştı; ölen, bedenidir,

Rûhu, Allah civarında bâkî; kavuşma şarabından da Hak ona sâkîlik etmede,

“Mü'minler ölmezler” demedi mi Mustafa; anlam incisini demedi mi?

Babamın zamanında halîfeydin bize; değişen birsey yok, öne geç.

¹⁴⁶ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 65-66 beyit 1331-1357

¹⁴⁷ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpınarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 103 beyit 2211-2215

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SULTAN VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

İmam sendin, biz sana uyardık; padişahıtan bunu bellemiştik biz.

Önce de, sonra da halîfemizsin; önderimizsin; iki âlemde de şeyhsin.

O gerçeği gören er, sonsuz ısrarlarda bulundu; o makam senden başkasına lâıyk değil dedi.

Fakat canla-gönülle, riyâsızca, gönülden-candan yalvardım ona.

Lütfetti de sözümü kabul etti; umulan da böyle müyesser oldu.

Hepimiz de padişahın gölgesinde, şeytanın düzeninden, yanılmaktan, suçtan emîn olduk.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev. Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayını, Konya: 2001, s. 123 başlık, beyit 2668-2679

5. SULTAN VELED'in KİŞİLİĞİ

Sultan Veledin dinî, şer'î ve tasavvufî kültürünün değeri onun geniş ve köklü bilgisini herkesin faydalanabileceği bir hâle getirmiş ve dâima bu gereği duymuş olmasından ileri gelir. Böyle yapmamış olsaydı, bilgisinin ayrı bir özelliği olmayacak ve tekrara düşecekti. Babasının fikirlerini yayamayacak, tarikatını tesis edemeyecek, babasından ayrı bir kişiliği de olmayacaktı. Henüz babası hayatta iken bu işin önemini kavrayan Sultan Veled, daha sonra eserlerini bilhassa bu maksatla meydana getirmiş ve vaâzlarında ve özel sohbetlerinde bu noktaya büyük bir önem vermiştir.

“Sipehsâlâr Risâlesi”nden bazı hususlarda, güçlükleri bulunan müridlerin bunları çözmek için, Sultan Veled'in, eserlerine baş vurduklarını, bu şekilde de güçlüklerini çözümlenemeyince Sultan Veled'in bunları, onlara bizzat açıkladığını öğreniyoruz. Onun, bu şekilde davranmasında Mevlânâ'nın da başlangıçta önemli bir etkisi olmuştur. Sultan Veled, bu tarzda çalışmasaydı Mevlânâ'nın değeri, onu anlamaya, bilgileri ve anlayışları yeterli olmayanlar tarafından lâıyıkı ile takdir edilemeyecekti. Onun gösterdiği bütün bu gayrete rağmen, zaman zaman babasının büyük düşüncelerini ve samîmî hareketlerini mâkul karşılamayanlar, onun yakınlarına olan bağlılığını anlamayanlar olmuştur. Bu, Mevlânâ'nın onların kavrayamayacağı kadar her hususta onlardan ileri oluşunun doğal bir sonucu idi.

Sultan Veled'in eserlerinden anlaşıldığına göre Sultan Veled'in sağlam yapılı ve düşünceli, müziğe ve nazma vâkıf, kerâmet derecesinde zeki buluşları olan, düşüncelerini dâima açık ve sağlam bir

şekilde ifade eden, sözlerinde ve hareketlerinde dâima aklının kontrolü görülen ve çelişkiye düşmeyen bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılıyor.¹⁴⁹

“*Risâle-i Sipehsâlâr*”, onun ahlâkını, bilgisini ve faaliyetini şu şekilde anlatıyor:

"Mahubların sultanı, hakikat ülkesinin hükümdarı, Sultan Veled Efendimiz bütün resmi ilimlerde sahili olmayan bir denizdi, maârif ve kudsî hakikatlerde benzersiz bir padişah idi.

O Hazret'in öyle bir ahlâkı vardı ki, küçüğe, büyüğe, tanıdığa, yabancıya, havasa, avama aynı şekilde davranır, güneş gibi gülümserdi.¹⁵⁰

Kimsenin bilmediği müşkülleri ve karışık rumuzları öyle kolaylıkla çözerdi, hakikatlerin sırrını, ince mânâların özünü kesin delillerle o kadar güzel açıklardı ki, âlimler, ârifler hayretler içinde kalıp hayran olurlardı.

Şemseddin Tebrîzî Hazretleri, tecellî ve münacaat sırasında onun zahmetsizce velâyet makamlarının yücelerine erişmesine duâ ederdi. Şüphesiz ki, o hakikatler hazinesi onu kemâle ulaştırıp, zâhiri ve bâtınını tamamen kudsî nurlarla süslemiştir.¹⁵¹

Sultan Veled, bu hakikati, “*İbtidâ-Nâme*” adlı eserinde Hz. Mevlânâ'nın kendisini Şems-i Tebrîzî'yi getirmesi için Şam'a göndermesini anlattığı bölümde şöyle ifade eder:

“Veled, Şemseddin'in huzuruna, temkinli erenlerin padişahının tapısına varınca,
Gök gibi yere baş koydu da ey meleklerin kendisine kul - köle kesildiği padişah dedi;
Ondan sonra edeple oturdu, O padişah lütfedip iki dudağını açtı.

¹⁴⁹ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserler i Sevenler Derneği, Konya: 2002, Önsöz

¹⁵⁰ Feridun bin Ahmed, *Sipehsâlâr Risâlesi*, Çev: Ahmed Avni, Sadeleştiren: T. Galip Seratlı, Elest Yayınları, İstanbul:2004, s.160

¹⁵¹ Feridun bin Ahmed, *Sipehsâlâr Risâlesi*, Çev: Ahmed Avni, Sadeleştiren: T. Galip Seratlı, Elest Yayınları, İstanbul:2004, s.159

Söze geldi, inciler yağdırdı; cana - gönüle yepyeni aşklar ekti,
Hadisin, Kur'ân'ın sırlarının sırlarından bahsetti, gizli sırrı açtı,
Veled'i kolsuz - kanatsız göklere uçurdu; bedensiz olarak Arş'ın çevresinde
Gönül gözünden perdeleri açtı da kapkaranlık geceyi kuşluk çağı gibi gösterdi,
Bedenden karanlığı giderdi; candan - gönülden coşkun akan sel gibi aktı,
Ucu - bucağı olmayan denize ulaştırdı: oraya varınca da aman buldu,
Tuzaktan kurtulmuş kuş gibi yokluktan da tümünden kurtuldu tehlikeden de,¹⁵²

Eflâkî'nin anlattığı bir menkıbeye göre, cemaatten bir kişi Pervâne'den “Mevlânâ Hazretleri son derece riyâzatten sarı benizli idi. Sultan Veled ise son derece kırmızı yüzlüdür. Bunun sebebi nedir?” diye sorar. Şeyh Muhammed ona: “Mevlânâ Hazretleri ezellerin ezeline Hak'kın celâlinin güzel yüzünün âşığı idi. Âşıklar dâima sarı benizli olurlar. Veled Hazretleri ise anadan doğma mâşuktur. Mâşukların da dâima renkleri kırmızı ve dudakları da aynen Yemen akiki renginde olur” dedi. Şeyh Muhammed o meclisten kalkıp Sultan Veled'in ziyaretine geldi. Sultan Veled son derecede iltifatta bulunup onu öptü ve ona “Aferin! Şeyh Muhammed, çok güzel ve doğru söyledin, çok iyi söyledin, kendine yakışan sözü söyledin. Söylediğin gibidir” dedi.¹⁵³

“Havâşlığını/Seçkinliğini Vurgulaması”:

“İntihâ-Nâme-i Sultan Veled” *adlı eserinde Hülya Küçük*, İntihâ-nâme'deki Sultan Veled'in, diğer eserlerindeki hâlimden tümüyle başka bir hâlet-i rûhîyede olduğunu söyler ve şöyle devam eder: Gözünde büyük olanlar, İbn-i Sînâ, gibi yüksek felsefe sahibi kişilerdir. Onun, "aşk"ı sembolize eden gözün önemini anlatırken, "İbn-i Sînâ bile olsan o göz olmazsa hiçbir şey göremezsin" demesi bunu gösterir. Şöyle der:

“Göz peydâ etti ki Hak'kın hüsnünü mekânında, lâ-mekânda iyânen müşâhede edesin.
Çünkü İbn-i Sînâ gibi ulûm ve fûnûnda müstesnâ da olsan, gözsüz bir şey göremezsin.

¹⁵² Sultan Veled, *İbtidânâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s. 46-47 beyit 927-936

¹⁵³ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri II*, Çev: Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1986, s. 224

Sarây-ı Kibriyâ'ya yol bulamazsın. O'nu görmek için göz lâzım. Göz aşktır. Git Hüdâ'dan/Allah'tan aşk iste! Talepte ısrar eyle!”

“İntihâ-nâme”de, avamı küçümseyen, kendisini havas ve akıllılar için gönderilmiş "yüksek hikmet sâhibi" bir havas olduğunu açıkça beyan eden vakar sahibi bir Sultan Veled vardır. Sultan Veled, zaman zaman kendisinin ilmi engin ve "sırta vâkıf" bir sûfî, avamın ise bunları anlayamaz durumda olduğunu söyleyerek "havas"lığını ve seçkinliğini vurgular. Meselâ:

“Eğer ben kendi ilmim kadar söyleseydim kimse o deryâdan bir şebnem bile alamazdı.
Fakat benim bahsetmek istediğim ilim, derindir, yüksektir; akıl kemendiyle oraya erişemez.
Halkın kemendi (aklı) mahduddur, yedinci semâya nerden yetişecek!
O yüksekliği kimse görmedi; gözün kuvveti oraya nasıl erişebilir?”

“Biz Hak’kın, havas tarafına gönderilmiş elçisiyiz. Tâ ki bir asîle usûlü söyleyelim.” “Asîlî olmayan, yani avam, engin tasavvufî konuları kavrayamaz. “

Sultan Veled bunu “*İntihhâ-Nâme*’de şu metaforlarla açıklar:

"Havâssa mahsûs olan sırrı avama nasıl verirsin? Tuzağa tutulmuş kuş havalanabilir mi? İhtiyar karı, Rüstem gibi hücûm edebilir mi? Hak'tan mahcûb olan (*perdelenmiş olan*), hâl ve kâl (*söz*) sahibi olamaz. Hâl ve kâl ancak o şâha mahsûstur. O sırta sa'y ve cehd ile kim mahrem olabilir?", "Şahinin lokması küçük kuşu boğar", "azı çok bilmeli", "deniz yerine testi ile yetinmeli".¹⁵⁴

“Tevâzu”:

Eflâkî’de rivâyet edildiğine göre Mevlânâ Hazretleri bu dünyadan âhirete göçtüğü vakit Çelebi Hüsameddin Hazretleri yedi gün sonra bütün müritlerle kalkıp Sultan Veled’e geldi. Hayli sevgi gösterdi ve baş koyup: “Bundan sonra babanın yerine senin oturmanı müritlere doğru yolu

¹⁵⁴ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihânâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, s. 8-9

göstermeni, hakîki şeyhimiz olmanı ve sırların feyizlerini insanlara taşımanı ve benim de senin üzengin yanında gâşiyeni taşıyarak sana kulluk ve lalalık etmeni istiyorum” dedi ve şu beyiti okudu:

“*Ey can! Gönül evinde oturan kimdir? Padişahın tahtında şah ve şehzadeden başka kim oturur?*”

Sultan Veled Hazretleri baş koydu, çok ağladı ve son derece memnun olarak “Sofi hırkaya, yetim de sanata lâyıktır. Sen babamın zamanında halîfemiz ve arkadaşların ulusu olduğun gibi bu asırda da halîfemiz ve büyüğümüzün ve öyle bir Hüdavendigâr’ın yâdigârisin. Bizim padişahın vasiyeti veçhile taht ve halîfelik senindir” buyurdu. Onlar ne zaman birbirleriyle buluşsalardı, Sultan Veled, Hüsameddin Çelebi’ye olan itikat ve birliğinden dâima onun önünde baş koyar ve elini öperdi. Sultan Veled’in babasının halîfelerine gösterdiği tevâzu ve kulluk hiçbir şeyh oğlunda görülmemiştir. Nitekim Sultan Veled, Şam’dan Konya’ya kadar Şems-i Tebrizî’nin üzengisi yanında yaya olarak yürüdü.¹⁵⁵

“Sultan Veled, kayınbabası Şeyh Salâhaddin’e karşı o kadar tevâzu gösterir ve kendini o kadar küçültürdü ki târif olunamaz. Seyyid Burhaneddin-i Muhakkik ‘i can ve kalbinin kıblesi yapmış, ona çok hizmetlerde bulunmuş ve hadden aşırı gönlünü almıştır.’”¹⁵⁶

“Sultan Veled, İntihâ-nâme’de hep başkaları (özellikle babası) tarafından önceden söylenmiş sözleri tekrar etmesinin usandırıcı olduğunu veya tekrarlarından dolayı "başka bir şey bilmeyen basit bir sûfi" durumunda görüldüğünü düşünecek kadar tevâzu sahibidir. Bunun için tekrarın zorunlu olduğunu, "mâh"a (aya) herkes "mâh" diyorken, kendisinin ona "kâh" diyemeyeceğini söyleyerek bir bakıma mâzeret beyan eder ve semâvî kitapların da aynı gerçekleri tekrarladığını hatırlatır: Kur’ân-ı Kerîm evvelki Kütüb-i Semâviyye’dekini/İlâhî Kitaplar’dakini tekrar eder, yâni Kur’ân’ın haber verdiği şeylerden birçokları Tevrat’ta da İncil’de de vardır. Çünkü bunlar da o kitaplardakinin aynıdır. Hepsisi aynı deryanın suyundan dolmuş kaplardır. Hazret-i Âdem zamanından bu yana Hak’kın kelâmı hep aynıdır, ayrı değildir. Sultan Veled, bir şeyi bin çeşit ibâre ile tekrar edip, sözlerini pek çok kere tekrarlamakla, iyiyi takrir, fenâyı tavsif ediyorsa da, bunun sebebi varlığın tek

¹⁵⁵ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri II*, Çev: Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1986, s. 197-198

¹⁵⁶ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri II*, Çev: Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1986, s. 198

oluşu, yani Allah'tan başka şeyin olmayışdır: Söylediği de dinlediği de aynı şeydir. Ayrıca, tekrarın mutlak mânâda bıktırıcı olması da gerekmez. Nitekim gece ile gündüz tekrar edip durmakta, ama gönül yine de bunlardan hoşlanmakta, Hak'tan durmadan bunların devamını ricâ etmektedir. Üstelik bu tekrarlar, lafız itibariyledir. Fakat mânâ birdir; o değişmez ve aynı kalır. Kur'ân-ı Kerîm baştan başa tekrar eden va'd ve vaîdlerle/uyarılarla doludur. Yakının ve uzağın vasıflarını anlatır. Cennetten ve cehennemden haber verir. Rahmeti ve zahmeti anlatır. Her sûresinde, cennete kim girecek, cehenneme kim girecek, tekrar eder. Allah Teâlâ, mü'minler ders alsınlar diye Kur'ân'ın her sahifesinde bunları anlatır. Çünkü gerçekleşen budur. Hak Teâlâ onu söyler, onu şerh ve beyan eder. Merdân-ı Hüdâ'nın/ehlullahın şiirleri de böyledir. Onlar canın tenden ayrı olmaması gibi Hak'tan ayrı değildirler. Her ne kadar onlar beyan itibâriyle mükerrer iseler de bu, Kur'ân-ı Kerîm'in üslûbuna uygundur ve kendi şiirleri de bu hükümden hâriç değildir.

Yine başka bir yerde, tekrarlarından dolayı eziklik hissettiğini ve tekrarın faydasını îzah gereğini duyar: Sözlere gerçi mükerrerdir ama bu, te'kid için olduğundan faydalıdır. Çünkü "insanda" unutmak özelliği yaygındır. Bu hükümden ancak Hak'ka tâlib olan "şâhid" yâni velî, müstesnâdır; zîra o "insan" olma boyutlarının ötesine geçmiştir: O ölmüş, "ayn-ı Hak" (Hak'kın hakîkati) olmuştur.¹⁵⁷

Eflâkî'de rivâyet edildiğine göre tasavvuf ehlinden ve ilmine göre hareket eden bir bilgin olan Şeyh Nureddin-i Bimarîstânî Konya başkentine gelince şehrin müridleri onun huzuruna nâil oldular. O, kibri sebebiyle Veled Hazretleri'nin ziyaretine gelmedi ve onun sohbetine nâil olmadı. Bunun üzerine Veled Hazretleri: "O hastahaneden (Bimarîstân) geliyor. Doktorun hastaya gitmesi lâzımdır" buyurdu ve kalkıp bütün dostlarla birlikte salına salına Şeyh Nureddin'i görmeye gitti. Nureddin utancından gizlendi. Sabahleyin erkenden mukaddes türbeyi ziyarete geldi ve "Böyle bir sultanın türbesinin üzerine bir ev yapmak yakışık almaz" dedi.. Çelebi Hazretleri müthiş bir kızgınlık göstererek *Mesnevi*'den şu beyitleri okudu:

¹⁵⁷ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihânâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, s. 10-11

Tanrı erlerine erişince sessizce otur. Kendini o halkaya (yüzüğe) taş yapmaya kalkma. Gözü açıkların önünde susmak senin faydan icabıdır. “*Susunuz*” (Ahkâf, 29) hitabı bunun için gelmiştir. Gözü açıkların önünde hakikatten haber vermek hatâdır. Bu bizim gaflet ve noksanımızın delilidir.¹⁵⁸

“Affediciliği”:

Sultan Veled, Hz. Mevlânâ’dan sonra Şeyh Salâhhaddin’in mürşitliğini inkâr edip, kâh yüzüne karşı kâh arkasından ona söven ve hatta onu öldürme noktasına gelen müridler hakkında, yani kısaca peygamberlerin ve velîlerin Hak’ka dâvetini işitmeyip, gaflete dalan hatta onlara karşı düşmanlık besleyen halka karşı, muazzam bir af ve merhamet beslemektedir. “*İbtidâ-Nâme*”deki ‘Allah’a Münâcat’ı onun bu halini yansıtmaktadır:

Ey Allah, halkın elini tut, bir solukcağız olsun, onlara lûtfet,
Rahmetini esirgeme onlardan; Ay’ını bulutla gizleme,
Herkesi, herşeyi sen yaratmadın mı; bütün varlığı, yokluktan sen satın almadın mı?
Her kadın, her erkek, senin sanatınla, senin kudretinle var olmadı mı? Hepsini de sen,
zahmetlerinden kurtar.
Herkesi rahmetine garket; herkesi varlık zahmetinden sen kurtar.
Umûmî olan rahmetin, kimseden esirgenmez; ileri gidenler de, geri kalanlar da
nimetlerine garkolmuşlardır.
Ama o hâli anlamazlar; cümlesinin gözlerini sen aç ey padişahım.
Çünkü açık, gizli, iki dünyada da senden başka yetiştiren, geliştiren yoktur.
Ey padişahım, bu mülkten başka, can âleminde de yûzbinlerce cihanın vardır.
Öyle cihanlar ki onlara karşı bu âlem, bir kıl bile değildir; o denize karşı bu, bir testi bile sayılmaz,
Bundan dolaydır ki ey iki cihanın da sığındığı padişahım, Kur’ân’dan adını,
Din gününün, cezâ gününün sahibi taktın, herşeye, herkese hükmün yürür senin,
Böylece de varlık âleminde, senden başka buyruk sahibi, senden başka ulu

¹⁵⁸ Ahmed Eflâkî, *Âriflerin Menkıbeleri II*, Çev: Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: 1986, s.357-358

olmadığını bilirler.

Ortada bir perde yoktur. Ki bir kimse, bu, ondandır, ona koşuyor diyebilsin.

Beden perdesi, beden sebepleri yok olur; ne çok kalır, ne az; yalnız sen kalırsın.

O âlemde, perdesiz, örtüsüz, senin kudretin görünür; küçüklere de sen buyruk yürütürsün, büyüklere de sen.

Herkes, aydın gün gibi anlar ki izin de sendendir, ayak bağı da senden.

Bir hikmeti de şudur : Bu dünya, âhiret âlemine karşı aşağılıktır.

Dünyaya bir önem vermedin de âhiret padişahlığını seçtin.

Şu büyük, şu oturamaklı dünya, senin padişahlığına karşı aşağı göründü.

Birisi, padişaha, külhan padişahı dese, bu söz doğrudur.

Doğrudur ama, padişahı ululamak bakımından, ona böyle bir söz söylemek kötüdür, yanlış sayılır.

Ey kudreti, yeri de dolduran, göğü de; düğün odasında perdesiz yüz göster.

Ey bilen Allah, bilgin bilen kişiyi de kaplar, bildiğini tutan kişiyi de.

Ey gücü yeten, sana âciz yoktur; iki âlemde de olmayacak şey, gücünle olur-biter.

Ey gönülleri de, bağları-bahçeleri de aydınlatan; ey yeri de, zamanı da bezeyen,

Ey inananları nimet yurdu cennete alan; ey kâfirleri cehenneme atan.

Ey kâfirleri bağışlayınca canlarını dinle bezeyen,

Bağışın, sebebe, illete bağlı değil, iki dünya da bir sıfatından var olmuş.

Ey suçları örten Allah, bir bakışınla yüzlerce suç yok olur-gider.

Bütün o hatâlar doğru olur; o suçlar, tümünden sevap kesilir.

Ey acıyan, yüceye de, aşağılığa da bağışı, cömertliği kılavuz olan,

Bize acıyışınla bir baktın mı, tortumuz, arı-duru olur.

Ey cezâ vermekte acele etmeyen, denizi andıran ilminle düşmanlarına bir lûtfettin mi,

Hepsi de erenler gibi salınmaya başlar; gül bahçesi gibi açılıp gülmeye koyulur.

Hepsi de korkusuz, pervasız, emin bir hâlde yürür; hepsi de olmayacak,

yapılmayacak şeylerin çevresinde dönüp dolaşır.

Geceleri de, gündüzleri de suçlar işlerler; ürküntüsüz, ziyana doğru giderler.

Ancak buyruğunu candan tutan peygamberlerin, hasların bundan müstesnâdır.

Geri kalanların hepsi de a padişahım, ilminin yüzünden nefse ram olmuş, hevâ ve hevесе uymuştur.
Hilmin sonsuz olmasaydı hiç kimse benliğe düşüp aldanmazdı.

Ey kerem sahibi, an az kereminle, o ihsan denizinden Hatem gibi pek çok kişi belirdi.

Ey hüküm ve hikmet sahibi, bütün canlara, bütün bedenlere hükmün yürümekte,

Bu sonsuz, büyük bir hikmet; bunun pek azını bize öğrettin.

Yarabbi, bize verdiğin bu nimetlere sahip olmak, haddimiz değil ama senin lûtufların,
herkese umûmîdir.

Ey elden tutan, önüne ön olmayan cömertliğine alçak nefsin elinden ancak sen kurtarırsın bizi.

Yoksa onun elinden kimse kurtulamaz; kimse, kolunun gücüyle onunla savaşılamaz;
ona karşı duramaz.

Ey Mevlâ, böylesine katı, böylesine güçlü bağı, senden başka kim çözebilir bizden?

Ey her bağı açan, böylesine bir kilidi, iki âlemde de senden başka kimse açamaz.

Hadi, biz kendimizden geçelim de sana yönelelim, sana varalım; çünkü sen, bize bizden yakınsın.

Bu duâ da senin bağışının lûtfundan; yoksa külhanda ne diye güller bitsin.¹⁵⁹

“Coşkusu”:

Bazı sûfiler müşâhede ve mükâşefelerini iyânen söyleyip fitneye sebep olurken, diğer birçok sûfi remiz ve sembollerle konuşarak maksûdunu nâ-ehil olanlardan saklamaya çalışmıştır.

Hülya Küçük, “*Hak’kın Sırrını Faş Etmeyen Sûfiler-Sultan Veled Örneği*” adlı çalışmasında, Sultan Veled’in “*Maârif*” adlı eserinde temkinli ve coşkusu gizleyen sûfilerden olduğunu belirtir ve şöyle der: “Onun, belli bir sınıra gediğinde; ‘Akıllı olana bir işâret yeter’, ‘Kalem buraya geldi, ucu kırıldı’, ‘Bunun altında çok sırlar vardır; fakat söylemeğe izin yoktur’, ‘Bunun şerhi uzundur; eğer söylense akıllar onu kavrayamaz’, ‘Rehber ve vâkıf olanlara bu kadarı yeter. Onlar istidlâl ve ictihâd

¹⁵⁹ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s.93-95

gösterir ve söylemediklerimizi eninde-sonunda çıkarırlar’, ‘Bundan fazlasını insanın kafası almaz, biz de daha fazla misâl getirmiyoruz’ gibi ifâdelerle ‘susma’ yolunu tercih eder.”¹⁶⁰

Sultan Veled, Şems’ten daha coşkundur ama genelde bunu saklamayı veya Cüneyd gibi sahv (*uyanıklık*) halinde olmayı becerebilmektedir. O, dinin kurallarını takip etmek hususunda da Şems’den ileridedir. Mesela Şems’in sonradan etrafındakilere yasaklasa bile, ‘içki içtiği gibi’ veya ‘namaz kılmıyor gibi görüldüğü’ zamanlar olmuşken, Sultan Veled’in bu tür halleri hiç olmamıştır.¹⁶¹

“İntihâ-Nâme”deki Sultan Veled tamamen başka bir hâlet-i rûhîyededir: “Karşımızda coşkun, cezbe ve veleh (*şaşkınlık*) hâlinde fütûrsuz bir Sultan Veled vardır”, der.

İntihâ-nâme’yi ne için yazdığını açıkladığı beyitlerde içinde bulunduğu coşkuyu görmemek mümkün değildir: Sultan Veled, ilk iki mesnevisinde mâneviyâta ilişkin "birçok yüksek sırlar" söyledikten sonra, "biraz da derûnumu dinleyeyim" diyerek uzlete çekilmiştir. Dışardan "durgun su" gibi görüldüğünü söyleyen Sultan Veled, iç âleminde akıl ve ruh bahçelerinde şırıl şırıl akmakta ve buradan dinlediği öğütlerle zaman geçirmekte olduğunu ve cânını Cânân'a (Allah'a) daldırmış olarak zevkü safâ içinde bu şırıltıları dinlemeğe devam ettiğini şu beyitlerle belirtmektedir:

“Ondan sonra ‘Biraz da derûnumu dinleyeyim’ diyerek uzlete çekildim.

Zâhiren durgun görünen âb-ı beyânım/anlatım suyum, akıl ve ruh bahçelerinde güzel güzel akıyordu.

Canın bu öğütlerim dinlemek bana kâfi geliyordu. ‘Dinleyen varsa bir ses yeter’ demişler.

Taleb hususunda bâkî mülkü tercih ederek, o sükûtumdan pek çok zevk alıyordum.

O nihâyetsiz deryâya dalarak kendimden geçmiş, Cânân'da cânımı ifnâ etmişim ki...”

İşte tam bu sıralarda, Hak'tan: "Sen benimsin, ben de seninim. Senin canın benimdir. Ben de senin cânınım. Bil ki bu âlî makam senindir. Fakat bir maslahattan dolayı şimdi gidemezsin" nidâsı erişir:

¹⁶⁰ Hülya Küçük, *Hakkın Sırrını Fâş Etmeyen Sûfiler- Sultan Veled Örneği*, Tasavvuf:İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, yıl: 8 (2007), sayı: 18, s. 87-102

¹⁶¹ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihâ-Nâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, s.25

“Ansızın Hak’kın ilhamı erişti. Aklımın kulağı o nidâyı işitti.

Diyordu ki: Sen benimsin, ben de seninim. Senin canın benimdir. Ben de senin canımın.

Bil ki bu âlf makam senindir. Fakat bir maslahat için gidiş dışıdır (henüz gitme vakti gelmemiştir.)”

Sultan Veled’in ruh kulağı bunu işitince, başsız ayaksız Hak tarafına doğru koşar. Rûhundan fişkırان hikmet pınarları, tâlihlerine doğru ırmak gibi akar ve bu akıntıyı bir yere toplamak için bu üçüncü mesneviyi yazmaya başlar. Sultan Veled’in şu beyitleri, sözleri bunu beyan etmektedir:

“Can kulağım Hak’kın bu emrini işitince başsız, ayaksız Halk cânibine koştu.

Rûhumdan nebe’ân eden/fişkırان hikmet pınarı dilimin üzerinden tâliblerden tarafa ırmak gibi aktı.

Üçüncü deftere (kitaba) başladım. Bana vuslattan yine rücû' vâki oldu.”

O kadar coşkuludur ki susmak istemekte ama susamamaktadır:

“Nasıl susayım ki?! Mâdemki hikmet suyu ile doluyum tabii ki onu sızdıracağım" diye haklılığını göstermeye çalışmaktadır: Vücûdu içinde sedef gibi nâdir bir incisi olan susamaz. Hikmet suyu ile dolu olan, elbette o suyu sızdırır. Kûpte ne dolu ise o alınır. Tencerede ne yemek varsa o yenir. Firak/ayrılık hâli, göz yaşlarında, visâl/kavuşma hâli de yüzdeki sevinç hâlinde görülür. Her iki hâlin de dışa vuran belirtileri vardır. Bu belirtiler, o hallerin mevcûd olduğunu haber verir. Kendisi de şevkle dolu olduğu için, kaçınılmaz olarak onu söyleyecektir:

“Mâdemki ben bu sevda ve şevkle doluyum, altta ve üstte/ her yerde ve mütemâdiyen/devamlı olarak bunları söylerim. Derûnumda bundan başka bir şey olmadığından benden, bundan başka bir şey sudûr edemez.

Bunu söylememek elimden gelmez. Çünkü bu derde mübtelâyım, işim inlemektir.”

Kalbindeki sırları açmak için şöyle sabırsızlanmaktadır:

“Kalbimde meknûn/gizli olan muhabbet dolayısıyla esrârı dâima beyan etmek emelindeyim!

İsterim ki bence âşikâr olan bu sır, benimle beraber olanlarca da bilinsin.

Bu maksada olan hırsım, bana güçten güç olan bu işi kolay gösteriyor.

Tâ ki rûhu ibâreye getireyim. Nûh'un ruhunu şerh edeyim.

Her ne kadar o sır gözle görülemezse de, o inciyi ibâre ile delen olmadıysa da... mısraları o hâlini anlatmaktadır.¹⁶²

“Mânevî Halleri –Velîliği”:

Sultan Veled, Hüsameddin Çelebi'nin 1284 tarihinde vefatı üzerine, müritlerinin de ısrarlarına dayanamayarak, babasının yerine geçerek Mevlevî şeyhi oldu ve 1312'de vefatına kadar bu makamda kaldı. Sayısız mürit ve halîfe yetiştirdi. “İbtidâ-Nâme”de bu velâyetini şöyle anlatır:

Babasının yerine geçince her yoksula altın defineleri bağışladı.

Akıl bakımından en aşağı olan bile akıl - fikir yönünden tek, herşeyi bilir, herşeyden haberdar bir hâle geldi.

Sayısız kadın - erkek mürîd oldu; hepsi de hünerde tek kişi kesildi.

Babasının yolunda halîfeler dikti; her durağa bir ulu kişi atadı.

Çünkü uzaktaki şehirlerin halkı da hep bu ırmağa susamıştı.

Yurtlarında, tuzağa tutulmuş kuslar gibi kala kalmışlardı.

Yakınları, çolukları - çocukları engel oluyordu da bu yana gelmeye imkân bulamıyorlardı.

Her tarafa bu yandan, bizden birer halîfe gitmesi gerekli olmuştu.

Böylece kavuşmaya susuz, böyle bir denize karşı kupkuru, mahrum kalmamaları gerekti.

Hiçbir kimse, bizden mahrum kalmasın diye Anadolu, halîfelerle doldu.

Hattâ Anadolu da ne? Bütün dünya halîfeyle doldu; bu ummandan her yana bir katre yürüdü – gitti.

Bu güneşin nûru âlemi kapladı; o soluğa sahip olan herkes, bunu gördü.

Halîfelerin hepsi de uyulmaya lâyük oldu; her biri, şeyh olmaya, kılavuzluk etmeye liyâkat kazandı.

¹⁶² Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihâ-Nâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, s. 11-14

Hepsi de bu güneş yüzünden la'l hâline geldi; hepsine de Allah'dan müjde erişti.

Hepsi de ercesine yol aldılar; hepsi de bedenden - candan geçtiler.

Onlara icâzet-nâmeler yazdık; bağları - bahçeleri sayısız meyva verdi.

Hepsi de Faruk gibi gerçek oldu; ünleri göğün yücesini aştı.

Herbiri, ayrı-ayrı müridler edindi; bir çok halk onlardan faydalar gördü.

Onları kim gördüyse, bil ki bizi gördü; çünkü hepimiz de tevhîd âleminde biriz.

Beden bakımından ayrı - ayrıyız, öyle görünürüz ama iki âlemde hepimizin canı bir.

Sen cana bak, bedenden geç ki birliğimiz, sana aydınlansın.

Bu bağıştan mahrum kalmamaları için her tarafa nâipler atadık.¹⁶³

Hülya Küçük, “*İntihâ-Nâme*”deki Sultan Veled’in mânevî hallerini anlatırken şöyle der: “Sultan Veled, her ne kadar babasından veya diğer velîlerden alıntılarda bulunmuşsa da söylediklerinin sadece birer nakil değil, bizzat kendisinin yaşadığı haller sonucu kalbinden diline akan sözler olduğunu şöyle belirtir:

“Bizim sözlerimiz halimize uygundur. Kâl görünse de hâl-i mahzıdır.”

Diğer bir yerde, dilinden dökülenlerin, yaşadığı haller olduğunu, zîra sözlerin, hâlin işaretleri olduğunu ve konuşulan ne olursa olsun, sözlerin hâli yansıttığını vurgular:

“Bir kimsenin ağzında misk olsa, sarımsaktan bahsetse de sözlerinde misk kokar. Bilâkis, ağzında sarmısak bulunsa, anberden dem vursa da ağzından sarmısak kokusu gelir...”

Bizim sözlerimiz zâhiren fasîh değilse de, hâlimiz o huzûrda melîh ve makbuldür. Halkta koku almak hissi oldukça, sahib-i dillerin sözlerinden pekâla koku sezerler.”

İntihâ-nâme'den önceki mesnevilerinde söyledikleri de "Hak'tan mülhem olduğu şeylerdir:

“Mânevî beyandan iki defter nazm edince, adları Mesnevî oldu.

¹⁶³ Sultan Veled, *İbtidâ-Nâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s. 154-155 beyit 3413-3434

Orada, bana söylenmiş olan maani ve yüce esrar söylendi”

Öyleyse, mânevî tecrübelerinden bahsettiği tek eseri İntihâ- nâme değildir; zîra o yaşamadığı halleri anlatmaktan kaçınmakta, belki de bunu bir sûfiye yakıştıramamaktadır. Haddizâtında bir sûfînin yazdıklarının diğer müelliflerden farkı da budur. Çünkü tasavvuf hâl ilmidir. Hâl, bir şeyi ifâde etmenin ve kolayca anlaşılabilir hâle getirmenin en iyi yoludur. Hâl, mânânın mazmûnudur. Sultan Veled:

"Onlara (halka) sözün verâsından fehm bahşedeyim (hâl ile anlatayım). Tâ ki onlara gizli şeyler iyân olsun" derken de bunu kastetmektedir.¹⁶⁴

Feridun Bin Ahmed, *Sipehsalar Risâlesi*'nde Sultan Veled'e şöyle seslenir:

“Ey Allah’ın nazlı mehtabı, nesin sen? Hayret, senin temiz rûhunun nûruyla nice nice can gözü aydınlanır.

Senin yüzünün yansımasıyla kudsîlerin levhi baştan başa aydınlanır.

Ey mânâ güneşi, senin temiz göğsünden yansıyan nurlarla karanlık geceler içinde hidâyet yıldızları parlıyor. Onları öyle parlatıyorlar ki, teker teker saymak bile mümkün.

Gönlü aydın âriflerin aklından geçmeyen herhangi bir kudsî hayal varsa; o senin gönlünde bütün incelikleriyle tek tek apaçıktır.

İnkârcı nerede ise gelsin de; ben ona senin kemâlinin yüceliğinden yüzlerce parlak delil göstereyim.

¹⁶⁴ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihâ-Nâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, s. 15-16

Ey hakikatlerin tahtında oyuran Şah, ey dinin milletin değeri, âşıkların gözü apaçık görüyor;
senin bahçendeki arkadaşların ‘yalnız sana bakıyorlar’¹⁶⁵

Türbende yüzlerce cennet görülüyor.

Celâlin kapısında ben kim oluyorum da cemâlinin vasıflarını açıklamaya kalkıyorum?

Ama aşk çekiyor beni; ağzımı nurlandırmak için beni pervane gibi mumunun ışığına
getiriyor.’¹⁶⁶

Şeyh Gâlib ise “*Der-Medhiyye-i Hazret-i Sultan Veled*” isimli
kasidesinde Sultan Veled’i över:

Ma’den-i lutfu kerem Hâzret-i Sultân Veled

Nev-bahâr-ı heme-dem Hâzret-i Sultân Veled

(Cömertlik ve bağışlama madeni ve tüm zamanların ilkbaharıdır Sultan Veled.)

Pertev-i terbîyet-i nûr-i ziyâyâ Mâhzar

Mâh-ı hurşîd-i âlem Hâzret-i Sultân Veled

(Âlemi besleyen nur ve ziyânın ışığı ve âlemin güneşinin ayıdır Sultan Veled)

Oldu perverde-i âgûş-ı cenâb-ı Hünkâr

Basdı eflâke kâdem Hâzret-i Sultân Veled

(Sultanın kucağında terbiye gördü ve âlemlere ayak bastı Sultan Veled)

Oldu gevhâresi esrâr-ı perdeden sîrâb

Nûş edip şîr-i hikem Hâzret-i Sultân Veled

¹⁶⁵ Saffât Sûresi, 48

¹⁶⁶ Feridun Bin Ahmed, *Sipehsâlâr Risâlesi*, Çev: Ahmed Avni, Sadeleştiren: T. Galip Seratlı, Elest Yayınları, İstanbul:2004, s.160

(Sultan Veled'in hakîkati sır perdelerinden hikmet sütünü içmeye doydum, kandı)

Nakl eder ehl-i dile tir ü rübâbın sırrın

Ârif-i levh ü kâlem Hâzret-i Sultân Veled

(Levh ve kaleme ârif olan Sultan Veled, gönül ehline ok ve yayın 'rebab' sırrını nakleder)

Davî-i fazlını te'kîd için eylerse sezâ

Be-ebî ile kasem Hâzret-i Sultân Veled

(Sultan Veled, fazîlet dâvâsına güç vermek için babasıyla -babasının üzerine- yemin etse hakkıdır.)

Eyledi himmet ile devr-i sipihri tanzîm

Şâh-ı pervâne-haşem Hâzret-i Sultân Veled

(Kılavuz ailenin şahı Sultan Veled himmetiyle semâyı tanzim etti)

Sıhhat-i kavline Siddik ü Âlidir şâhid

İftihâr etdiği dem Hâzret-i Sultân Veled

(Kendinden ve yaptıklarından bahsettiği an Sultan Veled, sözünün doğruluğuna Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali şâhittir)

Bendelik saltanâtı Gâlib'i kalsın ihyâ

Bahş edip feyz-i himem Hâzret-i Sultân Veled¹⁶⁷

(Sultan Veled himmet feyzini bahşetsin de köle olmak sultanlığı Şeyh Gâlib'i diriltsin)

Sultan Veled ölmeden önce şu rubâiyi ve beyti okumuş:

Benim gibi, ruh âlemine bakınız; aczi bırakınız, kudretli olunuz.

Zarif insanlar birer birer gittiler. Sıra bize geldi, hazır olunuz.

¹⁶⁷Şeyh Gâlib Divanı, Ankara: Akçag Yayınları, 1994, Kaside 8/1

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SULTAN VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

Bu gece mutluluğa erdim ve kendi benliğimden kurtulduğum gecedir....

Sultan Veled, doksan yıllık ömrünü, medreselerin, özel toplantıların dinî, ilmî ve tasavvufî havası içinde, büyük bir içtenlikle inandığı şeyleri öğretmek ve yaymak amacı ile bazen sadık bir mürit, bazen otoriteli bir mürşit olarak çalışmakla geçirmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2002, Önsöz

6.

SULTAN VELED'in ESERLERİ

Sultan Veled'in eserleri Mevlânâ'nınkiler gibi manzum ve mensur olmak üzere ikiye ayrılır. Babası gibi bir divan, üç mesnevi ve bir de mensur *Maârif*'i yazmıştır. Ancak Sultan Veled devrinde Türkçe'nin Anadolu'da varlığını kabul ettirecek bir hâle gelmesinden dolayı, eserlerinde Türkçe'ye daha fazla yer vermesiyle, Mevlânâ'nın eserlerinden ayrılmaktadır.

Sultan Veled'in eserleri yazılış tarihine göre sırasıyla şunlardan ibârettir:

1-DİVAN

Sultan Veled'in Mevlânâ'ya uyararak tahminen 660/1267-69/1291 tarihleri arasında tanzim ettiği Farsça Divan'ında aruzun muhtelif kalıplarıyla yazdığı 925 gazel ve 455 rubai mevcuttur. Hepsisi, 12719 beyittir. Bunun 129 beyti Türkçe'dir. Büyüklerden Kılıç Arslan, Taceddin Hüseyin, Emin Alâmeddin Kayser, Muinüddin Pervane, Sahip Atâ Fahreddin Âli, Güneş Hatun, Selçuk Hatun ve Tabib Ekmelüddin için yazılmış övgüler ve mersiyeler müstesna, bütün gazeller tasavvufî ve didaktik bir mahiyettedir. Bu gazellerin ve rubailerin en büyük özellikleri ifâdenin hepsinde açık ve sâde oluşudur.

2-İBTİDÂ-NÂME

Sultan Veled'in 25450 beyitlik üç ayrı ciltten müteşekkil mesnevîlerine "Mesneviyât-ı Velediye" denilir. Bunların birincisi olan *İbtidâ-name* 690/1291 tarihinde yazılmıştır. Ve fâilâtün mefâilün fâilün veznindedir. Her birinin başında kısa veya uzunca mensur bir kısım bulunan 163 parça manzum kısımdan oluşan bu eser, Türkçe 80 beyti ile birlikte çeşitli yazmalara göre 9 bin ile 10 bin beyit civarındadır.¹⁶⁹

Bu mesnevîyi *Veled-nâme* adıyla 1936'da Tahran'da ilk defa bastıran üstad Celâl Homâyî, esere yazdığı, ilmî olduğu kadar Mevlânâ aşkını ve hayranlığını da dile getiren Önsöz'de, konular bakımından *Rebab-nâme*'nin *İbtidâ-nâme*'yi, *İntihâ-nâme*'nin de *Rebab-nâme*'yi şerh niteliği

¹⁶⁹ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Ülker Tarıkâhya, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, Önsöz

taşıdığını söylemekte, Mevlânâ'nın ve Sultan Veled'in söz ve şiir hakkındaki düşüncelerini özetlemekte kitabın nazmında külfetsizlik olmakla beraber, çağının Farsça'sını göstermesi, bilhassa sade bir dille yazılan başlıkların, Farsça'nın en selîs ve güzel örnekleri olması dolayısıyla da değerini belirtmektedir.¹⁷⁰

Sultan Veled, bu mesnevîde, Mevlânâ ve onun hemdemi ve musahibi olanların, Seyyid Burhaneddin Muhakkik Tırmızı, Şemseddin Tebrizî, Salâhaddin Zerkûbî ve Şeyh Kerimüddin Begtimur gibi, büyüklerin hâl tercümelerini anlatmıştır: Eserin edebî değeri büyük olmakla beraber, Mevlânâ ve etrafındakiler hakkında müracaat edilecek güvenilir ve önemli bir kaynak olmak bakımından bilhassa, değerlidir. Eflâkî ve Risâle-i Sipehsâlâr sahibi Feridun Ahmed eserlerini yazarken, *İbtidâ-nâme*'den çok faydalanmışlardır.¹⁷¹

İbtidâ-nâme, Mevlânâ'nın babası Sultanü'l-Ulema Bahâaddin Veled'in Belh'ten göçerek Konya'ya yerleşmesine, vefatına, Seyyid Burhaneddin'in Konya'ya gelişine, Mevlânâ'yı yetiştirmesine, Şems'in gelişine, Konya'dan gidişine, Mevlânâ tarafından Sultan Veled'in Şam'a gönderilmesine, Şam'dan Konya'ya dek onun maiyetinde yaya olarak gelişine, Şems'ten sonra Mevlânâ'nın iki kere Şam'a gidişine, Salâhaddin'i Şems'in mazharı bulup kendisine halîfe edişine, Salâhaddin'den sonra Çelebi Hüsameddin'in Mevlânâ mümessili oluşuna, Çelebi'nin vefatına ve kendi hayatına dair en gerçek bilgiyi veren tek eserdir. Bunları, bu kitabın çeşitli bölümlerinde bulmaktayız.

Eser, Mevlânâ'nın Mesnevî'si örnek tutularak meydana geldiği, bahislerin tedâîye (çağrışım) göre yürüdüğü için kronolojik bir seyir takip etmemektedir.¹⁷²

3-REBÂB-NÂME

Mesneviyât'ın ikinci cildi olan *Rebâb-nâme* de Hicri 700/1300 tarihinde yazılmıştır. 8000 beyittir ve fâilâtün fâilâtün fâilün veznindedir. Mesnevinin sonunda: "Bu defterde bildiğim şeyleri iki yüz şekilde açıklayarak bildirdim. Bunlar pek yüksek şeylerken herkesin anlayabileceği bir hâle getirdim. Orta halli bir sâlik bile bunları anlayabilir. O halde hüccetullah benim zamanımda müslümanlara

¹⁷⁰Sultan Veled, *İbtidâ-nâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s. XIII

¹⁷¹Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Ülker Tarıkâhya, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, önsöz

¹⁷²Sultan Veled, *İbtidâ-nâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s. XIV

tamam olmuştur. Bu kitabı okuyup da Hak yoluna gitmeyen ve Hak'ka ermeyen kimse için artık hiçbir sebep kalmamıştır." demekle Sultan Veled, eserinin gaye ve mâhiyetini anlatmıştır. Yani bu eserde de tasavvufî düşünce ve öğütler yer almıştır.¹⁷³

İlk mesnevisini yazdıktan sonra dostların, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin vezninde bir mesnevi yazmasını dilediklerini bu vezne daha alışıktı olduklarını söylediklerini, bu istek üzerine bu mesneviyi yazdığını ve rebâbın, Mevlânâ'ya ait olması, kıl, tahta, demir gibi garipleri topladığı için de ney gibi bir tek feryadı değil, birçok feryadı bulunduğunu, bu yüzden bu mesneviye, "*Rebâb-Nâme*" adını verdiğini söyler. *Rebâb-nâme*, rebâbın ağlayıp inleyişinden, sesinden, yüzlerce çeşit aşk nükteleri dinleyin, mealindeki:

Boşnovîd ez nâle vo bang- rebâb

Nuktehâ-ye eşk der sed gûne bâb

beytiyle başlar. Sonlarında, Şaban ayının ilk günü başlanıp 700 Zilhicesinde, beş ay içinde tamamlandığını bildirir. (1300-1301 M.)¹⁷⁴

Bu Farsça mesnevilerden *İbtidâ-nâme*'de 80, *Rebâb-nâme*'de de 162 Türkçe ve yine *Rebâb-nâme*'de 26 Rumca beyit mevcuttur.

4-İNTİHÂ-NÂME

Mesneviyât'ın sonuncusu olan *İntihâ-nâme*'nin yazılışı, 700/1303-712/1312 tarihleri arasındadır. 7000 beyittir ve fâilâtün fâilâtün fâilün veznindedir. Bunun da mukaddimesinde Sultan Veled, hikmet ve vaazların tekrarı lüzumundan ve ilk iki mesnevisindeki hükümleri başka bir şekilde ifâde ettiğinden bahsederek, konu ve mahiyetini belirtmiş oluyor. Tamamen tasavvufî öğütlerden ibâret olan bu mesnevi de sade ve akıcı bir Farsça ile yazılmıştır.¹⁷⁵

İntihâ-nâme, *İbtidâ-nâme*'deki gibi Mevlevîlik tarihi ile ilgili bilgiler vermez. Zaman zaman Mevlânâ ve hemdemleri (etrafındaki) akran ve müritleri hakkında da kısa bilgiler verir. O nazmen

¹⁷³ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Ülker Tarıkâhya, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, önsöz

¹⁷⁴ Sultan Veled, *İbtidâ-nâme*, Çev: Abdülbâkî Gölpinarlı, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, s. X

¹⁷⁵ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Ülker Tarıkâhya, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, Önsöz

yazılmış bir öğüt kitabı olduğu için başta Kur'an ve hadislerin gelmesi, şaşırtıcı gelmemelidir. O, sözlerini dâima âyet ve hadislerle güçlendirir. Eser üzerinde gerek Türkiye'de gerek Türkiye dışında pek fazla bir çalışma bulunmamaktadır. 1946 yılında Niğdeli Hakkı Eroğlu tarafından yapılmış olan Osmanlıca tercümesi de ilk defa Hülya Küçük tarafından 2010 yılında yayınlanan *Küpten Sızan Sırlar İntihâ-nâme-i Sultan Veled* adlı çalışmasının üçüncü ve son bölümünde günümüz alfabesine çevrilmiş ve metin üzerinde bazı ilaveler yapılmıştır. Söz konusu eserin ilk bölümünde *İntihâ-nâme*'deki avam (*halk*) ve özellikleri, avamın ilâhî sırlar karşısındaki durumu, havasın (*seçkinler*) ve Sultan Veled'in avama karşı tutumu ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, *İntihâ-nâme*'de nur, velâyet ve velîlerin özellikleri, Sultan Veled'in "sır" konusundaki görüşleri, nelere "sır" dediği, halka öğütleri ve eseri bitirirken yaptığı duâsına yer verilmiştir.¹⁷⁶

Sultan Veled'in manzum eserleri arasında güzel ve kuvvetli yazılmış gazeller vardır. Ancak umumiyetle telkin ve öğretme, eğitme amacıyla yazılan ve şiiri şiir yapan duygu ve hayal gibi unsurlar bakımından zayıf olan bu manzumeleriyle, onu bir şair olmaktan ziyade bir nâzım olarak kabul etmek yerinde olur. Bütün manzumelerde hâkim olan yegâne unsur, fikirdir. Esasen "*Şiirden vazgeç Veled, çünkü Allah tecellî etti. Nâzım, şâirlerin nasibi, mahvolmak ise, senin kaderindir*" ve "*Şiirin benim için ne değeri var? Benim şâirlerin hüneri olan şiir söylemekten başka bir sanatım var.*" beyitleriyle Sultan Veled'in de şairliği kendisine maletmediği anlaşılmaktadır. O, şiiri gaye değil, vasıta bilmiştir. Nazmının en büyük özelliği kendisinin de şu rubaisinde söylediği gibi, ifâdesinin açık ve sade oluşudur.

Bûd rûşen suhenhâ-yı ki goftem

Suhen râ muşkil u muğlâk negoftem

Hezâran dür-ri deryayı maâni

Berâverdem berâ-yi halk suftem,

"Söylediğim sözler aydınlık ve parlaktı. Müşkil ve muğlâk bir söz söylemedim. Mânâ denizinin binlerce incisini topladım ve halk için deldim, deldim"

¹⁷⁶ Hülya Küçük, *Küpten Sızan Sırlar İntihâ-nâme-i Sultan Veled*, Ataç Yayınları, İstanbul: 2010, Önsöz

Kâtib Çelebi'nin “*Keşfü'z-Zünûn*” adlı kitabında Sultan Veled'in, *Nâfi'ülfürû* adlı bir eseri daha olduğu yazılıdır. Bu eser hakkındaki bilgimiz, yalnızca isminden ibârettir.

5- MAÂRİF

Maârif, Sultan Veled'in Farsça mensur, tasavvufî bir eseridir ve onun tarîkat kuruculuğu yönünü, diğer eserlerine nazaran daha açık olarak göstermektedir. *Maârif* ihtiva ettiği bahislere nazaran muhtelif uzunlukta ellialtı fasla ayrılmıştır. Fasıllara başlamadan önce, Sultan Veled, zamanındaki âlimlerin, peygamberlerin ve evliyânın her birinin bir mucize ve kerâmeti tanınmış oldukları görünüşe karşı kendisinin bunlardan her birinin her türlü mucize ve kerâmeti gösterebileceklerine, yalnız onların zamanın ve çevrelerinin ihtiyaçlarını gözönüne aldıklarına inandığını ileri sürüyor ve bu görüşünü: “*Evliyâ ve peygamberlerin Allah'dan ayrı bir varlıkları yoktur. Bunlar, Allah'ın birer âleti hükmündedirler. Allah, her şeyi yapmağa kadirdir. O halde, bunların da bazı şeyler yapıp, bazılarını yapmamaları söz konusu olamaz. Onların her şeyi yapabileceklerini, her türlü mucize ve kerâmetleri gösterebileceklerini kabul etmek zorunludur.*” sözleriyle savunuyor. Bu şekilde Allah'ın birliğini, bütün kudretin onda olduğunu, onun dışında müstakil bir varlığın olamayacağını anlattıktan sonra, ilk fasılda, amelden kastedilen şeyin namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek ve hacca gitmek olmayıp, bunların yardımı ile, insanın rûhunda, mânevî bir ilerleme ve gelişmenin meydana gelmesi ve gerçek dindarlığın da ancak bu olabileceğini belirtiyor.

Eserde, tevhide ve tasavvufa ait akideler, tarîkat âdabına ve şerâta dair kurallar her fasılda, muhtelif vesilelerle ortaya koyularak, âyet ve hadisler ile teyid edilmiştir. Sultan Veled inanç ve görüşlerini açıklamak için meşhur kıssalardan, babasının ve kendisinin şiiirlerinden Senâi ve Attar'dan faydalanmıştır. Bunlardan ayrı olarak verdiği kendi öz buluşları olduğu anlaşılan örnekler, esere başka bir özellik kazandırmıştır. Âyetler, hadisler ve bilhassa *Mesnevî*'den alınan beyitler, mısralar, rubâiler, sık sık tekrar edilmiş olduğu halde, Sultan Veled'in kendi buluşları olan bu örnekler her yerde başka başkadır. Tekrar edilen âyetler, hadisler, manzum parçalar, meseller de esere yeknasaklık vermeyip, aynı mahiyette, fakat çeşitli yollardan ve çeşitli sûretle ifâde edilen meseleleri birleştirmektedir. Bazı fasıllarda aşağı yukarı aynı bahislerin tekrar edildiği görülür. *Risâle-i Sipehsâlâr*'da, herhangi bir hususta güçlükleri bulunan müritlerin, Sultan Veled'in manzum eserlerine ve mensur sözlerine başvurduklarını, bunlarda müphem ve müşkil görünen kısımları

Sultan Veled'in tekrar açıkladığı yazılıdır. Bu, bize tekrarların nedenlerini anlatmış olduğu gibi, *Maârif* in ne gibi bir ihtiyaç karşısında ve ne şekilde tertip edildiği hakkında da bir fikir veriyor. Sultan Veled, *Maârif*'i meselâ *İbtidâ-nâme*'si gibi, belli bir süre içinde başlayıp bitirmemiştir. Bu, muhtelif tarihlerde kendisinden sorulan suallere verdiği cevapları tespit ve bilhassa telkin etmek istediği fikirleri de bunlara ilâve etmek sûretiyle, yani parça parça yazılarak meydana getirilmiştir. Eserin kırk dördüncü faslı şu şekilde başlar: "Tacüddinu'l-Buharî, Hazret-i Veled'den -Allah onun gölgesini uzun, bereketini çok etsin - şunu sordu; Sultan Veled, karşılığında şunları buyurdu." Bilhassa bu fasıl eserin anlattığımız şekilde meydana geldiğine büyük bir delil teşkil etmektedir. Sultan Veled adı geçen kimsenin sorusunu cevaplandırırken, yanında bulunanlardan biri söylenenleri yazarak Sultan Veled'e veriyor, o da gerekli düzeltmeyi yaptıktan sonra diğer fasıllarına ilâve ediyor. Duâ ve ifâde tarzı bize bu şekil bir izaha imkân vermektedir. Yine eserin elli iki ve elli üçüncü fasıllarını Eflâkî, Şeyh Salâhaddin'in sözleri olarak aynen yazmıştır. Bu ikişer cümlelik fasıllar ifâde bakımından olduğu gibi, şeklen de ötekilere benzemiyor. Bunlardan sonra gelen fasıllar ise her bakımdan diğer fasıllarla aynı özellikleri taşımaktadırlar. Mevcut dört yazmada da bu iki fasıl bulunduğu için sonradan ilâve edilmiş olma ihtimali zayıf görünüyor. Bu, ilâve keyfiyetini de yazarın zamanında kabul etmek zorunlu görünüyor. Bu iki örnek de eserin doğrudan doğruya kaleme alınmayarak parça parça meydana getirildiğini açıklıyor. Fakat daha önce de söylediğimiz gibi, genellikle fasıllar arasında büyük bir konu, ifâde ve amaç birliği vardır. Yalnız parça parça meydana geldiği halde her bakımdan bir bütünlük gösteren bu esere, Büyük Bahâeddin Veled'in *Maârif* adını verdiğini kesin olarak söylemeliyiz. Çünkü Eflâkî, diğer eserlerini, divanı ve mesneviyâtı, diye adlarıyla yazdığı halde *Maârif*'ten hiç bahsetmemektedir. Sonra, Sipehsâlâr sahibi de bir vesile ile eserden, "Sultan Veled'in mensur sözleri," şeklinde bahsediyor. Eğer bu kadar önemli bir eser daha o zaman adını almış olsaydı, Eflâkî bu derece bilmemezlikten gelmeyecek, Sipehsâlâr sahibi de adını bildirecekti. İran'da taş basması olarak basılan eser, (1333) Sultan Veled'in olduğu bilindiği halde, Mevlânâ'nın *Fîhi Mâfih*'inin ikinci cildiymiş gibi, "*Fîhi Mâfih*'in ikinci cildi", adını taşıyor. Bunu Mevlânâ'ya hürmeten yapmış oldukları düşünülebileceği gibi, esas alınan veya görülen nüshaların asıl adını taşıması ihtimali de vardır. Sultanü'l-Ulemâ Muhammed Bahâeddin Veled'in üç ciltten ibâret eseri ve Burhaneddin Muhakkik'in bir kitabı, *Maârif* adını taşımaktadır. Veled Çelebi, Şems'in

de aynı isimde bir eseri olduğunu söylüyor. Buna nazaran aynı mahiyette olan eserlerin adına uyularak sonradan bu esere de *Maârif* adının verilmiş olması mümkündür. Bazı yazmalarda da *Maârifnâme*, adını taşımaktadır. Bu eserin yazarının diğer eserlerinden sonra meydana gelmiş olması muhakkaktır.

Eğer, meselâ *İbtidâ-nâme*'sinden evvel böyle bir eseri olsaydı *Divan* gibi bundan da Sultan Veled: "Büyük babama uyararak da *Maârif*'i yazdım," diye bahsederdi. Diğer iki mesnevisinde de bu eserine dâir bir şey söylemiyor. *Maârif*'in de *İntihâ-nâme* gibi, Hicri 700 ile 712 tarihleri arasında yazılmış olması mümkündür.

Yüzyıllarca önce yaşamış büyük bir topluluğun, düşünce ve duygusuna hâkim olan inanç, düşünüş ve görüşleri büyük bir açıklıkla ifâde ve her yönüyle ihtiva etmesi bakımından *Maârif*'in değeri ve önemi, büyüktür.

Sultan Veled'in düşünce yönünden değerli olduğu gibi nev'inin, tarzının teknik özelliklerini de tebarüz ettirebilen nesir dili, nazmına nazaran daha zengin; fakat daha kapalıdır. Üslûbu, genelde sade ve sağlamdır.

Maârif, ilk defa 1949'da Meliha Ülker Tarıkâhya (Anbarcıoğlu) tarafından dilimize çevrilerek, İstanbul Millî Eğitim Basımevi'nde basılmıştır.¹⁷⁷

7. SEMÂ'nın MÂNÂSİ

Raksı ibâdet kisvesi içine sokan Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, onu şiirin ve mûsikînin de katıldığı ve adına semâ dediği bir olgunluğa yükseltmiştir ki asırlar boyu Mevlevîhâneler, bu söz, saz ve hareketin mûcizeli işbirliği ile cemiyet rûhunun karanlıklarını yarıp, insanoğluna tefekkür ve îmanın kapılarını açmıştır. Bu sûretle de aşk ve şevk aşısı almış pasif, durgun ve battal topluluklardan, bu ham ve dağınık materyalden, uyanık, cevval ve bilhassa müşterek gayeye bağlı idealist ve birleşik irfan merkezleri meydana gelmiştir.

¹⁷⁷ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Ülker Tarıkâhya, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2001, önsöz

İşte bu zaferden ötürüdür ki, tesir ve nüfuzu asırların üstünden aşan o velîye, bir mücahit kahraman demek yerinde olur. ¹⁷⁸

Semâ, lügatte duymak, işitmek anlamına gelir. Allah'ın yüce kitabı Kur'ân-ı Kerîm “Oku!” diye başlar. Okuyan, “Peygamber” gibi kendine ait her türlü istek ve arzudan geçip Allah'a ayna olmuş, Allah'ın söylediğini aynasında yansıtan, ney'e benzeyen bir kâmil olunca, okunan kulağa geldiğinde, mânâsı ile rûhu ve sesleri ile de vücudu harekete geçirir.

İşte Kur'ân'ın mânâsının mûsikîsini dinlemeye, dinlerken de vecde gelerek coşkuyla raks etmeye ve dönmeye semâ denir. O halde insanı Yaradan'ına götürmeyen bir mûsikî ile dönmek, semâ olamaz. Semâ, ruhtan kaynaklanmalıdır, cesetten değil. Semânın sağdan sola kalbin etrafında çark atıp dönerek, Allah'ın sonsuzluğuna teslim oluşu anlatan bir ibâdet olduğunu unutmamak gerekir.

Hareket ve dönme, varlıkların var olma sebeplerinin başında gelenidir. Makro ve mikro yani kâinat ve atomun çevresindeki elektronlar sistem üzere dönerek var olurlar. Evet, her zerre her mevcut dâima harekettedir ve dervişler gibi dâim semâdadır.

Kâbe'de nasıl merkez gönülse, semâda da merkez mürşidin gönlüdür ki, o gönül Allah'ın nûru makamındadır. Âyet-i kerimede de buyurulduğu gibi “Allah göklerin ve yerin nurudur.” (Nûr, 35)

Semâi yani dönmeyi Kâbe'nin etrafındaki tavafa benzeterek şöyle diyebiliriz; hacılar gönül makamı olan Kâbe'nin etrafında dönerek günahlarından arınırlar. Semâ eden derviş de kendi gönlünün etrafında dönerek kötü duygulardan arınır. Çünkü dönen cisim, kendinden olmayan şeyleri dışarıya fırlatır, atar. Bunun anlamı da kalbe küfrü (yani ikiliği; her yaratılmışta Allah'ı görememek küfürdür) sokmayacaksın, girmişse de atacaksın demektir.

Mevlevîliğin sembol zikri semâda da maksat ve niyet rûhen yükselmek, Allah'a giden yolda mesafe almaktır. Semâ'daki dönme hareketi, mûsikînin nâğmeleri ile birleşir, her çark atışta zikredilen “Allah ism-i Celâl”inin feyzi, gönlü bir ağ gibi sarar, kuşatır, dervişi eritir, şeffaflaştırır, bir nur sütunu halinde Hak'ka yüceltir.

¹⁷⁸ Sâmiha Ayverdi, *Âbide Şahsiyetler*, s, 29

Mûsikînin sihri, dönmeyi kamçılar, lafza-i Celâl'in (Allah irâdesi ile canlı kılımlaşın aydınlığı) kalbin pencerelerini aralar, gönle akan feyz-i ilâhî mayalanır da mayalanır, coşar taşar, yanar, yandırır, bütün güzelliklerin harman olduğu meydân-ı şerifin mânevî burçlarından yükselen görülmez merdivenlerle semâlara yükselen derviş, tevhid (*birlik*) güzelliklerinin gülzârına (*gülbahçesi*) konar ve semâna orada devam eder, semâzeni koynuna alan tevhid de (Allah'ın her yaratılmışta aynadaki akis gibi tecellî ettiğini görüp Yaradan'dan ötürü yaratılmışı hürmet etmek) semâa başlar; böyle bir semâ, bitmeyen senfoninin bitmeyen semâdır.

Bütün bunların özeti olarak semâ, kâinatın oluşumunu, insanın âlemde dirilişini, Yüce Yaratıcı'ya olan aşk ile harekete geçişini ve kulluğunu idrak edip "İnsân-ı Kâmil"e doğru yönelişini ifâde eder.

Benliğinden ölü olan Mevlevî dervişinin, başındaki sikkesi mezar taşı, giydiği tennûresi kefeni, sırtındaki hırkası kabridir. Semâhane kâinattır; sağ tarafı görünen ve bilinen madde âlemi, sol taraf mânâ âlemidir. Semâhâne denilen yer, nefis ile muharebe halinde olduğundan, sanki bir muharebe meydanıdır. Nitekim Resûlullah, cihattan avdet buyurdıkları vakit: "*Biz küçük cihattan büyük cihada avdet ettik*", buyururlardı. Sancaklar, teberler, topuzlar ve bir arada ilâhîler, naatlar, tevşihler okuyan zâkirlerin, birer asker sayılan dervişleri nefis muharebesine teşvik edip o heyecanı uyandırmaları, hep insanın yüksek duygulara doğru yol alması içindir ve bütün bu ilâhî nağmeler, sesler, sözler bakınız bunlar ile ne diyoruz? Allah diyoruz. Davulla dümbeikle hep onu söylüyoruz, demektir.¹⁷⁹

Semâzenler abdest alarak semâhaneye girerler.

Abdest almak su ile ilişki kurmak, dirilmek demektir. İnsan su vasıtası ile dirilerek ve temizlenerek Allah'ın önünde hazır durur (huzurda olmak ve huzurlu olmak). Gönlünde duyduğu bir anlık cezbe, yârin huzuru demektir ve onunla olmak demektir. O cezbe haliyle nefes alıp vermek visâlin ta kendisidir, bayramdır. Çünkü yâr ile birleşmektir.¹⁸⁰

Bütün tâat ve ibâdetlerden maksat, hep huzuru bulmaktır. Zîra huzur ile kılınan iki rekât namaz huzursuz bin rekât namazdan daha üstün ve daha makbuldür. Resûlullah Efendimiz de; "Huzursuz namaz, namaz

¹⁷⁹ Ken'an Rifâî, *Sohbetler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s. 557

¹⁸⁰ Ken'an Rifâî, *Sohbetler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s. 126

değildir," buyurur.

İki rekât namazı huzur ile kılmak, bin rekât namazı şuhutsuz kılmaktan âlâdır. Huzursuz namaz yatıp kalkmaktan; huzursuz hac, sefer meşakkatinden; huzursuz oruç, dilin damağına yapışmasından ibârettir.

Huzurdan maksat edebdir.¹⁸¹

Bir kimse zâhiren abdest almakla bedenini temizlemiş olur. Halbuki günahlardan korunmak ve temizlenmek için lâzım olan su, ibâdet ve hayır işlemektir.

Kalbin ve nefsin pisliklerini ve fenâ ahlâklarını gidermek için lâzım olan su ise, Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmaktır.

Bir de sırrın abdesti vardır ki, bunun suyu da mâsivâyı yani sana dünya olan bağları terk etmektir. İşte, insanın abdesti böyle olmayınca yani aşk ve muhabbet çeşmesinde yıkanıp, dört tekbiri bir etmeyince, hakîki olarak semâ yapılmış olmaz.

Dört tekbiri bir etmek nedir, denilirse, dünyayı terk, âhireti terk, varlığı terk ve terki de terktir. Bu abdesti alıp fenâ (*yokluk*) mertebesini bulduktan sonra, nasıl istersen öyle hareket et. Çünkü o vakit amelinde cehil ve fiilinde de günah yoktur.

İşte bu mertebe Allah'la seyir mertebesidir ki, her şeyde ikiliksiz Allah'la olmaktır. Yani: “*Kurb-ı kâbe kavseyni ev ednâ*” mertebesi budur.¹⁸²

Abdestlerini alan semâzenler, canlar, baş keserek semâhaneye girerler, kıdemlerine göre kenarlarda dizilerek yerlerini alırlardı. En kıdemli yer, şeyhin postuna en yakın olan yerdir.

Semâhanenin giriş kapısı ile tam karşıdaki kırmızı post arasında var olduğu kabul edilen bir çizgi, semâhâneyi iki yarım daireye böler. “Hatt-ı istivâ” denilen bu çizgi, Mevlevîler’ce kutsal sayılır ve asla üzerine basılmaz. Adeta sırât-ı müstakîmdir. Semâhanede Hatt-ı İstivânın başlangıcı olan noktası, yani Şeyhin bulunduğu yer “Mutlak Varlık Âlemi”ni, bunun tam karşısındaki, yani Hatt-ı İstivâ’nın bitiş noktası “İnsan Mertebesi”ni simgeler. Sırât-ı müstakîme insan olarak girilir, Allah’ta yok olarak çıkarılır. Hatt-ı İstivâ bu şekilde semâ yapılan alanı iki kısma ayırmış olur.

¹⁸¹ Ken’an Rifâî, *Sohbetler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s. 50

¹⁸² Ken’an Rifâî, *Sohbetler*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, s. 381

Mutlak Varlık'tan İnsana inişi simgeleyen kavis, görünen maddî âleme; insandan Mutlak Varlığa çıkışı simgeleyen diğer kavis, görünmeyen mânevî âleme işaret eder. Buna seyr-i sülûk denir.

Mevlevîlik'te tevhidin merkezi ve Hz. Mevlânâ'nın makamı sayılan Post, Hz. İbrâhim zamanından beri kullanılmaktadır. Bilindiği gibi sınama mâhiyeti arzeden ilâhî bir yönlendirme ile, Hz. İbrâhim'in, oğlu İsmâil'i kurban edeceği esnada, Allah tarafından, Cebrâil vasıtasıyla bir koç gönderilmiş ve İbrâhim, o koçu kurban etmişti. Sonra İbrâhim o koçun postu üzerine oturmuş ve namaz kılmıştı. İbrâhim'den sonra İsmâil'e de peygamberlik verilmiş, İsmâil de mezkûr posta oturmuştu. Daha sonraları tarîkat büyükleri, postu mânevî makam sembolü olarak benimsemişler, onlar da posta oturmuşlar. Post, Allah'ın kâmil insandaki tecellîsinin maddî ifâdesidir.

Şeyhin postu kızıl renkte olur. Güneş gurub ederken kızıl renge büründüğü ve Hz. Mevlânâ da güneşin gurub ettiği sıralarda Hak'ka vasıl olduğu için kızıl renk “vuslat rengi” olarak benimsenmiştir. Ölümün, âhirete doğuş ve âhret gerçeği ile bir araya geliş inancıyla da kızıl renk, ayrıca bir zuhur ve tecellî rengi sayılmıştır. Güneş doğarken de semâ kızıl bir renk alır. İkinci doğum sembolize edilmiştir.

Semâ töreni, “Naat-ı Şerîf”le başlar. Naat-ı Şerîf kâinatın yaratılmasına vesile olan, yaratılmışların en yücesi Hz. Muhammed'i öven, Hz. Mevlânâ'nın bir şiiridir.17. yüzyıl bestekârlarından “İtrî” adıyla tanınan Buhûrîzâde Mustafa Efendi'nin Rast makamından bestelediği bu naatı, naat-hân ayakta ve sazsız okur. Bu edeb anlatır.

Naatı, kudüm darbaları izler. Bu yüce Yaratıcı'nın kâinata “ol” emridir. İslâm inancına göre Allah, insanın önce cansız bedenini yaratmış, sonra ona kendi ruhundan üfleyerek diriltmiştir.

Naatdan sonra yapılan ney taksimi işte bu ilâhî nefesi temsil eder.

Ney, kâmil insandır, Peygamber'in mânâsını aksettirir. Adeta Hz. Mevlânâ anlatılmaktadır. Kâmil insan, Hz. Mevlânâ'nın dediği gibi : “Ben yaşadıkça Kur'an'ın bendesiyim, Hz. Muhammed'in ayağının tozuyum.” diyerdir. Ney misâli ruhlar âleminde yani sazlıktan koparılmış dünyaya gelerek, aşırı arzu ve isteklerinden arınması için içi oyulmuş, sonra üzerine her mûsikî nâğmesindeki meşrebi anlatan insanların sesini verebilmesi için delikler açılmış (bu yüzden kâmil insana ters gelen bir ses ve söz olamaz, her notanın sahibidir, O) ve kendisine ait hiçbir sesi kalmayana dek fırında yakılarak (Allah aşkı ile yanarak)

TÜRKKAD

TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
istanbul şubesi
TÜRK KADINLARI KÜLTÜR DERNEĞİ
İSTANBUL ŞUBESİ

SUITAN VELED

Selâmiçeşme Mahallesi Bağdat Cad. Güzel Sok. Bilkan Apt. 11/2 Kadıköy – İstanbul – Türkiye istanbul@turkkad.org

sadece üfleyenin sesini veren bir mûsikî âleti olmuştur. Bu yüzden ney kendine ait bir isteği ve arzusu olmayan Allah'ın sesini veren kâmil insanın sembolüdür. *“Benim Habîbim nefsinin heveslerinden ve arzularından söylemez. O'nun sözleri benim vahyimdir.”* (Necm, 3-4)

Taksimden sonra peşrevin başlaması ile şeyh efendi ve semâzenler, semâ meydanında sağdan sola doğru (dünyadan âhirete; sülûk) dairevî bir yürüyüşe başlarlar. Semâ meydanını üç kez dolaşmaktan ibâret olan bu yürüyüşe “Devr-i Veledî” denir.

Devr-i Veledî esnasında semâzenler, postun önünde birbirlerinin yüzüne bakıp baş kestikleri ve birbirlerini saygıyla selâmladıkları için Mevlevî töreni bu ad ile anılmıştır. Namazda yüzümüzü döndüğümüz “Kible” kelimesi de aynı kökten gelmektedir. Namaz kılarken kibleye yöneliyoruz, özde kible de size yöneliyor. Siz kibleye saygı sunuyorsunuz , kible de size saygılarını sunuyor.

Aslında Kâbe, kıblenin bir sembolüdür; aslında aslolan insandır, Hazret-i İnsan! Kâbe'nin mahiyeti, insanların müştereken tek Allah inancı etrafında birleşmeleri ve odaklaşmalarıdır. Kur'an-ı Kerim'de: *“İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerekse yorgun argın, nice uzak yoldan develer üzerinde sana gelsinler.”* (Hac, 27) buyrulur.

Bu hac âyeti, Kâbe'ye dâvet âyetidir. Böyle olduğu halde her şeyin mahiyetini herkesten iyi bilen ve hâkim olan yüce Tanrı “Kâbe'ye gelsinler” buyurmuyor da “Sana gelsinler” buyuruyor (Hz. Muhammed'i kâsd ediyor). Çünkü Kâbe de insan içindir, insan kâinatın amacı ve merkezidir. *“Ona şekil verdiğim ve ruhumdan üflediğim zaman siz hemen onun için secdeye kapanın.”* (Hicr, 15:29) âyet-i kerîmesi hükmünce, meleklerin bile kendisine secde ile emrolunduğu en yüce varlıktır insan. Ve insanın bu yüceliği, yüceler yücesi Allah'ın rûhunu taşımasından kaynaklanmaktadır. Hz. Mevlânâ da “Beni insan olarak yarattığı için O'na binlerce şükür. ‘Her şeyi gören, bilen bir aklım var.’ diye kendini aldatma artık” buyurmuştur.

“Ve lekad kerremna beni Adem = Biz, hakikaten insanoğlunu şerefli kıldık.” (İsrâ, 70) âyeti, insan için inmiştir ve insandan başka hiçbir varlık bu denli ilâhî iltifata mazhar olmamıştır. Bütün varlıklar insan içindir, insanın istifadesine arz olunmuştur. Ve Hz. Mevlânâ'nın ifâdesiyle *“İnsan bir incidir”*; varlık âleminin kolyesindeki en müstesna inci... Semâda merkezde kâmil insanın oluşu ve diğerlerinin ona

benzemek amacıyla etrafında dönüşü bu yüzdendir.

Hz. Ali'nin: *“Ey insanoğlu, sen kendini küçük bir şey mi sanıyorsun? Binlerce âlem sende dürüldür”* sözü insanların kulağına küpe olmalıdır.

Dördüncü bölüm, Sultan Veled devridir. Şeyh ve bütün semâzenler içlerinden “Allah” diyerek, ellerini kuvvetle yere vurup ayağa kalkarlar. Devr-i Veleddî'ye başlamak üzere bu kalkış ölümden önce sûr sesiyle dirilmeye, ihtiyârî ölümden, benlikten, görece varlıktan sıyrıldıktan sonra Gerçek Varlık'ta hayat bulmaya yönelmenin simgesidir. Bu ölüm aşırı arzu ve isteklerden sıyrılarak, her şeyden memnun olma derecesine ulaşmak, böylece dünyada cenneti bularak, Allah'ın huzurunda olmak ve cennette sabit kalmaktır.

Bu ölüm isteğinin insandaki doğuş hali sûr sesiyle başlar. Dünyadaki sûr sesi mürşidin “Yolcu nereye gidiyorsun?” diye seslenişini duymaktır. Yolcu bu hitabı duyar, titrer ve der ki; “Her şeyim var ama ben mutlu değilim, peki huzuru nerede bulacağım?” Buna rüşd yani buluşa erme denir. Sonra kendinden daha üstün bir varlığın ona hükmettiğini hissetmeye başlar. Buna îman denir. Sonra o varlığın üstünlüğünü ve kendi hiçliğini idrak eder, buna tövbe denir. Daha sonra Allah onu sever ve hadîs-i kudsî de dendiği gibi; *“Kul nâfile ibâdetlerle Allah'a yaklaşıncâ Cenâb-ı Hak sevgisini onda başat kılar. Kulun zâhiri ve bâtını Hak'kın nûruyla boyanır. O'nunla iştirir, O'nunla görür, O'nunla konuşur, O'nunla yürür.”* Bu an beşerin insan olma ve sırât-ı müstakîme giriş anıdır. Allah'ın da ondan tecellî etmesi anıdır. İşte semâ bu makamların tamamlanışını anlatır.

Devr-i Veleddî, semâzenlerin birbirine üç kere selâm vererek, bir peşrevle dairevî yürüyüşüdür. Şekilde gizli, rûhun ruha selâmıdır... Semâ meydanının sağ tarafından post hizasına gelen semâzen, Hatt-ı İstivâ'ya basmadan ve posta sırt çevirmeden dönerek karşıya geçer. Böylece arkasından gelen semâzenle karşı karşıya gelir. Bir an göz göze gelen iki derviş, aynı anda öne doğru eğilerek birbirlerine baş keserler. Buna “Mukabele” denir. Hatt-ı İstivâ'nın Mutlak Varlık Âlemi'ni simgeleyen bu noktada yapılan niyazla Allah'ın insandaki “zuhur”u takdis edilmiş olur.

Postun tam karşısında Hatt-ı İstivâ'nın semâ meydanını kestiği noktaya gelen derviş, burada da baş keser ve Hatt-ı İstivâ'ya basmadan yürüyüşüne devam eder.

Üçüncü devrin sonunda şeyh efendinin posttaki yerini almasıyla Devr-i Veleđî tamamlanır. Mutlak Varlık'tan çıkarak üç âlemde, cansızlar, bitkiler ve canlılar âleminde seyir etmiş olurlar. Bu devirler, şeyh denilen mânevî terbiyecinin rehberliğinde Mutlak Hakîkati “ilme'l-yakîn” olarak bilişi, “ayne'l-yakîn” olarak görüşü, “Hakke'l-yakîn” olarak da O'na erişim sembolize eder.

İlme'l-yakîn Hz. Mûsâ'nın makamıdır ki Allah'ı ilimle bilmeyi anlatır. Bu yüce makamda o yüce sultan “*Ya Rabbi bana kendini göster!*” diye istekte bulunmuş ve bilgisinin ona yetmediğini ilân etmiştir. Allah da onun bu isteğini kendisine bir mürşit göndererek (Hızır), bütün ilimlerin ötesindeki ilmi öğreterek (ilm-i ledün) onu cevaplandırmıştır. Mûsâ, İsâ makamına yükselerek bildiği şeyleri görmeye, yani rûhunda hissetmeye başlar.(Üç boyutun ötesi). Görmenin sonu, sevdiğinde yok olmak devri, Hz. Muhammed makamıdır. O kadar Allah'ın emrine tâbi olmuştur ki normal bir insan gibi hayatını sürdürmüştür.

Kudümzenbaşının Devr-i Veleđî'nin bittiğini ikâz eden vuruşları ile neyzenbaşı kısa bir taksim yapar ve âyin çalınmaya başlar.

Semâzen üzerindeki siyah hırkayı (yokluk) çıkararak, sembolik olarak, hakîkate doğar; kollarını bağlayarak bir rakamını temsil eder. Böylece Allah'ın birliğine şehâdet eder.

Semâzenler tek tek şeyhin elini öperek izin alır ve semâa başlarlar.

Semâ, her birine “selâm” adı verilen dört bölümden oluşur ve semâzenbaşı tarafından idare edilir. Semâzenbaşı, semâzenlerin dönüşlerini kontrol ederek intizâmı temin eder.

1. Selâm, insanın kendi kulluğunu idrak etmesidir. (Şerîat)
2. Selâm, Allah'ın büyüklüğü ve kudreti karşısında hayranlık duymayı ifâde eder. (Tarîkat)
3. Selâm bu hayranlık duygusunun aşka dönüşmesidir. (Hakîkat)
4. Selâm ise insanın yaratılıştaki vazifesine yani kulluğa dönüşüdür. Çünkü İslâm'da en yüce makam, kulluktur. (Mârifet)

Mârifet, Allah'ın mânâsını hissettikten sonra bu mânâyı Kur'an gibi sırlar içinde halka anlatabilmektir. Bu yüzden anlatılanları herkes kendi idrakıyla anlar ve anladım zanneder.

Şeriat, dinin amel ile ilgili ahkâmı ve zâhirî kısmıdır. Vücuttaki ten gibidir, insanı korur. Hakikat, dinin içi, özü ve gerçeğidir. Tarikat, şeriaten hakikate giden ve götüren yoldur. Mârifet ise dinin sırları ve mahiyetidir. Mârifet, hakikate ulaştıktan sonraki hâl olup, tecellî eden esrâr-ı ilâhîyenin yaşanması ve sırların saklanması edebine de riâyettir.

Hız. Mevlânâ, şeriatî muma, tarikatî mumla yol almaya, hakikati varılacak yere ve maksada ulaşmaya benzetir. Mârifet ise, maksada ulaşıldıktan sonraki dinî yaşantının muhafazası ve gereğinin yerine getirilmesidir.

Dördüncü Selâm'ın başlaması ile “postnişin” yani şeyh efendi de hırkasını çıkarmadan ve kollarını açmadan semâ girer. Postundan semâ meydanının ortasına kadar dönerek gelir (semâhanenin bu merkez noktasına “Kutup Makamı” denir) ve yine dönerek postuna gider. Buna “Post Semâ” denir. Burası Mevlânâ'nın ve O'nun yolunu temsil eden kişinin, başka bir deyimle “Hakikat-i Muhammedî”nin vârisi olan Kutb'un makamıdır. Mürşidin semâyâ katılışı, kulluğa dönüşünü sembolize eder.

Bu arada dördüncü Selâm bitmiş, Son Peşrev ve Son Yürüksemâî çalınmış, son taksim yapılmaktadır.

Şeyhin posttaki yerini almasıyla Son Taksim de sona erer ve Kur'ân-ı Kerîm'den bir bölüm yani “Aşr-ı Şerif” okunur. Son duâlar, Allah'ın adı olan “Hû” nidaları ile son selâmlaşmalarla Semâ Töreni sona erer. Şeyh sağ ayakla girdiği semâhaneden sol ayağıyla çıkarak haremine yönelir, sonra semâzenler ve mutrip da şeyh postunu selâmlayıp semâhâneyi terk ederler.

Semâ, enbiyâdan miras olarak kalmıştır. Semâ bir raks değildir, öyle bir hâldir ki insan o halde kendi varlığından geçer; elini, ayağını ve aklını kaybeder, tamamiyle mahvolur, işte “nübüvvet” de budur. Tanrı Kur'ân'da: “*Onun Tanrı'sı dağa tecellî ettiği vakitte, onu parça parça etti ve Mûsâ da bîhûş olarak yere yuvarlandı.*” (A'râf, 143) buyurmuştur. Peygamber'i (s.a.s.) bir yaygıya sarıp eve getirirler. Bununla beraber her gördüğünüz semâ değildir, asıl semâ, kendinden geçmektir¹⁸³

¹⁸³ Sultan Veled, *Maârif*, Çev: Meliha Anbarcioğlu, Konya ve Mülhakatı Eski Eserleri Sevenler Derneği, Konya: 2002, s. 207